

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2023

Bc. Kateřina Sivoková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Obnovitelné zdroje energie v českém tisku:
Mediální reprezentace obnovitelných zdrojů energie
v českých tištěných denících v letech 2015–2022**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Kateřina Sivoková

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Vlastimil Nečas, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Bc. Kateřina Sivoková

Bibliografický záznam

SIVOKOVÁ, Kateřina. *Obnovitelné zdroje energie v českém tisku: Mediální reprezentace obnovitelných zdrojů energie v českých tištěných denících v letech 2015–2022*. Praha, 2023. 89 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vlastimil Nečas, Ph.D.

Rozsah práce: 123 638 znaků včetně mezer

Abstrakt

Tato diplomová práce zkoumá mediální pokrytí tématu obnovitelných zdrojů energie v českých tištěných denících během osmiletého období od roku 2015 do roku 2022.

Teoretická část práce shrnuje dosavadní výzkumy o tomto tématu a jejich hlavní výsledky. Dále také pojednává o teoretických konceptech studia médií, jako je nastolování agendy a teorie rámcování. V práci je taktéž stručně shrnuta aktuální situace obnovitelných zdrojů energie v České republice a popsány významné události analyzovaného období, které se týkaly obnovitelných zdrojů energie. Metodická část práce představuje cíle výzkumu, charakteristiky kvantitativní obsahové analýzy, všechny výzkumné otázky a sledované proměnné. Hlavními zjištěními práce je fluktuace počtu článků během sledovaných let a významný nárůst mediální pozornosti vůči obnovitelným zdrojům energie v roce 2022. Články nejčastěji pojednávaly o solární energii. Citováni byli převážně elitní aktéři z řad politiků, průmyslníků a podnikatelů a nejčastěji se vyskytujícími rámci byly rámce ekonomické. Výsledky této práce popisují podobu mediálního pokrytí tématu obnovitelných zdrojů energie v českých denících a nastiňují tak, jaké informace, a v jaké formě se ke čtenářům prostřednictvím těchto deníků dostávají.

Abstract

This diploma thesis investigates the media coverage of renewable energy in Czech print daily newspapers over an eight-year period from 2015 to 2022. The theoretical part of the thesis summarizes the existing research on this topic and its results. Furthermore, it covers theoretical concepts of media studies such as agenda setting and framing theory. The thesis also gives a summary of the current situation regarding renewable energy sources in the Czech Republic and describes significant events of the analysed period that were related to renewable energy. The methodological part of the thesis presents the research goals, the characteristics of the quantitative content analysis and the research design. The main findings of the thesis are the fluctuation in the number of articles during the years studied and the significant increase in media attention towards renewable energy in 2022. Most frequently covered energy source was solar energy. The actors cited were mostly elites such as politicians, industrialists and entrepreneurs. Economic frames were the most frequently occurring frames. This thesis describes the nature of the media coverage of renewable energy in the Czech daily press and thus outline what information, and in what form, reaches the public through these newspapers.

Klíčová slova

Obnovitelné zdroje energie, obsahová analýza, energetika, české tištěné deníky, mediální pokrytí, nastolování agendy, rámcování

Keywords

Renewable energy sources, content analysis, energy, Czech printed newspapers, media coverage, agenda setting, framing

Title

Renewable Energy in Czech Newspapers: Media representation of Renewable Energy Sources in Czech Daily Press Between Years 2015 and 2022

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této práce PhDr. Vlastimilu Nečasovi, PhD., za odborné vedení, konzultace, vstřícnost a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala také mé rodině a přátelům za podporu během studia.

Obsah

ÚVOD	3
TEORETICKÁ ČÁST	6
1 Média a obnovitelné zdroje energie	6
1.1 Vliv médií na energetickou transformaci	6
1.2 Národní specifika a mediální pokrytí obnovitelných zdrojů energie	8
2 Teoretické koncepty studia médií	9
2.1 Nastolování agendy	9
2.2 Teorie rámcování	11
2.3 Aktéři	12
3 Obnovitelné zdroje energie v České republice	12
3.1 Definice obnovitelných zdrojů energie	12
3.2 Podíl využití obnovitelných zdrojů energie v České republice a mezinárodní srovnání	13
3.3 Potenciál využití obnovitelných zdrojů v České republice	14
3.4 Období let 2015–2022	15
3.4.1 Změny v legislativě Evropské unie	15
3.4.2 Klimatické konference	18
3.4.3 Zprávy mezivládního panelu IPCC	18
3.4.4 Dotační programy na podporu obnovitelných zdrojů energie v České republice	19
3.4.5 Další události mezi lety 2015–2022	20
4 Shrnutí dosavadních výzkumů k tématu	21
4.1 Zahraniční výzkum	21
4.1.1 Obnovitelné zdroje energie	21
4.1.2 Větrná energetika	22
4.1.3 Solární energetika	22
4.1.4 Vodní energetika	22
4.1.5 Bioenergie a bioplyn	23
4.1.6 Geotermální energetika	23
4.1.7 Shrnutí	23
4.2 Výzkum v České republice	24
4.3 Modelová studie	25
4.3.1 Výsledky modelové studie	26
METODICKÁ ČÁST	29
5 Výzkumný cíl	29
6 Metoda analýzy	29
7 Výzkumné otázky a konstrukce kategorií	31
7 Definice základního souboru a jednotky měření	36
8 Metoda výběru vzorku	37

ANALYTICKÁ ČÁST	39
9 prezentace výsledků výzkumu	39
9.1 Jak se vyvíjela pozornost, kterou deníky věnovaly tématu obnovitelných zdrojů energie	39
9.2 O jakých obnovitelných zdrojích energie články pojednávaly	44
9.3 Jací aktéři byli v článcích citováni	45
9.4 Jak byly obnovitelné zdroje v článcích rámcovány	47
10 Diskuze	54
11 Limity výzkumu	62
ZÁVĚR	65
SUMMARY	67
POUŽITÁ LITERATURA	69
TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE	77
ODCHÝLENÍ OD TEZÍ	81
SEZNAM TABULEK	82
SEZNAM GRAFŮ	82
SEZNAM PŘÍLOH	83

ÚVOD

Energetika je jedním z aktuálních témat dnešní doby, o kterém se často diskutuje v souvislosti se změnou klimatu, cenami energií či energetickou bezpečností. Politici i experti se shodují na tom, že způsob, jakým dnes energii získáváme, je třeba změnit. Jednou z nabízených možností je přechod na bezemisní obnovitelné zdroje energie. Důvodů, proč je nynější stav neudržitelný, je hned několik.

Většinu energie, kterou dnes využíváme ve formě elektřiny nebo na vytápění či pohon dopravních prostředků, získáváme prostřednictvím spalování fosilních paliv. Tento proces má však na svědomí více než dvě třetiny globálních skleníkových plynů. (IEA, 2021a). Zvýšená koncentrace skleníkových plynů v atmosféře je přitom hlavní příčinou změny klimatu, která bude mít pro život na Zemi rozsáhlé důsledky, z nichž některé je možné pozorovat už nyní. Dochází například k extrémnějším výkyvům počasí, vlnám veder, povodním nebo obdobím extrémního sucha. Pokud budeme pokračovat ve spalování fosilních paliv jako doposud, tyto dopady se ještě prohloubí. V důsledku toho můžeme očekávat nejen environmentální problémy v podobě vymírání druhů a extrémních klimatických jevů, ale také negativní dopady na produkci potravin, zdraví lidí či rozsáhlou migraci z nejvíce zasažených oblastí (IPCC, 2023b). Transformace energetiky na bezemisní zdroje a snížení emisí skleníkových plynů vypouštěných do atmosféry je tedy klíčovým krokem ke zmírnění klimatické změny a jejího dopadu na životní prostředí i život lidí.

Kromě snížení emisí skleníkových plynů a s ním spojenými pozitivními dopady na životní prostředí má přechod na bezemisní zdroje energie také bezpečnostní výhody. Díky diverzifikaci a lokální výrobě energie se sníží závislost na dovozu fosilních paliv (Eurostat, 2023a). Dopady této závislosti mohli občané mnoha zemí, včetně České republiky, pocítit v posledním roce, kdy ruská invaze na Ukrajinu zapříčinila enormní růst cen energií.

Česká republika se k odstupu od využívání fosilních zdrojů, a naopak většímu využití zdrojů obnovitelných zavázala i v rámci mezinárodních smluv. Na konci roku 2015 byla smluvními stranami rámcové úmluvy OSN o změně klimatu přijata Pařížská klimatická dohoda, v jejímž rámci se jednotlivé státy zavázaly k udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranici 2 °C v porovnání s obdobím před průmyslovou revolucí. Česká

republika se spolu s ostatními členskými státy EU zavázala také ke společnému snížení emisí skleníkových plynů o nejméně 40 % do roku 2030 ve srovnání s rokem 1990 (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2023e). Odklon od fosilních paliv a přechod na alternativní zdroje energie jsou nezbytné pro naplnění těchto závazků.

Z výše uvedeného vyplývá, že transformace energetiky je nutným krokem k zachování zdraví a bezpečnosti obyvatel, a koneckonců nás k tomu zavazují i mezinárodní smlouvy. Jakým způsobem, jak rychle a do jaké podoby se energetika transformuje je ale otázkou. Nejčistší, lokální a cenově výhodnou možností jsou obnovitelné zdroje energie, mezi které řadíme například energii slunce, vody, větru, biomasy a další. Výstavba těchto zdrojů může České republice pomoci s plněním klimatických závazků i se zvýšením bezpečnosti v důsledku odklonu od fosilních paliv. Pokud však Česko chce v rámci energetické transformace využít naplno potenciálu, jaký obnovitelné zdroje na tomto území v lokálních klimatických podmínkách a s využitím všech dostupných technologií mají, musí tempo jejich výstavby mnohonásobně zrychlit (Rossolwe, 2020).

Podoba budoucího energetického mixu i rychlost této transformace závisí na politicích prosazujících nové zákony, vědcích a financování vědy, na postoji veřejnosti, ale také podobě mediálních obsahů. Ze studií vyplývá, že právě média hrají a budou hrát důležitou roli v transformaci energetiky (Sütterlin, Siegrist, 2017a). Média totiž mají moc ovlivňovat názory politiků i veřejnosti. Navíc je energetika obecně složitým tématem, zasahujícím do různých tematických oblastí, ve kterých není pro mnoho lidí snadné se zorientovat. Ti spoléhají právě na média, že jim tyto skutečnosti přiblíží (Hannigan, 2023), a na to, jakým způsobem média o obnovitelných zdrojích informují, se zaměří tato diplomová práce.

Konkrétně bude výzkum zaměřen na tištěná média v České republice. Česko je menší demokratickou zemí uprostřed Evropy. Fosilní paliva mají značný podíl na energetickém mixu země, využívána je také jaderná energetika, naopak obnovitelné zdroje energie jsou využívány v mnohem menší míře. Transformace směrem k bezemisní energetice bude tedy pro Českou republiku výzvou (IEA, 2021b). Na její obyvatele bývá navíc pohlíženo jako na spíše skeptiky vůči novým řešením. Místopředseda Evropské komise Frans Timmermans na konferenci k Zelené dohodě v září 2022 řekl, že pokud se mu podaří o klimatických politikách přesvědčit Čechy, pak už přesvědčí všechny (Timmermans, 2022).

V České republice jsou svobodná média soukromého nebo veřejnoprávního charakteru. Média, zejména ta veřejnoprávní, jsou respektovaným zdrojem informací, v posledních letech však také čelila politickému tlaku. Práce novináře je v tuzemsku celkově bezpečnou disciplínou. Nicméně novináři zde mohou čelit verbálním útokům, a to jak z řad veřejnosti, tak také politiků. V posledních letech zejména ze strany tehdejšího prezidenta Miloše Zemana, který s novináři odmítal spolupracovat, často je ve svých projevech urážel a znehodnocoval jejich práci. Navíc zde můžeme pozorovat koncentraci vlastnictví médií do rukou několika velmi bohatých osob, mezi které se řadí i politik a bývalý premiér Andrej Babiš. (Reporters Without Borders, 2021).

Cílem této práce je popsat, jakým způsobem česká tištěná média informovala o obnovitelných zdrojích energie v období od roku 2015 do roku 2022, a prozkoumat, jak se množství obsahů na toto téma proměňovalo během sledovaných let, jací aktéři byli citováni, o kterých druzích energie média nejčastěji informovala a jakým způsobem byl rámcován jejich obsah.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Média a obnovitelné zdroje energie

1.1 Vliv médií na energetickou transformaci

Z předchozích výzkumů vyplývá, že pro úspěšnou energetickou transformaci je důležitý postoj veřejnosti (Sütterlin, Siegrist, 2017a). Nedostatek znalostí a informací bývá označován jako jedna z překážek pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie. Naopak šíření relevantních informací a znalostí mezi potenciální uživatele k jejich rozvoji přispívá. (Ehlers, Sutherland, 2016) Jsou to právě média, kdo má na postoj veřejnosti zásadní vliv. To, o čem lidé diskutují, přemýšlí nebo o co se zajímají, je ovlivňováno tím, jaká témata zveřejňují masová média. Témata, kterým se média obsáhle věnují, bude i veřejnost považovat za důležitá.¹ (Škodová, 2008) Navíc tematika obnovitelných zdrojů je poměrně komplexní a zasahuje do několika různých oblastí, jako jsou technologie, věda, politika či byznys. Většina lidí tedy spoléhá právě na média, aby jim pomohla takovým tématům porozumět (Hannigan, 2023).

Pokud není veřejnosti poskytnut dostatek informací, staví svůj úsudek hlavně na emocích, což může vést k jeho zkreslení (Sütterlin, Siegrist, 2017b). Zkreslení úsudku může vznikat v obou směrech, lidé pak tíhnou buď k neopodstatněné nedůvěře v obnovitelné zdroje energie, nebo naopak k přehnanému optimismu a přehlížení nedokonalostí dosud vyvinutých technologií. Situaci názorově rozdělené společnosti je možné pozorovat i v České republice. Analýza veřejného mínění z roku 2019 ukázala, že je česká společnost rozdělena ve víře v možnost nahrazení tradičních zdrojů energie těmi obnovitelnými. Postoj, jaký lidé k dané problematice zaujímal, souvisel s mírou osobního zájmu o ochranu životního prostředí a obav z jaderné energetiky. Statisticky také názor lidí souvisel se sledováním sociálních sítí a online zpravodajských serverů. (Čábelková et al., 2020)

Autoři studie naznačují, že by tradiční média (konkrétně televize, rozhlas a tisk) o obnovitelných zdrojích energie mohla informovat nedostatečně, a navrhuje, že by měla

¹ Více v podkapitole Nastolování agendy.

tématu OZE² věnovat více prostoru. Z výzkumu vyplývá, že sledování tradičních médií nemá žádný statisticky významný vliv na názor veřejnosti ohledně možnosti náhrady konvenčních zdrojů energie těmi obnovitelnými. Nejpravděpodobnějšími důvody jsou podle autorů studie nedostatečná pozornost médií vůči OZE nebo informování příliš složitou a pro laickou veřejnost nesrozumitelnou formou. Naopak čtení zpravodajských webů a sledování sociálních sítí vliv na názor veřejnosti mělo. Zpravodajské weby utvářely převážně skeptické názory. Podle autorů studie může být důvodem vyšší výskyt alternativních médií mezi online zpravodajskými weby, prezentujícími často skeptické a nepřesné informace o OZE. Na druhé straně sociální sítě utvářely spíše pozitivní pohled veřejnosti na toto téma. Důvodem by mohlo být sledování činnosti klimatických aktivistů a aktivistických skupin, kteří se právě na sociálních sítích často prezentují a jejichž názor na obnovitelné zdroje bývá ryze pozitivní. Oba tyto zdroje mohou tihnout k prezentování nepřesných či zkreslených informací, zobrazování jen pozitiv, či negativ OZE, a v některých případech i šíření hoaxů a dezinformací. Proto je důležité, aby tradiční média věnovala tématu obnovitelných zdrojů více pozornosti a přinášela kvalitní informace. (Čábelková et al., 2020)

Zatímco konkrétní studie českého mediálního pokrytí obnovitelných zdrojů energie, která by empiricky podložila závěry, které na základě studie veřejného mínění navrhuje Čábelková et al., k dispozici není. Jisté indicie by mohl poskytnout výzkum autorů J. Osičky et al. (2020), který se zabýval mediálním pokrytím budoucnosti uhlí v Česku, Polsku a Německu. Jsou to totiž právě obnovitelné zdroje energie, co by v budoucnu mohlo uhelný průmysl do jisté míry nahradit, a proto i téma OZE bylo součástí zkoumaných textů. Články v českých médiích byly v průměru kratší než v ostatních zkoumaných médiích, což podle autorů studie může poukazovat na to, že novináři nešli v tématu tolik do hloubky a nevěnovali mu tolik času. Podle autorů v českých médiích většinou chyběla kritická diskuze nebo alternativní názory, několik článků, které takové pohledy nabízely, se objevilo pouze v týdeníku Respekt. Průměrná délka článku v českých médiích byla 473 slov, kdežto v polských to bylo 650 a v německých 671 slov. Je tedy možné, že obdobně i přímo tématu obnovitelných zdrojů energie budou česká tištěná média věnovat spíše méně pozornosti.

² Pro termín „obnovitelné zdroje energie“ budu v práci používat také zkratku OZE.

Kromě dostatečného množství kvalitních a ověřených informací je také důležité, aby mediální sdělení měla konkrétní charakter. Pro to, aby si lidé utvořili co nejrealističtější názor, potřebují vedle abstraktnějších informací ohledně technologických novinek či politických jednání o dané problematice také konkrétní příklady toho, jak mohou oni jako jednotlivci OZE využít. Může se jednat například o zkušenosti laické veřejnosti s instalací solárních panelů na vlastní střechu nebo umístění větrných turbín do blízkosti bydliště (Čábelková I. et. al., 2020). Média by měla přinášet příběhy lidí a shrnovat konkrétní dopady využití jednotlivých technologií. Konkrétně prezentované přínosy OZE mají pak velký vliv na přijetí technologie širší veřejností (Visschers, Siegrist, 2014). Proto je například důležité, aby dostávali v médiích vedle politiků či podnikatelů prostor i obyčejní občané.³

1.2 Národní specifika a mediální pokrytí obnovitelných zdrojů energie

Studie, která by zkoumala mediální reprezentaci obnovitelných zdrojů energie v českých médiích, zatím nebyla uskutečněna. Ačkoliv je k dispozici několik zahraničních výzkumů zabývajících se mediálním pokrytím tohoto tématu, analýza české mediální krajiny bude ve více či méně aspektech unikátní a může sloužit například k mezinárodnímu srovnání.

Několik studií poukázalo na rozdíly v mediálním pokrytí obnovitelných zdrojů energie mezi různými státy či oblastmi (např. Haigh, 2010; Stephens, Rand, Melnick, 2009; Skjølsvold, 2012). V dalších studiích se pak výzkumníci zabývali konkrétními faktory, které tyto rozdíly vytvářejí. Podle studie Teräväinen (2014) je podoba mediální reprezentace energetických technologií utvářena národními charakteristikami země, jako je struktura energetického mixu a politická a ekonomická situace. Studie se zaměřila na britský a finský tisk a došla například k závěru, že ve finských médiích bylo na energetické technologie nahlíženo jako na ekonomickou příležitost o poznání dříve než ve Spojeném království.

Studie Rochyadi-Reetz et al. (2019) zase poukázala na souvislost mezi mediálním rámcováním a potenciálem pro využití jednotlivých OZE v dané zemi. Autoři porovnávali média z celkem jedenácti zemí a došli k několika závěrům. Média ve státech s velkou

³ Více o teorii aktérů viz kapitola 1.4 Aktéři. To, jací aktéři se v českých médiích vyskytovali, bude také předmětem obsahové analýzy v rámci této diplomové práce.

dostupností fosilních zdrojů často rámcovala obnovitelné zdroje energie jako ekonomicky problémové a zdůrazňovala ekonomickou výhodnost fosilních zdrojů. Naopak země s menší dostupností fosilních zdrojů rámcovaly OZE více pozitivně. Země s větším množstvím již instalovaných OZE zase tíhly k většímu mediálnímu pokrytí environmentálních a sociálních rámců. Autoři navrhuji, že je to důsledkem větší viditelnosti konkrétních dopadů instalace OZE na společnost i například na ráz krajiny.

Výzkumy také naznačují, že mediální pokrytí má vliv na míru rozšíření inovací a nových technologií (Skjølsvold, 2012). Výzkumníci Pelkonen a Tapaninen (2012) došli na základě své studie k závěru, že *„mediální pokrytí a primární výroba energie vzájemně koreluje, pokud se příslušná forma OZE používá při velkokapacitní výrobě energie a dosáhla určité úrovně rozšíření, ale stále je ve fázi růstu“* (Pelkonen, 2011, s. 64). Autoři se zaměřili na větrnou, solární a vodní energetiku v Německu, Irsku a Velké Británii v časovém období od roku 1995 do roku 2008 a zjistili, že statisticky významná korelace mezi mediálním pokrytím a primární produkcí energie existuje v případě větrné energie ve všech třech zemích, v případě solární energie pouze v Německu (v ostatních zemích nebyla tato závislost zkoumána pro nedostatek dat). V případě vodní energie se však souvislost mezi mediálním pokrytím a primární produkcí nepotvrdila.

2 Teoretické koncepty studia médií

2.1 Nastolování agendy

Klíčovým konceptem zkoumání mediálních účinků je nastolování agendy. *„Představa o nastolování témat vychází z myšlenky, že tím, že média vybírají a zařazují do svých obsahů některá témata a jiná opomíjejí, určují, co budou čtenáři, diváci či posluchači vnímat jako důležité“* (Trampota, 2006, s. 113).

Nastolování agendy se zabývá především opakovaným výběrem určitých témat v dlouhodobějším časovém horizontu (Trampota, 2006). Pokud to vztáhneme konkrétně na obnovitelné zdroje energie, výzkum nastolování agendy by se nezabýval například obsahem zprávy o jedné konkrétní výstavbě větrné elektrárny, ale tím, jak často a v jakém rozsahu se média problematice větrných elektráren či OZE obecně věnují.

Ve výzkumu nastolování agendy hraje roli kromě agendy mediální, která je nejčastěji indexována obsahovou analýzou médií, také agenda veřejná a politická. Veřejná agenda zahrnuje témata, která veřejnost považuje za důležitá. Většinou je měřena prostřednictvím výzkumů veřejného mínění. Politická agenda potom zahrnuje témata, která považují za důležité politici a odráží se v jejich činech (např. v návrzích zákonů). Tyto tři agendy spolu navzájem interagují a ovlivňují se, každá z nich se snaží prosadit vlastní témata. (Dearing, Rogers, 1996) „*Někteří současní badatelé k nim přidávají ještě agendu korporátní (viz např. Berger 2001).*“ (Škodová, 2008, s. 12).

Ačkoliv první zmínky o hledání vztahu mezi mediálními produkty a veřejností se objevují už v raných obdobích komunikačního výzkumu, k pojmenování a empirickému ověření konceptu nastolování agendy došlo až v druhé polovině dvacátého století. Profesori M. McCombs a D. Shaw z University of North Carolina zkoumali vliv obsahu médií na to, jaká témata považuje veřejnost za důležitá v období před prezidentskými volbami roku 1968 v okrsku Chapell Hill v Severní Karolíně. O čtyři roky později provedli Shaw a McCombs podobný výzkum v předvolebním období na území Severní Karolíny, tentokrát ve městě Charlotte. Jejich druhý výzkum byl oproti studii z Chapell Hill větší a detailnější. (Nečas, 2008)

Obě studie je možné považovat za základní kameny konceptu nastolování agendy. Ačkoliv bylo od té doby uskutečněno a publikováno mnoho výzkumů na toto téma, zásadní poznatek McCombse a Shawa zůstal v podstatě stejný: „*Voliči mají sklon sdílet složenou mediální definici toho, co je důležité, což potvrzuje schopnost masových médií nastolovat agendu*“ (McCombs, Shaw, 1972, s. 184).

Výše popsany koncept je možné označit za první stupeň nastolování agendy. Postupem času totiž výzkumy přesáhly tento původní model a začaly se zabývat také druhým stupněm nastolování agendy. Zatímco první stupeň zkoumá, jaká témata jsou médií zobrazována, druhý stupeň se zaměřuje na to, jakým způsobem média tato témata zobrazují. (Weaver, McCombs, Shaw, 1998)

První stupeň nastolování agendy Bernard Cohen popisuje pomocí metafory, která říká, že média neříkají lidem, co si mají myslet, ale o čem mají přemýšlet. Pro popis druhého stupně rozšířil Maxwell McCombs tuto metaforu na to, že média veřejnosti předkládají

nejen to, o čem přemýšlet, ale také jak o tom přemýšlet. (McCombs, 2004)

2.2 Teorie rámcování

McCombs považuje rámcování za součást druhého stupně nastolování agendy. Rámcováním média určují, o čem událost vypovídá. Využívají k tomu metodu výběru, zdůraznění a vynechání. Média mohou například některé aspekty prezentované události zdůraznit, a tím je učinit významnými, některé naopak vynechat nebo potlačit. (McCombs, 2004)

Robert M. Entman popisuje rámcování jako „výběr některých aspektů vnímané reality a jejich zdůraznění v komunikovaném textu, čímž se posiluje určitá definice problému, kauzální interpretace, hodnocení nebo doporučení řešení popsané skutečnosti“ (1993, s. 52). Definici rámců nabízí také Reese: „Rámce jsou organizační principy, které jsou sociálně sdílené a trvalé v čase, které fungují symbolicky, aby významně strukturovaly sociální svět“ (Reese, Gandy, Grant, 2003, s. 11). Jedná se o specifické textové nebo vizuální prvky, které se liší od zpravodajských faktů (de Vreese, 2005).

Rámce mohou být epizodické nebo tematické. Epizodické rámce se zaměřují na konkrétní případy a události. Naopak tematické rámce prezentují témata v širším nebo abstraktním kontextu. (Trampota, 2006) Zatímco u zpracování většiny témat dávají novináři přednost spíše epizodickým rámcům, z výzkumů vyplývá, že u tématu obnovitelných zdrojů je tomu jinak. Ze studie zkoumající obsahy amerických online médií The Milwaukee Journal Sentinel a The Wisconsin State Journal v letech 2009 a 2010 vyplývá, že v případě obnovitelných zdrojů energie média používají spíše tematické než epizodické rámce. To jim umožňuje lépe formulovat složité vědecké problémy týkající se energetiky. (Zukas, 2015) Dominanci tematických rámců popisuje také další studie, která zkoumala rámcování alternativních zdrojů energie v americkém tisku od března 2003 do listopadu 2008 (Haigh, 2010).

Rámce je možné dělit na specifické a obecné. Zatímco specifické rámce se vážou pouze ke konkrétnímu tématu, obecné rámce mohou být nalezeny v různých tématech, případně i v různých časových obdobích nebo kulturách. Analýza specifických rámců nabízí konkrétní a detailní výsledky, ale ztěžuje možnost srovnatelnosti s jinými studiemi. (de

Vreese, 2005)

Dalším autorem, který se zabývá teorií rámcování, je Matthew C. Nisbet. Ten bývá často citován právě v zahraničních studiích zabývajících se výzkumem mediálního pokrytí OZE, a to zejména v souvislosti se svým výzkumem mediálního pokrytí změn klimatu. Na rámce nahlíží jako na nevyhnutelnou součást komunikace, otázkou není, zda budou novináři používat rámce, ale jakým způsobem by měli rámcovat, aby efektivně komunikovali se svými čtenáři. Novináři by se také při výběru rámců měli chovat odpovědně, aby nezkreslovali fakta. (Nisbet, 2010)

Podle Nisbeta existuje v každém tematickém odvětví typologie rámců, která se dá aplikovat na výzkumy, které do něj spadají. Na základě výzkumů v oblasti mediálního pokrytí jaderné energetiky a biotechnologií přišel s typologií rámců, která se dá podle něj aplikovat na mediální výzkum v oblasti změn klimatu. Mezi tyto rámce patří: společenský pokrok, ekonomický vývoj, etika a morálka, vědní nebo technologická nejistota, alarmismus, veřejná odpovědnost, alternativní cesta a konflikt. (Nisbet, 2010)

2.3 Aktéři

Při formování rámců jsou důležité i externí zdroje informací a lidé či organizace, které v médiích dostávají prostor. Řada z nich pak – ať už vědomě, nebo nevědomě – prosazuje své zarámčování událostí a témat. Jednotliví aktéři také disponují různým potenciálem rámcovat události. (Tramota, 2006) „*Moc rámcovat závisí na přístupu ke zdrojům, sumě znalostí a strategických spojenectvích*“ (Reese, Gandy, Grant, 2003, s. 11).

3 Obnovitelné zdroje energie v České republice

3.1 Definice obnovitelných zdrojů energie

Český zákon o životním prostředí definuje obnovitelné zdroje jako „*přírodní zdroje mající schopnost se při postupném spotřebovávání částečně nebo úplně obnovovat, a to samy nebo za přispění člověka*“ (Česko, 1992). Česká legislativa mezi ně řadí „*energii větru, slunečního záření (termální a fotovoltaická), geotermální energii, energii okolního prostředí, energii z přílivu nebo vln a jinou energii z oceánů, energii vody, energii biomasy*

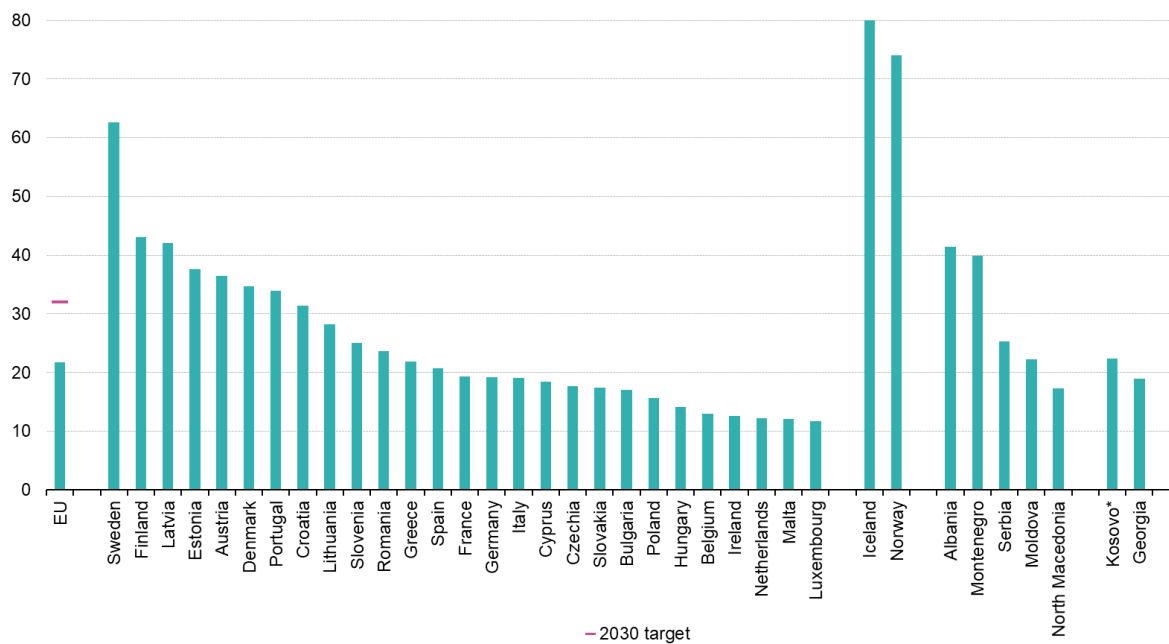
a paliv z ní vyráběných, energii skládkového plynu, energii kalového plynu z čistíren odpadních vod a energii bioplynu“ (Česko, 2012). Na území České republiky jsou pak relevantními zdroji energie vody, větru, slunečního záření, pevné biomasy a bioplynu, energie okolního prostředí, geotermální energie a energie kapalných biopaliv (Bufka, Veverková, 2021).

3.2 Podíl využití obnovitelných zdrojů energie v České republice a mezinárodní srovnání

Podíl využití obnovitelných zdrojů energie se v České republice rok od roku zvyšuje. Zatímco v roce 2010 se obnovitelná energie na konečné spotřebě podílela 10,51 procenta, v roce 2021 to bylo 17,7 procenta. Největší podíl měly OZE na vytápění a chlazení, a to 24,2 %, na spotřebě elektřiny se obnovitelné zdroje podílely 14,5 % a 7,5 % v dopravě. (Eurostat, 2023a) Nejvíce byla na výrobu energie z obnovitelných zdrojů v České republice využívána biomasa, která byla zdrojem pro více než polovinu celkové energie z OZE. Naopak nejmenší využití měly solární termální systémy a větrné elektrárny (Bufka et al., 2022).

Přestože se podíl OZE zvyšuje, Česko se nachází pod průměrem Evropské unie. Průměrná konečná spotřeba energie z obnovitelných zdrojů činila v Evropské unii 21,8 %, o 4,1 % více než v Česku. Podíl průměrné spotřeby obnovitelných zdrojů v rámci Evropské unie v jednotlivých sektorech byl v roce 2021 37,5 % ve spotřebě elektřiny, 9 % v dopravě a 22,9 % ve vytápění a chlazení. Česká republika se se svou konečnou spotřebou energie z OZE řadí na osmnácté místo z celkového počtu dvaceti sedmi členských států. Největší podíl využití obnovitelných zdrojů mají v rámci Evropské unie severské státy, jako Švédsko (62,5 %) nebo Finsko (43,1 %). Mezi všemi evropskými zeměmi jsou pak premianty ve využití obnovitelných zdrojů Island (85,8 %) a Norsko (74 %). (Eurostat, 2023b)

Share of energy from renewable sources, 2021 (% of gross final energy consumption)

* This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244/1999 and the ICJ Opinion on the Kosovo declaration of independence.

Source: Eurostat (online data code: nrg_ind_ren)

eurostat

Graf č. 1: Podíl energie z obnovitelných zdrojů v roce 2021, % z hrubé konečné spotřeby energie (Eurostat, 2023b)

Celosvětově se podle dat z roku 2019 obnovitelné zdroje energie podílely 11,2 % na spotřebě energie využitě pro vytápění a chlazení, 3,7 % v dopravě a 28 % na výrobě elektřiny. Na celkové spotřebě ve všech sektorech se podle dat z roku 2020 podílely obnovitelné zdroje energie 12,6 %. (REN21, 2022) Aktuálnější údaje z roku 2021 jsou k dispozici pouze pro výrobu elektrické energie, podle Mezinárodní agentury pro energii se na ní obnovitelné zdroje celosvětově podílely 28,7 % (Bojek, 2022). V České republice v roce 2021 bylo vyrobeno z obnovitelných zdrojů celkem 12,6 % z celkové vyrobené elektřiny⁴ (Bufka et al., 2022).

3.3 Potenciál využití obnovitelných zdrojů v České republice

Zatímco ve využití obnovitelných zdrojů na vytápění a chlazení je Česká republika nad evropským i celosvětovým průměrem, a to zejména díky energii z biomasy, ve využití obnovitelných zdrojů ve výrobě elektrické energie naopak zaostává.

⁴ K výpočtu hrubé výroby a konečné spotřeby se používá rozdílná metodika.

Cíle v oblasti energetiky a klimatu si Česko stanovuje ve Vnitrostátním plánu České republiky vydaném Ministerstvem průmyslu a obchodu (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2019). Nedávné studie poukazují na to, že v plánu není dostatečně využít potenciál, jaký obnovitelné zdroje v České republice mají. Zatímco se vnitrostátní plán zaměřuje primárně na zvyšování podílu obnovitelných zdrojů v teplárenství a dopravě, jen omezeně využívá potenciálu větrných a solárních elektráren. (Rečka et al., 2021; Rossolwe, 2020; Hanzlík et al., 2020)

3.4 Období let 2015–2022

Tato kapitola se bude věnovat významným legislativním změnám, mezinárodním konferencím a dalším událostem souvisejícím s obnovitelnými zdroji energie, které se staly během analyzovaného období. Dehler-Holland, Schumacher a Fichtner (2021), kteří zkoumali mediální pokrytí souboru německých zákonů o podpoře obnovitelných zdrojů energie, poukazují na propojenost mediální a politické agendy a roli médií jako spojovatele mezi politiky a veřejností. Autoři dalších studií došli k závěru, že mediální pozornost vůči obnovitelným zdrojům energie i podoba mediálního rámcování byly stimulovány politickými událostmi a legislativními změnami (Ehlers, Sutherland, 2016; Holmes, Garas, Richardson, 2022). Ačkoliv předmětem výzkumu této diplomové práce není analyzovat, jak média na jednotlivé události reagovala, měly by tyto události být brány v potaz během interpretace výsledků výzkumu.

3.4.1 Změny v legislativě Evropské unie

Hned v prvním zkoumaném roce, v prosinci 2015, byla přijata smluvními stranami Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu⁵ Pařížská dohoda, která po roce 2020 nahradila předtím platný Kjótský protokol⁶. Smluvní strany, včetně České republiky, která Pařížskou

⁵ Rámcová úmluva OSN o změně klimatu byla přijata na konferenci OSN v Riu de Janeiro v roce 1992. Česká republika úmluvu podepsala a ratifikovala v roce 1993, a řadí se tak mezi současných 198 smluvních stran. Úmluva zajišťuje právní podklad pro snížení emisí skleníkových plynů na bezpečnou úroveň pro další vývoj planety Země. (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2023f)

⁶ Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu byl přijat v prosinci 1997. Česká republika Protokol podepsala v roce 1998 a ratifikovala v roce 2001. Tím se Česko, stejně jako ostatní země, zavázalo snížit emise skleníkových plynů do konce prvního kontrolního období (2008–2012) o 5,2 %. Druhé kontrolní období bylo stanoveno na roky 2013–2020, během kterého se Česká republika společně s ostatními státy Evropské unie zavázala ke snížení emisí o 20 procent ve srovnání s rokem 1990. (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2023a)

dohodu ratifikovala 4. listopadu 2017, se zavázaly k udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C a úsilí o nepřekročení hranice 1,5 °C. Na rozdíl od Kjótského protokolu, k jehož druhému kontrolnímu období, probíhajícímu od roku 2013 do roku 2020, se nepřipojily rozvojové země a rozvíjející se ekonomiky (včetně zemí produkujících velké množství emisí, jako jsou Čína nebo Indie), se k Pařížské dohodě, s výjimkou Ruska, připojili všichni významní producenti emisí⁷. Česká republika se v rámci Pařížské dohody zavázala společně s ostatními státy Evropské unie ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 o 40 procent ve srovnání s rokem 1990 (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2023e).

V návaznosti na Pařížskou dohodu vydala Evropská komise v prosinci 2019 Zelenou dohodu pro Evropu, ve které nastiňuje, jakým způsobem chce EU cíle Pařížské dohody dosáhnout. Zelenou dohodu o několik dní později podpořila i Evropská rada. Hlavním cílem Zelené dohody je v rámci Evropské unie dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2050. Do roku 2030 si pak státy EU stanovily cíl snížit emise o 55 procent oproti roku 1990, a navýšily tím cíl, ke kterému se zavázaly v rámci Pařížské dohody. (Evropská komise, 2019)

Cíle Evropské unie jsou sdíleny mezi všemi státy, zatímco třeba severské státy mají obecně ambicióznější cíle, Česká republika se řadí spíše mezi státy s méně ambiciózními cíli. Příkladem může být navýšení cíle snížení emisí skleníkových plynů v odvětvích mimo systém obchodování s emisemi⁸. Tam spadají doprava, vytápění a chlazení budov nebo nakládání s odpady. V listopadu 2021 Rada a Evropský parlament dosáhly předběžné politické dohody o jeho zvýšení o 40 procent ve srovnání s rokem 2005. (Rada EU a Evropská rada, 2023b) Národní cíl České republiky by se však zvýšil pouze o 26 procent (Evropská unie: Evropský parlament, 2023b).⁹

⁷ Spojené státy americké od dohody odstoupily během funkčního období Donalda Trumpa. Po nástupu nového prezidenta Joa Bidena se ale k dohodě opět přidaly.

⁸ Jednotlivé podniky zahrnuté do systému si musí zakoupit emisní povolenku pro každou vypuštěnou tunu CO₂ (nebo ekvivalentní množství N₂O či perfluorovaných uhlovodíků). Cílem systému je tak finančně motivovat podniky ke snížení emisí, které vypouští do ovzduší. Nákup povolenek probíhá v dražbách a jejich cena se mění podle nabídky a poptávky. V souladu se svými klimatickými cíli Evropská unie počet vydaných povolenek každým rokem postupně snižuje. Podnikům z odvětví, u kterých hrozí přesunutí výroby do zemí s benevolentnějšími pravidly pro ochranu ovzduší, jsou povolenky přidělovány bezplatně. (Protivínský, 2021)

⁹ Návrh byl schválen 14. března 2023, tedy až po skončení sledovaného období (Evropská unie: Evropský parlament, 2023).

Během sledovaného období došlo k několika změnám i v systému obchodování s emisemi, který se vztahuje na elektrárny, teplárny a další energeticky náročná odvětví. V roce 2015 byla vytvořena takzvaná rezerva tržní mobility, která řeší problém s nadbytkem emisních povolenek. V prosinci 2022 se Evropská unie dohodla na aktualizaci systému tak, aby byl v souladu s aktuálními cíli Zelené dohody. Do roku 2030 by chtěly státy EU emise z odvětví spadajících pod tento systém snížit o 62 procent (Evropská unie: Evropský parlament, 2023a).

Protože je Zelená dohoda pro Evropu právně nezávazným dokumentem, byl za účelem nabytí legislativní podoby přijat klimatický zákon, který vstoupil v platnost 29. července 2021. Cíl dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 se tak pro státy EU stal právně závazným. (European Commission, 2023a) Evropská komise také 14. července 2021 představila legislativní balíček Fit for 55, který stanovuje konkrétní cíle pro rok 2030 (Rada EU a Evropská rada, 2023b). Základní cíl, který si EU v balíčku stanovila a podle kterého dostal i svůj název, je snížit emise skleníkových plynů o 55 procent do roku 2030 v porovnání s rokem 1990. Balíček Fit for 55 je soubor návrhů na revizi právních předpisů EU a zavedení nových iniciativ, který má zajistit, že politiky EU budou v souladu s jejími klimatickými cíli. Jednání a schvalování konkrétní podoby balíčku trvala až do konce sledovaného období. (Rada EU a Evropská rada, 2023a)

Zelená dohoda pro Evropu se věnuje také transformaci energetiky. Podle obsahu dohody je potřeba vytvořit energetické odvětví, které bude založeno převážně na obnovitelných zdrojích energie. Kromě toho je v dohodě kladen důraz také na energetické úspory nebo komunitní energetiku. (Evropská komise, 2019) Co se týká konkrétních legislativních návrhů v oblasti energetiky ve zkoumaném období, jednaly orgány Evropské unie například o zvýšení podílu energie z obnovitelných zdrojů z 32 na 40 %. To bylo navrženo v rámci legislativního balíčku Fit for 55. (Rada EU, 2022)

Veřejná debata o spalovacích motorech se vedla od návrhu Evropské komise ze 14. července 2021, který stanovuje cíl, aby nové vozy od roku 2035 neprodukovaly žádné emise. To by znamenalo konec prodeje automobilů se spalovacími motory. Jednání na půdě Evropského parlamentu, Evropské komise a Rady Evropské unie trvala až do konce sledovaného období. (Erbach, 2023)

Během sledovaného období byla také Evropskou unií publikována takzvaná taxonomie udržitelných aktivit. Jedná se o klasifikační systém, který stanovuje, jaké ekonomické aktivity jsou považovány za udržitelné. Systém má nastavit společný jazyk ohledně investic a míry jejich udržitelnosti, chránit investory před greenwashingem¹⁰ a pomoci společnostem stát se šetrnějšími vůči klimatu. Taxonomie byla publikována 22. června 2020 a vešla v platnost 12. července 2020. O necelé dva roky později, 9. března 2022, přijala Evropská komise doplňkový akt, v jehož rámci byly za přísných podmínek zařazeny do taxonomie investice spojené s jadernou energetikou a zemním plynem. Ty mají urychlit přechod států EU z fosilních paliv ke klimaticky neutrální energetice. Akt byl zveřejněn 15. července 2022 a vešel v platnost od ledna 2023. (European Commission, 2023b)

3.4.2 Klimatické konference

Kolik pozornosti věnovala média environmentálním tématům, včetně udržitelné energetiky, mohly ovlivnit také klimatické konference stran Rámcové úmluvy o změně klimatu, které se během sledovaného období konaly každý rok v listopadu nebo prosinci (United Nations, 2023). Na konferencích má možnost se sejít a jednat všech 198 smluvních stran (údaj k roku 2023, viz např. Ministerstvo životního prostředí ČR, 2023f). Velký význam měla například klimatická konference v Paříži v listopadu 2015, která vedla k Pařížské dohodě.¹¹

3.4.3 Zprávy mezivládního panelu IPCC

Mezivládní panel pro změnu klimatu je seskupení vědců z celého světa, kteří se věnují problematice změny klimatu. Byl založen v roce 1988 z iniciativy Generálního shromáždění OSN ve spolupráci se Světovou meteorologickou organizací a Environmentálním programem spojených národů. (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2023b)

¹⁰ Cambridge dictionary definuje pojem jako „*aktivity, které vzbuzují v lidech dojem, že daná organizace dělá více pro ochranu životního prostředí, než je tomu ve skutečnosti*“ (Cambridge University Press, © 2023a).

¹¹ Viz kapitola 2.2.1 Změny v legislativě Evropské unie.

Od svého založení Mezivládní panel pro změnu klimatu pravidelně připravuje komplexní hodnoticí zprávy, které shrnují poznatky o změně klimatu. Těchto zpráv od vzniku panelu vydali vědci už šest a právě jednotlivé části té poslední, šesté hodnoticí zprávy vycházely během sledovaného období. V srpnu 2021 byla vydána první část shrnující fyzikální základy, následně v únoru 2022 byla vydána druhá část zabývající se dopady změny klimatu, adaptací a zranitelností, a poté v dubnu 2022 byla vydána poslední, třetí část, která se zabývala zmírňováním změny klimatu.¹² Kromě hodnoticích zpráv vydává panel také speciální zprávy, jež se zabývají jedním konkrétním problémem spojeným se změnou klimatu. Například zpráva z října 2018 se zabývala dopady globálního oteplení o 1,5 °C proti předprůmyslové éře. V srpnu 2019 byla vydána zpráva zabývající se změnou klimatu ve spojitosti s půdou, jejím obhospodařováním a potravinovou bezpečností. Třetí speciální zprávu vědci vydali v září 2019 a zabývala se dopady změn klimatu na oceány, ledovce, sněhovou pokrývku, zamrzlou půdu a permafrost. Mezivládní panel pro změnu klimatu vydává také metodologické zprávy, které představují směrnice pro inventarizaci skleníkových plynů, jedna tato zpráva byla vydána v květnu 2019. (IPCC, 2023a)

Konkrétně energetiku zmiňuje například Třetí hodnoticí zpráva, ze které vyplývá, že největší potenciál ke snížení emisí do roku 2030 má rozvoj solární energetiky. Větrná energetika a její potenciál přispět ke snížení emisí skleníkových plynů se umístila v žebříčku na třetím místě. Autoři analyzovali celkem 43 aktivit a jejich potenciál zmírnit dopady změny klimatu. (IPCC, 2022)

3.4.4 Dotační programy na podporu obnovitelných zdrojů energie v České republice

Během sledovaného období mohla média také informovat o dotačních programech, které podporují rozvoj obnovitelných zdrojů energie. V následující kapitole budou stručně popsány některé programy, které mohly fyzické či právnické osoby během sledovaného období čerpat.

V roce 2014 byl spuštěn dotační program Nová zelená úsporám. Jeho první etapa trvala do roku 2021, druhá potom hned navázala v roce 2021 a poběží až do roku 2030. V oblasti energetiky mohou žadatelé čerpat podporu na solární termické a fotovoltaické systémy,

¹² Hodnoticí zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu se skládají vždy ze tří částí a jedné souhrnné zprávy. Ta byla v rámci Šesté hodnoticí zprávy vydána až po konci sledovaného období, v březnu 2023 (IPCC, 2023a).

výměnu neekologických zdrojů tepla nebo pořízení a instalaci dobíjecích stanic pro osobní vozidla. V první etapě byl program zdrojově kryt z podílu dražeb emisních povolenek, od roku 2021 pak prostřednictvím Národního plánu obnovy financovaného Evropskou unií. (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2023d)

Od roku 2021 mohou žadatelé čerpat podporu z Modernizačního fondu. Jeho cílem je podpořit investice do energetických soustav a zlepšení energetické účinnosti. Fond je určen zejména zemím, které budou dekarbonizací nejvíce zasaženy. Prostředky lze čerpat například na výstavbu nových obnovitelných zdrojů energie nebo komunitní energetiku. Fond je financován prostřednictvím emisních povolenek. (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2023c)

Dále bylo možné využít například od roku 2014 evropský Operační program Životní prostředí a od roku 2021 podporu českých podniků z fondů EU Operační program Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (v období od roku 2014 do roku 2020 fungoval tento program pod názvem Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost) nebo Operační program Spravedlivá transformace (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2023).

3.4.5 Další události mezi lety 2015–2022

Během sledovaného období se stalo několik dalších událostí, které mohly ovlivnit, kolik pozornosti média věnovala tématu obnovitelných zdrojů energie. Například v období po vypuknutí koronavirové krize na počátku roku 2020 média věnovala značnou pozornost onemocnění covid-19 na úkor jiných témat. To pozoroval například Ivan Hlinka ve své bakalářské práci, ve které zkoumal mediální pokrytí tématu klimatických změn v deníku MF Dnes v letech 2019 a 2020. Ve druhé polovině zkoumaného období, tedy v době koronavirové krize, se snížil počet článků zabývajících se tematikou klimatických změn. (Hlinka, 2021)

Naopak v návaznosti na ruskou invazi na Ukrajinu v únoru 2022 a s ní spojenou energetickou krizí se mohlo téma obnovitelných zdrojů energie v médiích objevovat častěji. Jako reakci na energetickou krizi vydala například v květnu 2022 Evropská komise plán s názvem REPowerEU, ve kterém si klade za cíl výrazně urychlit přechod na čistou

energii a zvýšit energetickou nezávislost na nespolehlivých dodavatelích a fosilních palivech (Evropská komise, 2023).

4 Shrnutí dosavadních výzkumů k tématu

4.1 Zahraniční výzkum

V předchozích letech bylo uskutečněno několik zahraničních studií. Někteří autoři zkoumali mediální pokrytí všech obnovitelných zdrojů energie, jiní se zaměřili pouze na jeden z nich. V následujících odstavcích jsou shrnuty některé tyto studie a jejich výsledky.

4.1.1 Obnovitelné zdroje energie

Mediální pokrytí obnovitelných zdrojů energie zkoumala například studie autorů Govindarjua, Sahadevana a Ling (2019). Ti se zaměřili na malajsijské online médium The Star Online mezi lety 2011 až 2017. Na základě analýzy došli k závěru, že nejčastěji byli v médiu citováni aktéři z oblasti průmyslu. Autoři výzkumu navrhuji, že by médium mělo dát větší prostor občanům, neziskovým organizacím a expertům. Nejčastěji vyskytujícím se rámcem byl pak rámec ekonomické obavy. Že se média věnovala nejvíce ekonomickým rámcům, vyplynulo také z výzkumu diplomové práce Mavromatise (2017). Naopak rámce udržitelnosti a životního prostředí byli v řeckých médiích, která byla předmětem analýzy rámců mezi lety 2015 až 2019, opomíjeny. Ve studii Mbamala (2020), věnující se obnovitelným zdrojům energie v nigerských denících, se nejvíce opakovaly technologické rámce. Ekonomické rámce se však umístily v rámci četnosti výskytu hned na druhém místě a nejčastěji se vyskytujícím tématem byly investice. Co se týká aktérů, nejméně pozornosti nigerské deníky věnovaly spotřebitelům a neziskovým organizacím. Rámcování alternativních zdrojů energie v denících ve Spojených státech amerických v období od března 2003 do listopadu 2008 se ve své analýze věnoval Haigh (2010). V denících se nejčastěji vyskytovaly ekonomické rámce, konkrétně mezinárodní obchod a ekonomika Spojených států. Alternativní energie měla postupem času pozitivnější vyznění, většina článků ale měla neutrální charakter. Jak se mediální pokrytí tématu obnovitelných zdrojů energie měnilo v čase, zkoumali Ehlers a Sutherland (2016). Pomocí analýzy britského tisku se zaměřením na farmaření zjistili, že se celková pozornost těchto médií vůči obnovitelným zdrojům mezi lety 1980 až 2013 zvýšila.

4.1.2 Větrná energetika

Větrné energetice se ve své studii věnoval Olive (2021), který zkoumal mediální pokrytí v Severní Dakotě a v provincii Saskatchewan mezi lety 2009 až 2018. V médiích z obou oblastí dominovaly ekonomické rámce, naopak environmentální rámce se objevovaly jen zřídka. Ekonomika bylo dominantním tématem i v britských periodikách se zaměřením na farmaření mezi lety 1980 až 2013, které pomocí diskurzní analýzy zkoumali Holstead, Galán Díaz a Sutherland (2016). Podle studie Thompsona (2005), který se věnoval mediálnímu pokrytí návrhu projektu na výstavbu větrných elektráren ve státě Massachusetts, analyzovaná regionální periodika nedostatečně pokrývala environmentální, sociální a regulační otázky a nedokázala efektivně čerpat informace z okolních výzkumných institucí. Studie Stephense, Randa a Melnicka (2009) zkoumající americký tisk v letech 1990 až 2007, poukázala zase na to, že potenciál větrné energie ke zmírnění klimatických změn je sice omezenou, ale rostoucí součástí mediálního pokrytí ve vybraných periodikách států Texas, Minnesota a Massachusetts.

4.1.3 Solární energetika

Solární energetice se věnovali Heras-Saizarbitoria, Cilleruelo a Zamanillo (2011), kteří zkoumali veřejnou debatu o fotovoltaice ve Španělsku mezi lety 2004–2010. Součástí výzkumu byla i obsahová analýza médií, díky které autoři došli k závěru, že v médiích dominovala tato témata: rozvoj sektoru, veřejná finanční podpora, trh práce a pracovní místa, cena vyprodukované energie a investice do sektoru. Zatímco na počátku analyzovaného období se fotovoltaika těšila velkému rozvoji i podpoře médií, později se rozvoj sektoru zpomalil a média začala na fotovoltaiku nahlížet kritičtěji.

4.1.4 Vodní energetika

Podle australské studie Holmese, Garase a Richardsona (2022), která zkoumala rozhodnutí vlády z roku 2017 o rozšíření vodní elektrárny ve Sněžných horách, se v médiích nejčastěji objevovaly rámce energetická bezpečnost. Dalšími nejčastějšími byly rámce ekonomické a politické, naopak se změnou klimatu byl vodní zdroj spojován jen zřídka.

4.1.5 Bioenergie a bioplyn

Finští výzkumníci Lyytimäki et al. (2018) zkoumali pokrytí tématu bioplynu ve finském periodiku se zaměřením na zemědělství, lesnictví, ekonomiku a životní prostředí v období let 2000 až 2016. Bioplyn byl médií rámcován převážně pozitivně. Jen zřídka periodika zdůrazňovala technologické problémy a potenciální rizika škodlivých dopadů na životní prostředí. Negativně byl bioplyn vnímán pouze z ekonomického hlediska, byla zpochybňována ziskovost jeho výroby a poukazováno na potřebu veřejných dotací. Co se týká aktérů, byli nejčastěji zmiňováni farmáři a podnikatelé v oblasti bioplynu. Naopak spotřebitelé se v článcích téměř nevyskytovali, a to ani v problematice využití bioplynu jako automobilového paliva, která samotná se však v tomto periodiku objevovala jen okrajově. Bioenergií se zabývala také studie Skjølsvolda (2012), který zkoumal pokrytí tématu ve vybraných médiích ve Švédsku a Norsku v období let 2007 až 2009. Nejvíce se bioenergii věnovala regionální periodika, následována seriózními médii. V bulvárním tisku se téma bioenergie téměř nevyskytovalo. Na bioenergii bylo nahlíženo převážně pozitivně.

4.1.6 Geotermální energetika

Geotermální energetikou se zabývali například Romanach, Carr Cornish a Muriki (2015), kteří analyzovali mediální pokrytí tohoto tématu v australském tisku, televizi a rozhlasu. Nejčastěji zmiňovaná rizika byla ta související s ekonomickou proveditelností a technologiemi. Naopak mezi benefity média nejčastěji zmiňovala, že se jedná o obnovitelný nízkoemisní zdroj energie. Nejčastěji citovaní aktéři byli ti z oblasti průmyslu. Geotermální energetikou se zabývali také Stauffacher et al. (2015), kteří analyzovali švýcarská média z období od roku 1997 do roku 2013. Z analýzy dospěli autoři k závěru, že nejčastěji se objevujícím rámcem byla transformace energetiky a s ní spojená rizika. Aktéři z oblasti průmyslu se nejvíce zaměřovali na technologický potenciál energetické transformace, naopak aktéři z řad vědců se převážně zaměřovali na rizika.

4.1.7 Shrnutí

Z přehledu studií je možné vidět, že se jejich autoři v některých závěrech shodují, a to nehledě na to, zda se ve výzkumu věnovali pouze jednomu, nebo více druhům obnovitelné energie. Ačkoliv z předchozích studií vyplývá, že mediální pokrytí tématu OZE do určité

míry závisí na konkrétní energetické, politické a ekonomické situaci v dané zemi¹³, některé závěry se opakují ve více zkoumaných státech.

Z výsledků většiny studií vyplývá, že jedny z nejčastějších rámců byly ty ekonomické. Naopak méně se vyskytovaly rámce udržitelnosti a životního prostředí. Co se týká aktérů, vyskytovali se častěji aktéři z oblasti průmyslu, opomíjenými byli naopak často občané a neziskové organizace. Zejména ze studií pokrývajících delší časové období je možné vidět, že se počet článků zabývajících se OZE postupem času zvyšoval. Většina studií také poukázala na spíše pozitivní vyznění příspěvků o obnovitelných zdrojích energie.

4.2 Výzkum v České republice

Výzkum mediálního pokrytí tématu obnovitelných zdrojů energie ještě na vzorku českých médií proveden nebyl. V této kapitole bude proto zmíněno jen několik studií zkoumajících mediální pokrytí energetické bezpečnosti a změny klimatu, jelikož pod tato témata se dá zařadit i problematika obnovitelných zdrojů energie.

Mediální diskurz o dodávkách energie a energetické bezpečnosti v několika obdobích v rozmezí let 2005–2019 v českých a slovenských médiích zkoumali Kratochvíl a Mišík (2020). Podle analýzy jsou OZE v České republice vnímány jako něco, co je nám vnucováno Evropskou unií. Pro srovnání slovenská média na Evropskou unii nahlížela jako na vhodné prostředí pro energetickou spolupráci. Zatímco na jadernou energetiku je v českých médiích nahlíženo jako na domácí, a tudíž spolehlivý zdroj energie, na OZE nikoliv a v obnovitelných zdrojích energie vidí česká média jen omezený potenciál. Tématem energetické bezpečnosti se ve své diplomové práci zabýval také Mišák (2016), který zkoumal vyjádření aktérů z řad politických elit. Pomocí kvalitativní obsahové analýzy našel čtyři hlavní rámce, které se vyskytovaly ve výrociích českých politických aktérů. Z analýzy autor vyvodil závěr, že se čeští aktéři k obnovitelným zdrojům jako k prostředku pro navýšení energetické bezpečnosti staví spíše zdrženlivě.

Jelikož problematika obnovitelných zdrojů úzce souvisí se změnou klimatu, je zajímavé se podívat také na to, k jakým závěrům výzkumníci došli v této oblasti. První ucelenou

¹³ Viz kapitola 1.1.1 Národní specifika a mediální pokrytí.

obsahovou analýzu mediálního pokrytí změn klimatu v delším časovém období uskutečnili výzkumníci Vávra et al. (2014). V období mezi lety 1997–2010 autoři analyzovali články ze šesti celostátních deníků. Nejméně se o změnách klimatu psalo ve stranických Haló novinách a v bulvárním Blesku. Postupem času přibývalo ve všech periodikách katastrofických a senzačních článků, pouze malou část bylo možné označit za seriózní zprávy. Intenzita mediálního pokrytí měla stoupající tendenci a odrážela především zahraniční mediální události související se změnami klimatu. Tématu změny klimatu se také ve své diplomové práci věnovala Sedláková (2021), která zkoumala proměny mediálního pokrytí globálního oteplování v České republice a ve Francii v letech 2015 a 2019. V obou médiích se ve druhém analyzovaném roce počet článků zabývajících se globálním oteplováním zvýšil. Média nejčastěji spojovala globální oteplování s jeho negativními dopady (záplavy, cyklony, extrémní sucha a jiné katastrofy) a nejčastěji se vyskytoval katastrofický rámeček. Obě média také referovala o potřebě přijmout opatření v boji proti oteplování, francouzský portál LeMonde.fr však častěji než český iDNES.cz. Francouzský server také vydával průměrně delší články a ve větší míře téma globálního oteplování spojoval i s ekonomickými a politickými tématy.

4.3 Modelová studie

Jako modelovou studii, která byla inspirací pro návrh výzkumu této diplomové práce, jsem zvolila studii autorů Djerf-Pierre, Cokleyho, Kuchela (2016), která zkoumala rámcování obnovitelných zdrojů energie v australském deníku The Australian a švédském deníku Dagens Nyheter v období od října 2010 do června 2011. Tyto dvě země byly vybrány na základě velkých rozdílů ve strukturách energetických systémů, environmentální politiky a zpravodajství zabývajících se environmentálními tématy. Švédsko bylo v prosazování klimatických opatření proaktivní a stanovilo si ještě ambicióznější cíle, než ke kterým se zavázalo v rámci Kjótského protokolu. Naopak Austrálie, ačkoliv jde o zemi bohatou na přírodní obnovitelné zdroje, byla v době výzkumu z velké části závislá na těžbě a využívání neobnovitelných zdrojů energie. Navíc často zaostávala za Švédskem i ostatními zeměmi OECD v přihlašování se k environmentálním závazkům. *„Hlavním cílem bylo prozkoumat, jak je obnovitelná energie v tisku reprezentována a zda strukturální a institucionální rozdíly vytvářejí odlišnou žurnalistiku s ohledem na to, jak je obnovitelná energie ve zpravodajství rámcována“* (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016, s. 635).

4.3.1 Výsledky modelové studie

Absolutní množství článků bylo v australském listě *The Australian* větší než ve švédském *Dagens Nyheter*. Nicméně poté, co byly vzaty v úvahu celkové objemy obou deníků (*Dagens Nyheter* je tištěn v menším formátu a má méně stran), bylo zpravodajství týkající se obnovitelných zdrojů energie ve švédském listu rozsáhlejší než v *The Australian*. (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016) Z toho vyplývá, že celkový rozsah zkoumaných deníků hraje důležitou roli při odpovídání na výzkumnou otázku zabývající se tím, kolik daná média věnují určitému tématu pozornosti.

Hlavními závěry studie, platnými pro oba analyzované deníky, jsou zaměření na elitní aktéry, dominance ekonomických rámců a nezahrnutí občanské společnosti do debaty o OZE. Přibližně jedna třetina článků v *The Australian* a jedna čtvrtina článků v *Dagens Nyheter* se zabývaly obnovitelnými zdroji obecně nebo zahrnovaly hodně druhů OZE v jednom textu. Poměrně velká část článků se tedy nezabývala jedním konkrétním obnovitelným zdrojem. Co se týká článků zabývajících se výhradně některým z druhů OZE, nejvíce pozornosti získala solární energie v Austrálii (čtvrtina všech článků oproti pěti procentům v *Dagens Nyheter*), větrná energie měla v obou denících podobné zastoupení (cca 20 %). Naopak vodní energetika měla v obou denících velmi malé zastoupení (dvě a tři procenta). Autoři studie rozdílne zastoupení jednotlivých druhů OZE spojují se situací v jednotlivých zemích. Například malé zastoupení vodní energetiky vysvětlují jejím nízkým potenciálem v Austrálii, a naopak velkým, ale už naplněným potenciálem ve Švédsku. Dalším příkladem je velký rozdíl v počtu článků zabývajících se alternativními palivy, zatímco ve švédském deníku tyto články tvoří téměř padesát procent, v Austrálii se téma alternativních paliv vyskytovalo pouze u patnácti procent článků. Autoři studie jako potenciální důvod navrhuje rozvinutý automobilový průmysl a s ním spojenou politickou debatu o snížení emisí oxidu uhličitého produkovaného právě auty (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016). Je možné tedy předpokládat, že i zastoupení jednotlivých druhů OZE v českých médiích bude zčásti souviset s konkrétní politickou situací a mírou využití jejich potenciálu.

Co se týká aktérů, kteří se v člancích vyskytovali, byly výsledky výzkumu obou deníků podobné. Aktéři z průmyslového odvětví a politici byli v obou médiích nejvíce citovanými zdroji. Političtí aktéři se v australském deníku objevovali častěji než ve švédském, což

může naznačovat větší politizaci diskuse o energetice, pravděpodobně v důsledku vládní debaty o uhlíkové dani projednávané ve sledovaném období. Naopak neziskové a environmentální organizace i mezinárodní organizace se v článcích vyskytovaly jen zřídka. Malé zastoupení (sedm procent ve švédském deníku a čtyři procenta v australském deníku) měli i občané. Navíc vyjádření většiny z občanů, kteří dostali v článcích hlas, obsahovala rámeček „not-in-my-back-yard“. Z výsledků tedy vyplývá, že se v článcích objevovali převážně elitní aktéři (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016).

Ekonomické rámce byly v obou denících dominantní. V australském deníku se objevovaly častěji než ve švédském Dagens Nyheter. Rámeček „ekonomické příležitosti v průmyslu“ byl v obou denících nejdominantnější. Švédský list ale navíc kladl důraz nejen na příležitosti velkých firem, ale i domácností. Australský deník naopak mnohem častěji upozorňoval na ekonomickou zátěž pro domácnosti i průmysl. Obecně byl deník negativnější vzhledem k ekonomickému dopadu a častěji kritizoval fungování energetického trhu. Objevoval se zde ale také častěji rámeček nevyužitých příležitostí. (tamtéž)

Environmentální rámce se objevovaly častěji ve švédském Dagens Nyheter. Přestože největší zastoupení měly negativní a pesimistické rámce vůči OZE, častý byl i rámeček nahlížející na OZE jako na nezbytné řešení docházejících fosilních zdrojů a hrozby spojené se znečištěním ovzduší a vypouštěním emisí. Ve švédském deníku se tedy nejčastěji objevovaly právě tyto dva protichůdné rámce – jeden prezentující obnovitelné zdroje energie jako něco, co nemá smysl ani používat, a druhý rámuující OZE jako něco nevyhnutelného pro záchranu planety a života na Zemi. Na OZE bylo nahlíženo jako na technologii, která to dokáže vyřešit a díky níž nebude ohrožen ekonomický růst. Naopak v Austrálii bylo na obnovitelné zdroje nahlíženo téměř výhradně pesimisticky, jako na zdroj, který environmentální problémy spíše vytváří, než řeší, a je neefektivní a nestabilní. Rámeček „globální zelená ekonomika“ se v článcích neobjevoval téměř vůbec. (tamtéž)

Z technologických rámců se v článcích nejvíce objevoval rámeček technologického pokroku, a to zejména ve švédském deníku. Rámeček „vědecká kontroverze“ se také objevoval více ve švédském Dagens Nyheter, kde byl spojen zejména s alternativními palivy (toto téma se v australském deníku vyskytovalo v mnohem menší míře). Rámeček nedůvěry ve vědu se v článcích téměř nevyskytoval. (tamtéž)

V obou denících bylo na OZE nahlíženo z pohledu institucionalizované politiky, dominantními rámci byly „legitimní politická diskuse“ a „námitky k vládním návrhům“. Naopak nedůvěra v politiku a aktivistické rámce se příliš nevyskytovaly. (tamtéž)

Jak už vyplývá z analýzy aktérů, občanské rámce se v člancích příliš nevyskytovaly. Jediným dominantním rámcem byl rámec „not-in-my-back-yard“, a to pouze v deníku The Australian. Tento rámec nejčastěji souvisel s větrnými elektrárnami. (tamtéž)

Výsledky studie podle jejích autorů podporují hypotézu, že „kombinace strukturálních (energetické zdroje a výroba energie) a institucionálních (politika a průmysl) faktorů ovlivňuje míru pozornosti věnované různým formám obnovitelné energie a způsob, jakým jsou tato témata rámcována. „*Zpravodajství bylo zjevně ovlivněno mírou zdomácnění diskuse o obnovitelných zdrojích energie v obou zemích*“ (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016, s. 650). Autoři také poukazují na to, že způsob, jakým se konkrétní noviny k danému tématu postaví, ovlivňují také faktory týkající se rozdílů v mediálním systému a v jednotlivých novinových organizacích. Jako největší limit výzkumu autoři uvádí, že výsledky mohly být ovlivněny událostmi probíhajícími v daném časovém období, zmiňují například finanční krizi nebo konferenci OSN v Kodani. Také navrhují mezi rámce zahrnout ještě rámec „národní bezpečnost“, který se stal aktuální zejména během Krymské krize v roce 2014. (tamtéž)

METODICKÁ ČÁST

Metodická část práce je zaměřena na výzkum mediálního pokrytí tématu obnovitelných zdrojů energie v českých denících. Téma obnovitelných zdrojů energie bylo zvoleno s ohledem na jeho aktuálnost v posledních letech spojenou například s klimatickými politikami či energetickou krizí. Ačkoliv již bylo uskutečněno několik zahraničních studií na toto téma, na vzorku českých médií ještě výzkum proveden nebyl, proto by tato práce mohla dále sloužit například jako podklad pro mezinárodní srovnání, protože – jak vyplývá s předchozích studií – charakter mediálního pokrytí se může lišit v závislosti na podmínkách v jednotlivých zemích. V této části práce bude popsána zvolená metoda analýzy a definovány konkrétní cíle, výzkumné otázky, základní a výběrový soubor i další důležité aspekty výzkumu.

5 Výzkumný cíl

Cílem této diplomové práce je popsat, jakým způsobem české deníky v období od roku 2015 do roku 2022 informovaly o obnovitelných zdrojích energie. Tohoto cíle bude dosaženo pomocí obsahové analýzy vybraných článků a zodpovězení výzkumných otázek. Ty jsem stanovila na základě dostupných zahraničních studií, zejména pak studie autorů Djerf-Pierre, Cokleyho a Kuchela, kteří zkoumali mediální pokrytí obnovitelných zdrojů energie ve švédských a australských denících. Výsledky práce budou následně porovnány s výsledky této modelové studie i se závěry dalších zahraničních studií, které jsou shrnuty výše v kapitole 3.1 Zahraniční výzkum. Při srovnání bude brán taktéž ohled na energetickou situaci v České republice a významné události, které se staly během analyzovaného období. Tyto skutečnosti jsou podrobně popsány v teoretické části práce.

6 Metoda analýzy

Obdobně jako autoři některých předchozích studií, včetně autorů modelové studie, jsem pro tento výzkum zvolila metodu kvantitativní obsahové analýzy. Jedná se o tradiční metodu zkoumání mediálních obsahů. Její použití je výhodné v několika aspektech: metoda poskytuje do značné míry objektivní výsledky nezávislé na výzkumníkovi, je přenositelná, strukturovaná a velmi dobře ověřitelná. Výsledky výzkumu uskutečněného pomocí kvantitativní obsahové analýzy je možné jasně a jednoznačně prezentovat

pomocí tabulek a grafů. (Trampota, Vojtěchovská, 2010) Díky deduktivnímu přístupu k analýze budou moci být odhaleny například i rámce, které v člancích chyběly. Což může svědčit o potlačování některých perspektiv (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016).

Kvantitativní obsahová analýza má však i slabiny a nedostatky. Jednou z nich je redukce zkoumané skutečnosti na počitatelné jevy, která sice na jedné straně činí výsledky přehlednými, ale na druhé straně mohou být při kategorizaci opomíjeny některé unikátní vlastnosti zkoumaných jednotek. S tím souvisí také fakt, že kvantitativní data vyvolávají představu objektivní danosti, ačkoli způsob kategorizace provedený výzkumníkem má na výsledky zásadní vliv. (Trampota, Vojtěchovská, 2010) „*Kritika metody také poukazuje na skutečnost, že kvantitativní obsahová analýza je schopna nabídnout tvrdá data, podíly a závislostní korelace zkoumaných kategorií, ale nikoli vysvětlení, proč tomu tak je a co to znamená*“ (Trampota, Vojtěchovská, 2010, s. 110).

Podle R. D. Wimmera a J. R. Dominicka (2006) se kvantitativní obsahová analýza skládá z několika základních kroků, jimiž jsou:

1. „*formulace výzkumné otázky nebo hypotézy,*
2. *definice výběrového souboru/populace,*
3. *výběr patřičného vzorku z populace,*
4. *výběr a definice jednotky měření,*
5. *konstrukce kategorií obsahu, které budou analyzovány,*
6. *vystavení systému kvantifikace,*
7. *trénink kódovačů a provedení pilotního výzkumu,*
8. *kódování obsahů,*
9. *analýza shromážděných dat,*
10. *definice závěrů*“ (Wimmer, Dominick, 2006, s. 154).

Tato posloupnost kroků nemusí být vždy dodržována a úvodní kroky lze kombinovat, na počátku výzkumu by ale vždy mělo být stanovení jasného cíle (Wimmer, Dominick, 2006). V následujících částech práce budou výše uvedené kroky podrobněji popsány a bude doplněn také popis jejich konkrétní aplikace v této diplomové práci. Vzhledem k tomu, že analýzu budu kódovat sama, bude vynechán krok sedm, tedy trénink kódovačů a provedení pilotního výzkumu.

7 Výzkumné otázky a konstrukce kategorií

Formulace výzkumných otázek je podle Wimmera a Dominicka (2006) prvním krokem při realizaci výzkumu pomocí kvantitativní obsahové analýzy. Následující výzkumné otázky byly vytvořeny tak, aby mi pomohly dosáhnout hlavního cíle výzkumu. Inspirací pro formulaci otázek i sledovaných kategorií byly předchozí zahraniční studie, zejména pak modelové studie autorů Djerf-Pierre, Cokleyho a Kuchela (2016).

Výzkumní otázka č. 1 (VO1): Jak se vyvíjela pozornost, kterou deníky věnovaly tématu obnovitelných zdrojů energie?

První výzkumná otázka byla vytvořena na základě studie výzkumníků Lyytimäki et al. (2018) a studie autorů Ehlerse a Sutherlanda (2016), kteří mimo jiné zkoumali vývoj pozornosti věnované tomuto tématu. Podle některých studií však o důležitosti tématu vypovídá také délka jednotlivých článků, delší články mohou poukazovat na to, že jejich autoři věnovali tématu více času a informovali o něm více do hloubky (např. Osička et al., 2020). Kromě četnosti článků budu tedy také sledovat, jak se vyvíjela jejich délka. Dále bude věnována pozornost umístění článku v rámci deníku, výskyt obrazového materiálu a tomu, zda byly obnovitelné zdroje v článku hlavním, nebo vedlejším tématem.

Výzkumní otázka č. 2 (VO2): O jakých obnovitelných zdrojích články pojednávaly?

Druhá výzkumná otázka byla inspirována studií autorů Djerf-Pierre, Cokleyho a Kuchela (2016) a pomocí ní bude sledován výskyt jednotlivých druhů obnovitelné energie v článcích. Kromě jednotlivých druhů energie bude přidána také kategorie, která zahrnuje články zabývající se obnovitelnými zdroji obecně. Sledovány budou tedy tyto kategorie:

- Energie větru
- Energie vody
- Energie slunečního záření (fotovoltaická a termální)
- Geotermální energie
- Energie okolního prostředí
- Energie z oceánů
- Biomasa

- Bioplyn
- Kapalná biopaliva
- Obnovitelné zdroje energie obecně

Výzkumná otázka č. 3 (VO3): Jací aktéři byli citováni?

Pomocí této výzkumné otázky bude sledováno zastoupení jednotlivých aktérů v analyzovaných článcích. Inspirací pro tuto výzkumnou otázku a sledované kategorie byla studie autorů Djerf-Pierre, Cokleyho a Kuchela (2016). Za aktéry budou považovány všechny osoby, které byly v článcích přímo citovány, a jejich výpověď byla zapsána formou přímé řeči. Budu také sledovat, o jaké konkrétní osoby se jedná. Jednotliví aktéři budou zařazeni do následujících kategorií.

- Občané
- Vědci a experti
- Environmentální organizace a aktivisté
- Průmysl a podnikání
- Politici a vláda
- Orgány státní správy
- Mezinárodní organizace
- Odbory
- Jiné než environmentální neziskové organizace
- Jiní aktéři

Výzkumná otázka č. 4 (VO4): Jak byly obnovitelné zdroje energie v článcích rámcovány?

Pomocí čtvrté výzkumné otázky bude sledováno rámcování jednotlivých článků. Jednotlivé kategorie byly vytvořeny na základě studie Djerf-Pierre, Cokleyho a Kuchela (2016). Autoři studie při tvorbě kategorií vycházeli z kategorizace environmentálních rámců podle M. C. Nisbeta¹⁴, kterou následně rozšířili o některé obecné rámce a další specifické rámce utvořené na základě předběžné analýzy a dostupné literatury. Stejně jako Djerf-Pierre, Cokley a Kuchel, budu tedy i já v článcích hledat tyto rámce:

¹⁴ Práce M. C. Nisbeta je podobněji popsána v kapitole 1.3 Teorie rámcování.

„Ekonomické rámce

- **Ekonomické příležitosti (domácnosti):** Energie z obnovitelných zdrojů vytvoří „zelená“ pracovní místa. Domácnosti mohou ušetřit peníze díky investicím do nových technologií.
- **Ekonomické příležitosti (průmysl a podnikání):** Obnovitelná energie se stane důležitou součástí energetiky. V tomto odvětví existují velké příležitosti k zisku.
- **Ekonomická zátěž (průmysl a podnikání):** Přechod na obnovitelné zdroje energie je pro průmysl příliš nákladný, snižuje konkurenceschopnost a stojí pracovní místa.
- **Ekonomická zátěž (domácnosti):** Obnovitelná energie je pro spotřebitele příliš nákladná.
- **Rozpor mezi příležitostmi a skutečností:** Průmysl přichází o ekonomické příležitosti kvůli nedostatku infrastruktury nebo finančních prostředků.
- **Kritika odvětví obnovitelných zdrojů energie jako podnikání:** Odvětví obnovitelných zdrojů postrádá inovace a není dostatečně efektivní.

Rámce životního prostředí

- **Globální zelená ekonomika:** Hospodářský růst a ochrana životního prostředí se vzájemně nevylučují. Ekonomický růst může být zachován, i pokud budou ekonomiky založeny na obnovitelných zdrojích energie.
- **Globální limity růstu:** Hospodářský růst založený na fosilní energii je neudržitelný. Obnovitelná energie je nezbytná, protože neobnovitelné zdroje energie v budoucnu neobstojí. Neobnovitelné zdroje způsobují vážné škody na životním prostředí, a je tedy třeba urychleně jednat, aby se zabránilo katastrofě.
- **Obnovitelný pesimismus:** Obnovitelné zdroje energie se nevyplatí rozvíjet, protože spíše způsobují ekologické problémy, než aby je řešily. Jsou nespolehlivé nebo nevyhovující.

Rámce vědy a technologie

- **Technologický pokrok:** Věda a technologické inovace poskytují (jediné) řešení pro zajištění výroby čisté energie dnes i v budoucnosti.

- **Nedůvěra ve vědu / Válka proti vědě:** Vědě a odborníkům nelze důvěřovat. Nejednají ve veřejném zájmu.
- **Vědecká nejistota a/nebo kontroverze:** Vědci se neshodnou a neexistuje vědecký konsenzus.

Politické rámce

- **Legitimní politická kontroverze:** Energetická politika je součástí běžné politické debaty mezi legitimními politickými aktéry zaměřené na stanoviska, strategie a návrhy.
- **Politická nedůvěra a cynismus:** Politikům a vládě nelze důvěřovat v energetických záležitostech.
- **Námítky proti vládní legislativě nebo rozdělování financí:** Politická rozhodnutí vlády (v oblasti obnovitelných zdrojů energie) nefungují, nejsou efektivní nebo brání rozvoji spolehlivého energetického systému.
- **Aktivisté vs. Vykořisťovatelé:** Aktivisté přebírají zodpovědnost a protestují za záchranu přírody a brání ji před chamtivými „vykořisťovateli“ a politiky.

Rámce občanské společnosti

- **Zelení spotřebitelé:** Spotřebitelům záleží na životním prostředí a existuje poptávka po „čisté“ energii.
- **Etická/morální nebo náboženská povinnost:** Rozvoj obnovitelných zdrojů energie je eticky/morálně správná věc.
- **Etické/morální dilema:** Rozvoj obnovitelných zdrojů energie staví práva lidí proti zdraví planety.
- **Velký průmysl versus obyčejní lidé:** Průmysl obnovitelných zdrojů ničí tradiční způsoby života obyčejných lidí.
- **NIMBY (not-in-my-back-yard):** Obnovitelná energie je v pořádku, pokud se nebude vyrábět v blízkosti mého bydliště.
- **Greenwashing:** Marketing obnovitelných zdrojů energie je jen součástí PR.“ (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel., 2016, s. 642–643)

Vzhledem k mezinárodní situaci během sledovaného období byly k těmto kategoriím přidány ještě rámce energetické bezpečnosti. Ostatně i autoři modelové studie navrhuji,

aby v budoucím výzkumu byl sledován také právě rámec národní bezpečnosti v souvislosti s energetikou. Autoři této studie rámec navrhuji s ohledem na Krymskou krizi v roce 2014. Vzhledem k ruské invazi na Ukrajinu během sledovaného období je tento rámec opět – respektive stále – aktuální i pro tento výzkum. Podkategorie pro tento rámec byly vytvořeny na základě diplomové práce Jana Mišáka, který pomocí kvalitativní analýzy zkoumal rámcování obnovitelných zdrojů energie s ohledem na energetickou bezpečnost. Nejednalo se však o analýzu mediálních obsahů, ale o analýzu vyjádření vládních aktérů. Přesto jsem tuto kategorizaci zvolila, a to s ohledem na absenci předchozí hlubší analýzy rámcování tohoto tématu v jiných studiích a provázanosti mediální a politické agendy vyplývající z teorie médií.¹⁵ Stejně jako analýza této diplomové práce, i Jan Mišák se zaměřil na prostředí České republiky. Svůj výzkum autor uskutečnil v období let 2014 a 2015, kdy, podobně jako ke konci sledovaného období v rámci této práce, byla kvůli tehdy probíhající Krymské krizi energetická bezpečnost v Evropě aktuálním tématem. Výsledkem jeho analýzy byly tyto rámce:

„Rámce energetické bezpečnosti

- ***Pragmatismus:*** *Obnovitelné zdroje energie mohou být teoretickým nositelem energetické bezpečnosti, ovšem pouze za toho předpokladu, že k nim budeme přistupovat prakticky a obezřetně.*
- ***Marginalizace:*** *Obnovitelné zdroje nepodporují energetickou bezpečnost, jelikož jsou nositeli negativních jevů. Tyto jevy sice opravdu mohou mít negativní účinky na energetickou bezpečnost, ale stojí příliš v popředí, přestože mají pouze částečný (ne-li minimální) vliv. Snaží se tedy OZE a jejich vliv na bezpečnost bagatelizovat, odsouvat na okraj zájmu.*
- ***Nedůvěra:*** *Obnovitelné zdroje energie nejsou vhodným prostředkem pro zvyšování energetické bezpečnosti.*
- ***Podpora:*** *Zavádění obnovitelných zdrojů energie jednoznačně posiluje energetickou bezpečnost.* “ (Mišák, 2015, s. 42)

¹⁵ Tomuto tématu se věnuje kapitola 1.2 Nastolování agendy.

7 Definice základního souboru a jednotky měření

Dalšími kroky, které je podle Wimmera a Dominicka potřeba udělat, je definice výběrového souboru a definice jednotky měření. Podle Sedlákové je důležité se v přípravné fázi kvantitativní obsahové analýzy zaměřit na to, „*jaké obsahy, v jakých médiích, za jaké období a na jakých výzkumných jednotkách budeme zkoumat*“ (Sedláková, 2014, s. 308). Odpovědi na tyto otázky budou popsány v následujících odstavcích.

Předmětem této práce budou české tištěné deníky. K volbě tištěných médií jsem měla několik důvodů. Tištěná média byla analyzována v modelové studii autorů Djerf-Pierre, Cokleyho, Kuchela (2016), kteří analyzovali deníky z Austrálie a Švédska. Tištěné deníky jsem proto zvolila za účelem snadnějšího srovnání výsledků obou studií. Tisk byl také zvolen z důvodu jeho snadné dostupnosti v online mediálních archivech a snadnější analýzy než například televizní či rozhlasové reportáže. Online média nebyla zvolena z důvodu možnosti úprav, jako jsou například změny titulku nebo doplnění vyjádření, po jejich vydání, což by mohlo zkreslit výsledky šetření. U tištěných médií tento problém není. Navíc většina tištěných médií má i internetovou podobu, ve které se do určité míry objevují stejná témata, či dokonce analogické články. Čábelková et al. (2020) na základě výsledků jejich výzkumu navrhuje, že tradiční média o obnovitelných zdrojích informují nedostatečně. Tisk jsem tedy také zvolila za účelem prozkoumání podoby zpravodajství o obnovitelných zdrojích energie v tomto tradičním médiu. V neposlední řadě z výzkumů vyplývá, že tištěná média hrají důležitou roli v procesu nastolování agendy a jsou médii s dlouholetou tradicí a historií, díky čemuž jsou považovány za respektované zdroje informací (Curry, 2011).

K analýze bylo vybráno období od roku 2015, ve kterém se konala Pařížská konference, která významně ovlivnila environmentální politiku v dalších letech. Jako konec sledovaného období byl zvolen rok 2022, ve kterém začala ruská invaze na Ukrajinu, která měla nemalý vliv na energetickou situaci.

V České republice bylo během analyzovaného období vydáváno celkem devět tištěných celostátních deníků. Předmětem analýzy budou všechny tyto deníky. Jedná se o obsahy bulvárních deníků Aha! a Blesk, sportovně zaměřeného deníku Sport a ekonomicky zaměřeného deníku E15 z vydavatelství Czech News Center. Deník E15 však až do roku

2020 vycházel bezplatně a je distribuován převážně do firem.¹⁶ Dále se jedná o deníky Lidové noviny a MF DNES z vydavatelství MAFRA, ekonomicky zaměřeného deníku Hospodářské noviny z vydavatelství Economia a deníku Právo z vydavatelství Borgis. Posledním deníkem, který během analyzovaného období vycházel, je Deník N z vydavatelství N media a. s., který však začal vycházet v tištěné podobě až od 7. ledna 2019. Jednotkou měření bude článek.

Analyzovány budou články se zaměřením na obnovitelné zdroje energie vydané v denících během sledovaného období. Zaměřím se na analýzu obsahu deníků, včetně příloh. Jednotlivé deníky vydávaly během sledovaného období v různých dnech a s různou periodicitou tematické a komerční přílohy. Některé speciální přílohy byly taktéž vydávány nepravidelně. Ačkoliv některé z příloh jsou zaměřeny na energetiku nebo obnovitelné zdroje, jedná se pouze o ty, které deníky vydávaly příležitostně.

8 Metoda výběru vzorku

Vzhledem k tomu, že cílem výzkumu je popsat způsob zpravodajského pokrytí obnovitelných zdrojů energie v českých tištěných denících a jeho vývoj během zvoleného časového období, není z časových ani technických důvodů možné analyzovat celý základní soubor. Jeho analýza ani navíc většinou není efektivní a k prozkoumání stačí analyzovat jen část souboru (Trampota, Vojtěchovská, 2010). Tento soubor neboli výzkumný vzorek byl utvořen pomocí stratifikovaného náhodného výběru. V každém roce jsem náhodně pomocí funkce RANDBETWEEN zvolila určité dny, ve kterých budu analyzovat vybraná média. Přitom jsem z výzkumného vzorku vyřadila neděle a svátky, kdy tištěné deníky nevycházejí. Pokud byl pomocí náhodného výběru vygenerován některý z těchto dnů, byl nahrazen nejbližším pracovním dnem.

Ve vybraných dnech jsem vyhledala relevantní články pomocí těchto klíčových slov:

„obnovitelné zdroje energie“ OR „obnovitelné zdroje“ OR „obnovitelná energie“ OR „zelená energie“ OR „alternativní energie“ OR „čistá energie“ OR „solární energie“ OR „solární panely“ OR „fotovoltaika“ OR „solární elektrárna“ OR „vodní elektrárna“ OR „hydroelektrárna“ OR „vodní energie“ OR „geotermální energie“ OR „geotermální

¹⁶ Viz rozhovor s šéfredaktorem deníku E15 pro portál Mediaguru (Vojtěchovská, 2022).

elektrárna“ OR „energie oceánů“ OR „energie vln“ OR „vlnový generátor“ OR „energie větru“ OR „větrná elektrárna“ OR „větrná turbína“ OR „bioplyn“ OR „biopalivo“ OR „biomasa“ OR „palivové dřevo“ OR „alternativní palivo“ OR „bionafta“ OR „energie okolního prostředí“ OR „tepelné čerpadlo“ OR „přílivová elektrárna“ OR „energie přílivu a odlivu“.

Z celkového počtu článků, které byly vyhledány na základě klíčových slov, jsem následně odstranila ty, které zmiňovaly obnovitelné zdroje energie pouze velmi okrajově, nebo s tématem nesouvisely vůbec. Jednalo se například o články používající klíčové slovo (např. „vodní elektrárna“) jako orientační bod pro popsání turistické trasy v článku zabývajícím se tipy na výlet nebo články, které některé z klíčových slov zmiňovaly například jen v jedné větě, a zbytek obsahu s tímto tématem nijak nesouvisel. Například se jednalo o rozhovor s podnikatelem týkající se jiného tématu, kde bylo pouze na konci v medailonku respondenta uvedeno, že mimo jiné podniká také v oblasti solární energie. Tímto postupem jsem pokračovala až do vytvoření výběrového souboru celkem 310 článků z celkem dvanácti náhodně vybraných dnů v každém analyzovaném roce.

2015	28.12.	19.10.	19.9.	17.3.	2.12.	14.2.	23.10.	8.6.	5.1.	4.2.	6.3.	5.10.
2016	14.11.	10.10.	20.4.	19.11.	25.1.	19.8.	27.7.	29.11.	9.11.	22.6.	16.5.	21.1.
2017	15.5.	28.12.	14.8.	30.12.	5.4.	10.7.	24.6.	19.7.	4.8.	12.4.	10.8.	7.4.
2018	19.2.	27.10.	23.4.	8.1.	2.6.	6.8.	23.3.	16.10.	10.10.	22.1.	5.3.	24.11.
2019	13.5.	2.7.	7.9.	20.11.	18.3.	12.1.	10.4.	14.10.	16.12.	29.1.	17.6.	12.2.
2020	16.7.	9.3.	4.11.	13.11.	29.8.	27.2.	20.10.	13.3.	2.9.	21.3.	20.7.	21.4.
2021	22.2.	6.8.	12.7.	15.10.	22.3.	8.6.	25.3.	29.11.	19.1.	11.5.	8.3.	26.7.
2022	22.6.	21.11.	12.3.	14.3.	28.11.	4.2.	22.11.	21.5.	2.12.	9.5.	11.10.	16.4.

Tabulka č. 1: Analyzované dny vybrané pomocí stratifikovaného náhodného výběru

Některé ze zvolených dnů vyšly na soboty (zeleně označené dny v tabulce), kdy některé z deníků nevychází. Konkrétně se jedná o Deník N, Hospodářské noviny, E15 a deník Sport. Tato skutečnost bude zohledněna během interpretace výsledků výzkumu.

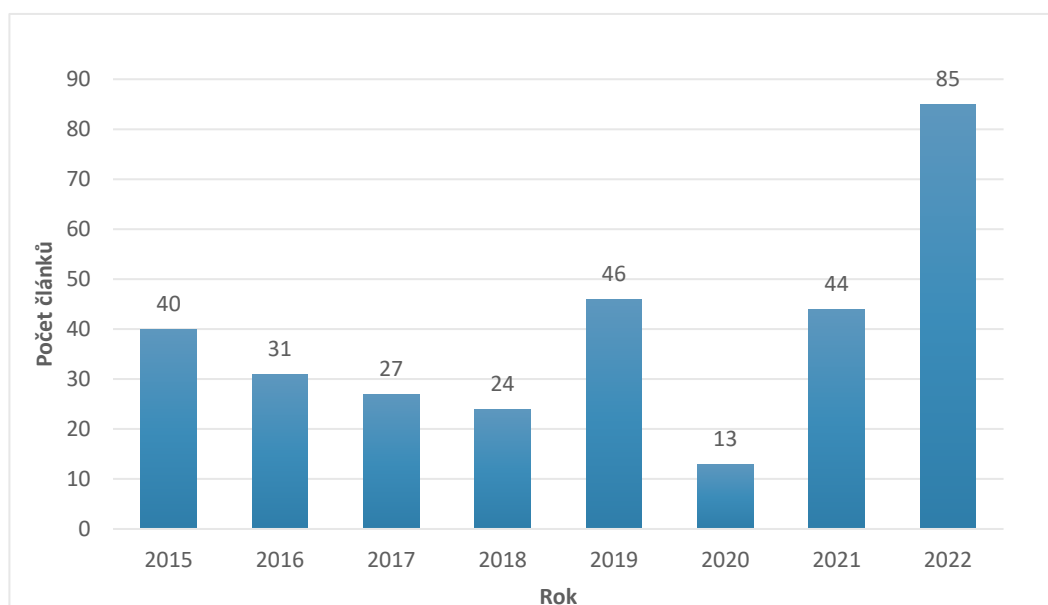
ANALYTICKÁ ČÁST

9 prezentace výsledků výzkumu

V této kapitole budou pomocí grafů a slovního komentáře shrnuty hlavní výsledky obsahové analýzy článků. Podkapitoly jsou rozčleněny na základě jednotlivých výzkumných otázek.

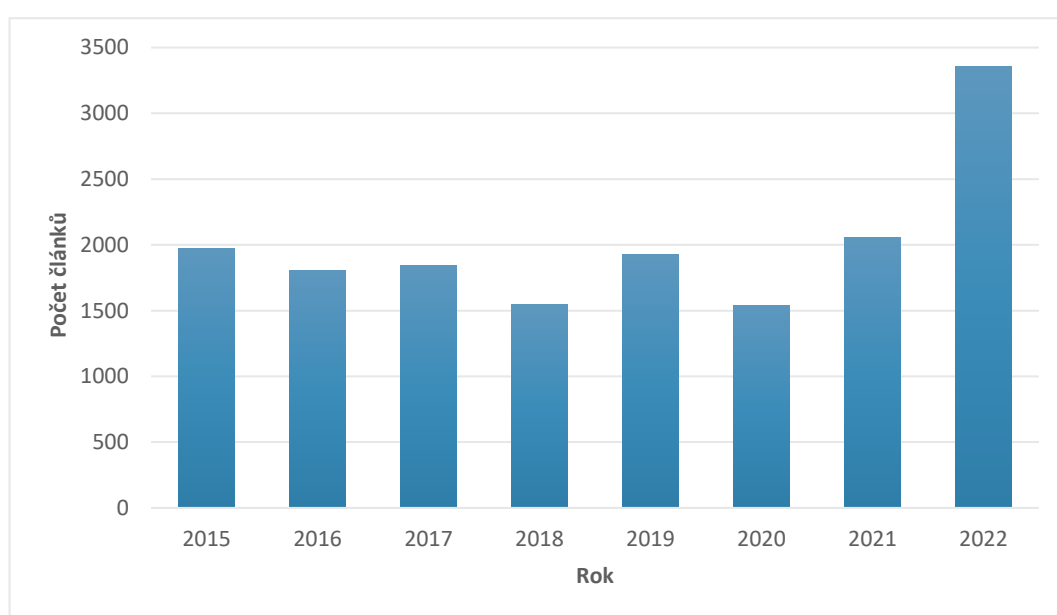
9.1 Jak se vyvíjela pozornost, kterou deníky věnovaly tématu obnovitelných zdrojů energie

Cílem první výzkumné otázky bylo zjistit, jak se proměňovala míra pozornosti, kterou média věnovala obnovitelným zdrojům energie v období od roku 2015 do roku 2022. Z výsledků je vidět, že pozornost v čase kolísala. Nejméně článků zabývajících se obnovitelnými zdroji energie vydala média v roce 2020, nejvíce naopak v roce 2022, kdy se počet vydaných článků ve srovnání s přechozím rokem téměř zdvojnásobil.

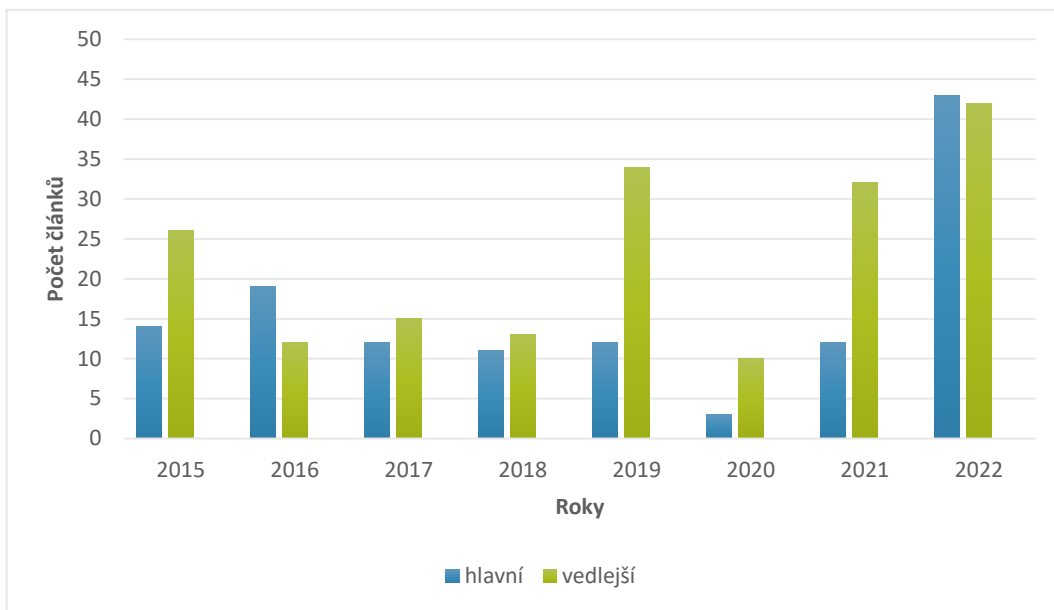
Graf č. 2: Vývoj počtu článků během sledovaných let. (N=310)

Vzhledem k tomu, že několik analyzovaných dnů byly soboty, kdy některé z deníků nevychází, přikládám taktéž graf získaný analýzou celého základního souboru pomocí aplikace Newton One. Nutno podotknout, že tento soubor nicméně zahrnuje také články, ve kterých se téma obnovitelných zdrojů vyskytovalo jen velmi okrajově, ty byly při tvorbě výběrového souboru eliminovány. Nicméně i přesto je možné na obou grafech vidět podobné trendy, tedy výrazný nárůst počtu článků s tematikou obnovitelných zdrojů energie v roce 2022, nebo naopak rok 2020, kdy bylo vydáno absolutně nejméně článků s touto tematikou.

Graf č. 3: Vývoj počtu všech článků základního souboru během sledovaných let (N= 16052)

Ne ve všech analyzovaných článcích byly obnovitelné zdroje energie hlavním tématem. Proto jsem články rozdělila do dvou kategorií. Do jedné jsem zařadila články, jejichž hlavním obsahem byly obnovitelné zdroje energie, do druhé naopak články, v nichž byly obnovitelné zdroje vedlejším tématem. Články z druhé kategorie tedy zahrnovaly i části, jež se obnovitelných zdrojů energie vůbec netýkaly. Pokud se podívám pouze na četnost článků, které pojednávaly o obnovitelných zdrojích energie jako o hlavním tématu, je zde patrný ještě větší nárůst počtu článků v roce 2022. V porovnání s předchozím rokem se jejich počet zvýšil více než 3,5krát.

Graf č. 4: Vývoj počtu článků pojednávajících o OZE jako o hlavním nebo vedlejším tématu (N=310)

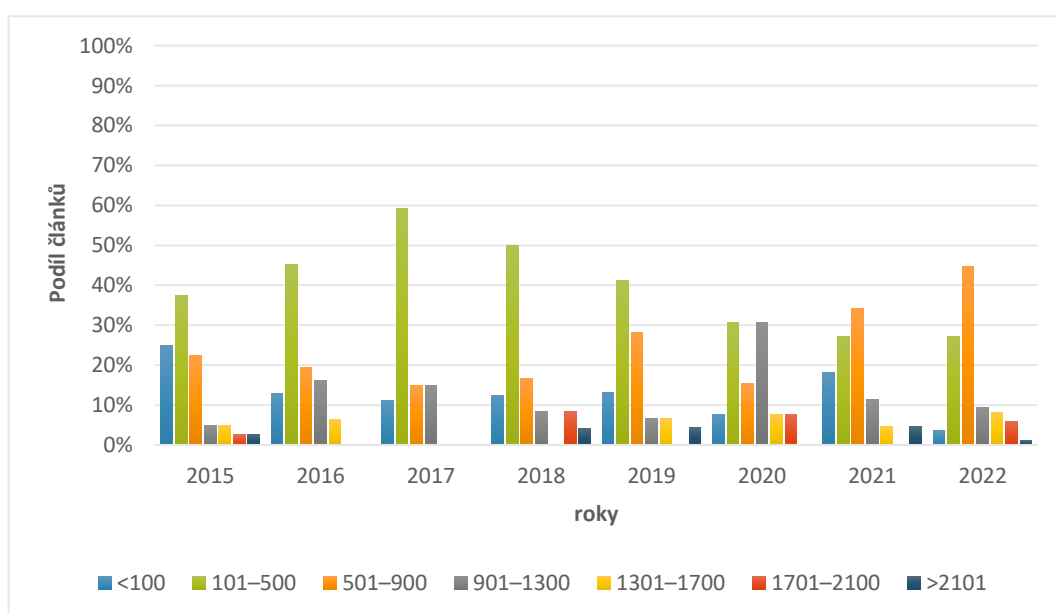
Za účelem prozkoumání pozornosti věnované obnovitelným zdrojům jsem kromě absolutního množství článků v jednotlivých letech sledovala i další ukazatele. Mezi ně patřila také délka článků. Analyzované texty jsem rozřadila do celkem sedmi kategorií podle počtu slov. Tento ukazatel jsem sledovala na základě předpokladu, že delší texty poukazují na to, že tématu byla věnována větší pozornost a problematika byla popsána detailněji.

Z výsledků vyplývá, že se postupem času zvyšoval podíl středně dlouhých textů (501 až 900 slov) na úkor kratších textů (<100 slov a 101–500 slov). Z grafu č. 5 je možné vidět, že v první polovině sledovaného období jasně převládaly kratší články. Kategorie článků do 100 slov dosáhla nejvyšší hodnoty (25 procent) právě v prvním roce sledovaného období a články z kategorie od 101 do 500 slov tvořily také významný podíl, který dosahoval 38 % v roce 2015, 45 % v roce 2016, 59 % v roce 2017 a 50 % v roce 2018. Poté se však začaly s větší četností objevovat články z kategorie 501–900 slov. Zatímco v období let 2015 až 2018 byl podíl textů z této kategorie v rozmezí mezi 15–23 %, ve druhé polovině sledovaného období jejich podíl vzrostl na 28 % v roce 2019, 34 % v roce 2021 a 45 % v roce 2022. V posledních dvou letech pak tyto středně dlouhé články tvořily nejpočetnější skupinu. Výjimkou je však rok 2020, který byl specifický celkově nízkým počtem vydaných článků. V tomto roce tvořily nejpočetnější skupinu texty z kategorií 101–500 slov a 901–1 300 slov. Druhá zmíněná kategorie pak v tomto roce dosáhla rekordních 31 %. Delší texty z kategorií zahrnujících články o délce 1 300 slov a více se

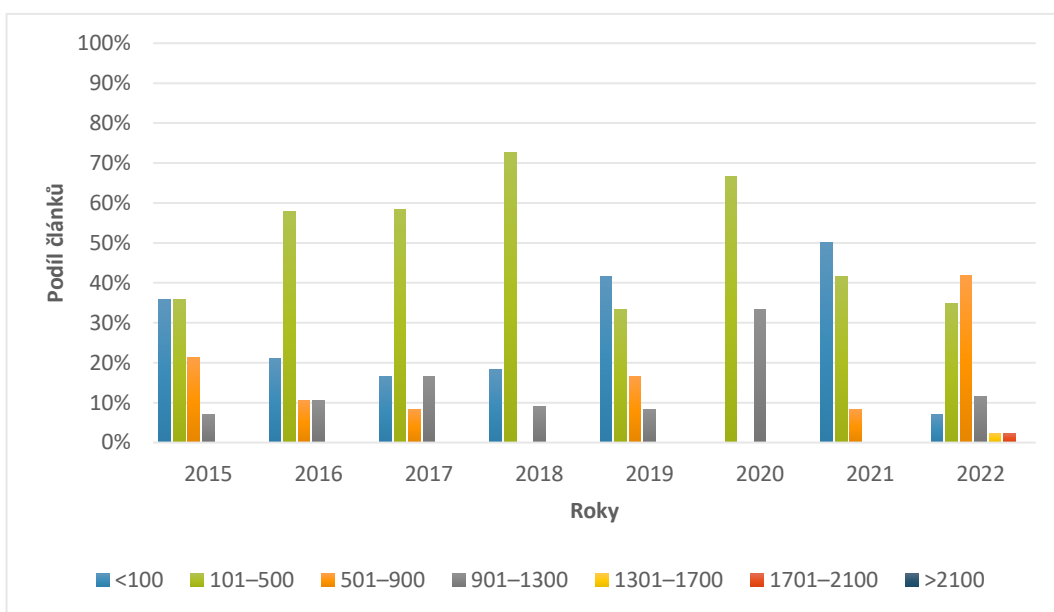
vyskytovaly spíše ojediněle. Celkově je možné říci, že se délka článků časem zvyšovala.

Pokud se podíváme na délku pouze článků věnujících se obnovitelným zdrojům energie jako hlavnímu tématu (graf č. 6), je zřejmé, že převládaly kratší články v rozsazích do 500 slov. Pouze v roce 2022 tvořily články čítající více než 501 slov většinu (dohromady 64 %). Pouze v tomto roce se také objevovaly delší články z kategorií 1 301 až 1 700 a 1 701–2 100 slov. Články delší než 2 100 slov, které by se zabývaly obnovitelnými zdroji energie jako hlavním tématem, se v analyzovaném souboru nevyskytovaly vůbec.

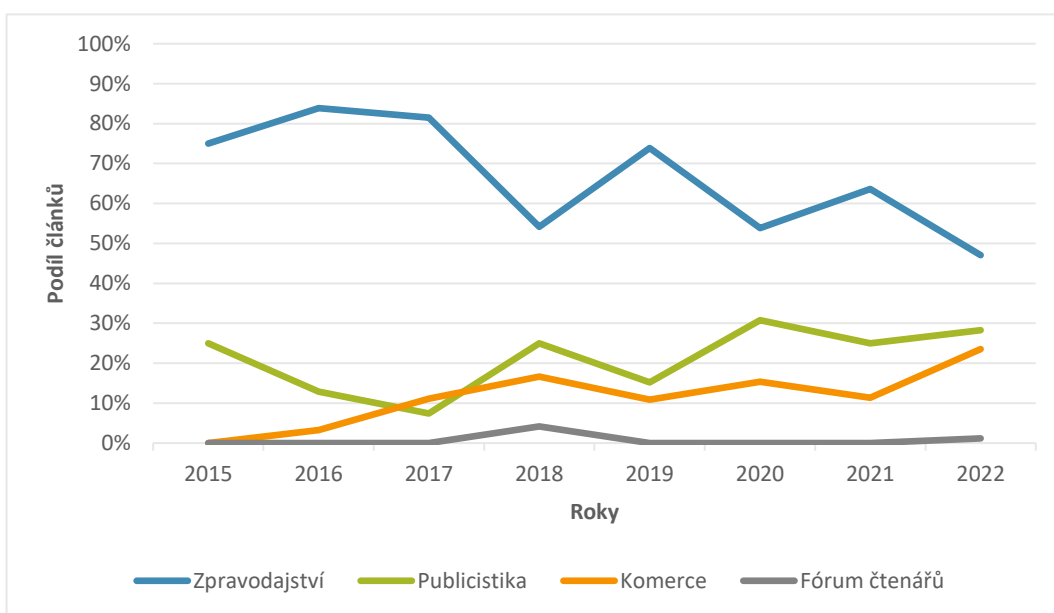
Další sledovanou kategorií byl vývoj žánru článků během analyzovaného období. Z grafu č. 7 je možné vidět, že více než 50 % článků tvořily zpravodajské texty, a to v každém roce, kromě roku 2022, kdy zpravodajské texty tvořily 47 %. Největší zastoupení měly zpravodajské články v prvních třech letech a v roce 2019. Druhou nejpočetnější skupinou byly publicistické texty, a to ve všech letech, kromě roku 2017, kdy byly početnější komerční články. V kategorii komerčních článků došlo během let ke kolísavému nárůstu. Zatímco v roce 2015 žádný z článků nebyl komerčního charakteru a v roce 2016 se jednalo o tři procenta, v roce 2022 tvořily komerční články téměř čtvrtinu všech analyzovaných textů. V kategorii příspěvků od čtenářů byly vydány celkem dva texty v letech 2018 a 2022, oba v rubrice Fórum čtenářů v deníku Mladá fronta DNES.

Graf č. 5: Vývoj délky článků během sledovaných let (N=310)

Graf č. 6: Vývoj délky článků, ve kterých se objevovaly OZE jako hlavní téma. (N=170)

Graf č. 7: Vývoj žánrů během sledované období. (N=310)

Další sledovanou kategorií byl výskyt obrazového materiálu v obsazích článků. Mezi obrazový materiál jsem počítala fotografie, ilustrace i grafy. V některých periodikách se u článku vyskytovala malá portrétní fotografie autora, ty jsem do analýzy nezahrnula, protože přímo nesouvisí s obsahem článků. Počet obrazového materiálu jsem sledovala na základě předpokladu, že důležitější témata dostávají v novinách více prostoru pro své umístění. Během sledovaných let však nebyl pozorován žádný významný vývoj v této

oblasti. Největší podíl měly ve sledovaných letech střídavě buď články se žádným, nebo s jedním obrázkem, v posledních třech letech převládaly články se dvěma obrázky. Dva a více obrázků mělo mnohonásobně méně článků, jejich podíl se pohyboval ve všech sledovaných letech kolem 10 %.

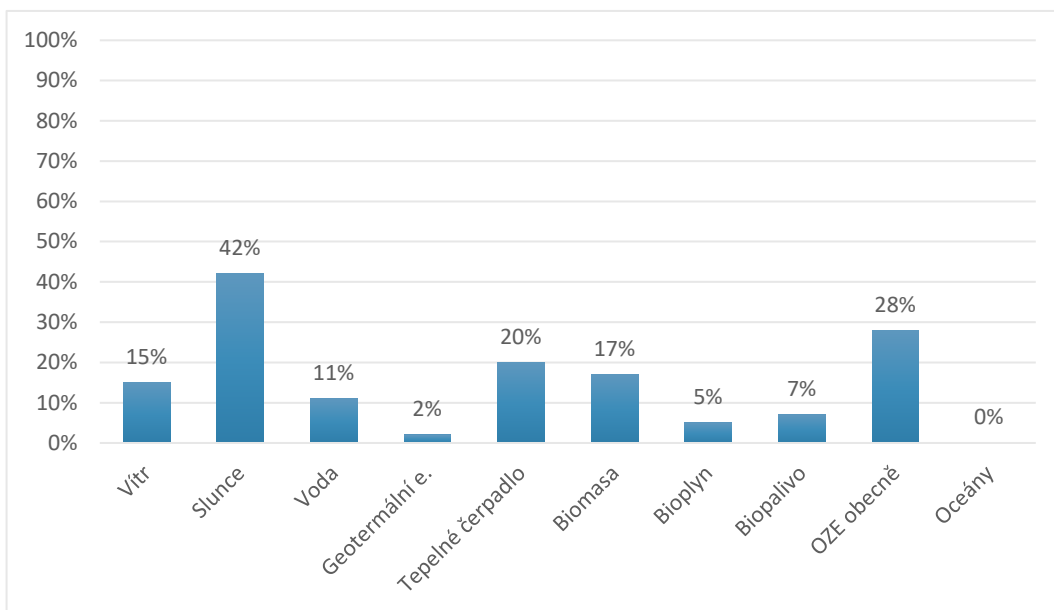
Dalším sledovaným ukazatelem bylo umístění článků. Témata umístěná na titulních stránkách jsou na první pohled viditelná, a je jim tedy věnováno více pozornosti. Během sledovaných let se však na titulních stránkách objevilo celkem osm článků, přičemž však žádný z nich nepojednával o obnovitelných zdrojích energie jako o hlavním tématu.

9.2 O jakých obnovitelných zdrojích energie články pojednávaly

Cílem druhé výzkumné otázky bylo prozkoumat, jaké druhy obnovitelné energie dostávají v českých tištěných médiích nejvíce prostoru. U každého článku jsem zaznamenala všechny obnovitelné zdroje energie, které tam byly zmíněny. V jednom článku se tedy mohlo vyskytovat několik kategorií současně. Do kategorie „obnovitelné zdroje obecně“ byly zařazeny články či jejich části, které nepojednávaly explicitně o některém z konkrétních druhů obnovitelné energie.

Z výsledků výzkumu je zřejmé, že vůbec nejčastěji články pojednávaly o solární energii. Tu zmiňovalo celkem 129 článků, což je 42 %¹⁷ z celkového počtu analyzovaných článků. Druhou nejčastěji zmiňovanou kategorií byly obnovitelné zdroje energie jako obecný termín. Ta byla zmíněna v celkem 88 člancích. Dalšími početnými kategoriemi byly tepelné čerpadlo (61 článků) a biomasa (52 článků). Obě tyto kategorie byly v médiích často zmiňovány v souvislosti s dotací na výměnu kotlů z programu Nová zelená úsporám. O větrné energii pojednávalo celkem 45 článků a o vodní energii se psalo ve 33 člancích. Biopaliva byla zastoupena ve 22 textech a bioplyn v 15 člancích. Sedm článků se věnovalo geotermální energii a o energii získané prostřednictvím oceánů nepublikovala žádná z analyzovaných médií. Graf č. 8 zobrazuje procentuální zastoupení článků, které se věnovaly jednotlivým druhům energie.

¹⁷ Procentní hodnoty byly zaokrouhleny na celá čísla.

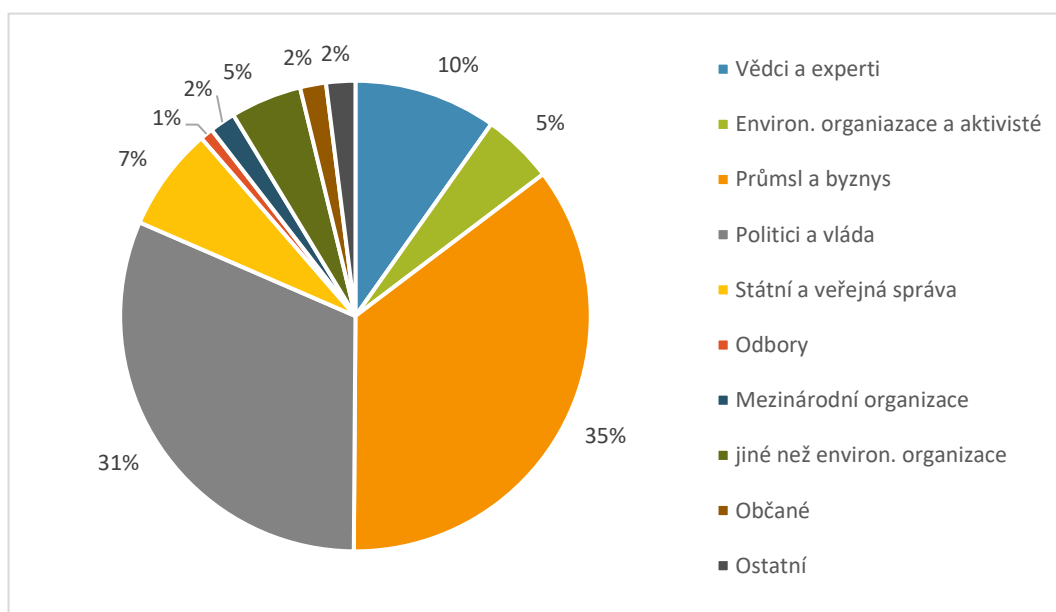
Graf č. 8: Podíl článků pojednávajících o jednotlivých druzích energie (N=310)

Z dat také vyplývá, že 62 % článků věnujících se větrné energii se zabývalo zahraničním děním. Oproti tomu u všech ostatních druhů energie převládaly články regionálního nebo národního charakteru. Články domácího a regionálního charakteru tvoří u slunce 72 %, vody 64 %, geotermální energie 72 %, tepelných čerpadel 93 %, biomasy 94 %, bioplynu 93 % a biopaliv 68 %. U kategorie článků pojednávajících o obnovitelných zdrojích obecně se pak jedná o domácí a regionální zpravodajství v 51 %, v této kategorii byl tedy poměr článků o zahraničním i domácím dění celkem vyrovnaný. Celkově ze všech 310 článků se 133 (43 %) zabývalo domácím děním, 82 (26 %) děním regionálním a 95 (31 %) děním zahraničním.

9.3 Jací aktéři byli v článcích citováni

Prostřednictvím třetí výzkumné otázky jsem sledovala, jací aktéři se v článcích vyskytovali nejčastěji. Během analýzy jsem u každého aktéra zaznamenala jak kategorii, do které se řadí, tak jeho či její jméno a funkci. Celkem se v analyzovaných textech k tématu obnovitelných zdrojů energie vyjadřovalo 402 různých aktérů a někteří z nich byli citováni ve více než jednom textu. Celkový počet všech aktérů rozřazených do jednotlivých skupin, včetně těch, kteří se vyskytovali ve více než jednom článku, byl 449.

Nejpočetnější skupinou byli aktéři z oblasti průmyslu a byznysu, kteří byli citováni celkem 159krát. Druzí nejčastěji citovaní aktéři byli politici a vládní činitelé, ti k tématu obnovitelných zdrojů energie promlouvali v celkem 141 výpovědích. Tyto dvě skupiny dohromady tvoří dvě třetiny všech citovaných aktérů. Žádná z dalších kategorií aktérů pak nepřesáhla 10 % z celkového počtu výpovědí. Celkově 44krát byli citováni aktéři z řad vědců či expertů. Osoby veřejné a státní správy byly citovány v celkem 32 vyjádřeních. Aktéři z kategorie environmentálních organizací a aktivistů i kategorie ostatních neziskových organizací promlouvali v článcích shodně ve 22 vyjádřeních. Kategorie „Ostatní“, kam byli zařazeni například novináři, zahrnovala celkem devět výpovědí. V článcích bylo nalezeno osm citací občanů a taktéž osm citací představitelů mezinárodních organizací. Nejméně početnou kategorií byly odbory, které k tématu obnovitelných zdrojů promlouvaly pouze čtyřikrát. Na grafu č. 9 je možné vidět procentuální zastoupení jednotlivých skupin aktérů.

Graf č. 9: Podíl citací sledovaných aktérů (N=449)

Z dat vyplývá také několik dalších zajímavých závěrů. Například v komerčních článcích bylo citováno celkem 32 aktérů, z toho 23 bylo z oblasti průmyslu a byznysu. Celkem 72 % aktérů v komerčních článcích pocházelo tedy z oblasti byznysu. U zpravodajství i publicistiky se jednalo vždy o 43 % citovaných aktérů z oblasti průmyslu a byznysu. Je možné tedy říci, že komerční články měly vůbec největší zastoupení citací osob z této kategorie.

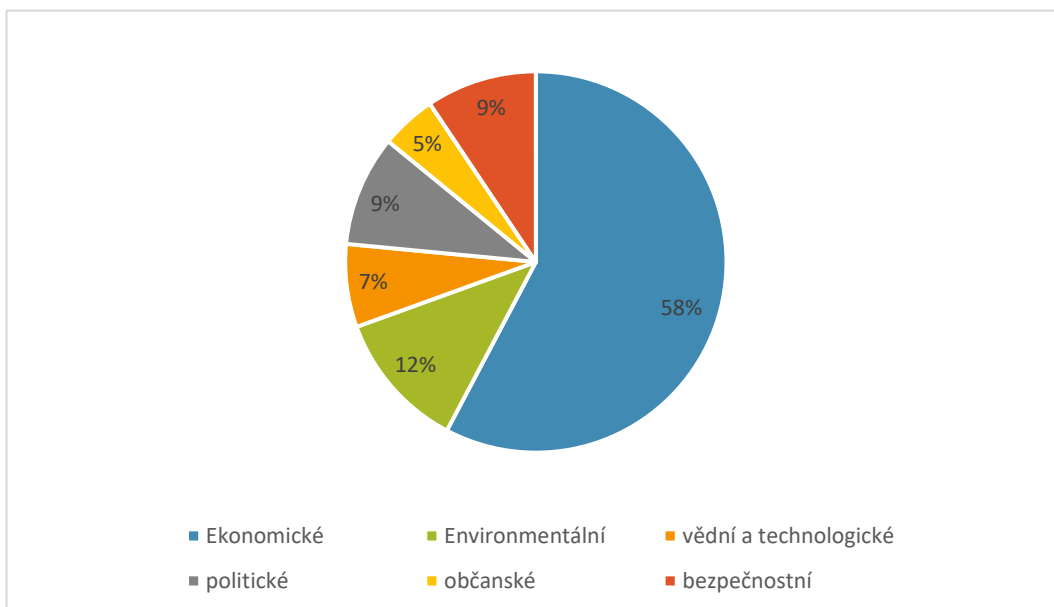
Dalším zjištěním je skutečnost, že ačkoliv v domácím, zahraničním i regionálním zpravodajství mají největší podíl aktéři z oblasti byznysu a politici, v článcích o zahraničním dění mají významný podíl také vědci a experti, kteří v této skupině tvoří 19 % všech citovaných aktérů. Je možné tedy říci, že články o zahraničních tématech citují vědce nebo experty častěji než články o domácích tématech. Vědci a experti měli v textech o domácím dění zastoupení 9 % a v regionálních článcích 4 %.

V následujícím odstavci bude popsáno zastoupení konkrétních aktérů v analyzovaných článcích. Většina ze 449 zaznamenaných aktérů se v článcích vyskytla pouze jednou. Celkem 47 aktérů (10 %) promlouvalo ve více než jednom článku. Nejvyšší počet článků, ve kterých se objevil stejný aktér, byl čtyři. V celkem čtyřech článcích byl citován tehdejší náměstek primátora Prahy Petr Hlubuček, tehdejší premiér Andrej Babiš, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman a generální ředitel ČEZ Daniel Beneš. Dalších osm aktérů se vyskytovalo ve třech článcích a 34 aktérů promlouvalo v celkem dvou článcích. V kategorii politických aktérů se vyskytovali zejména zastupitelé krajů, měst a obcí. V kategorii podnikání a průmyslu se zase vyskytovali různorodí aktéři z různých firem. Některé firmy měly větší zastoupení, ale konkrétní lidé z těchto firem se různili. Například ze Skupiny ČEZ bylo citováno celkem 10 reprezentantů z rozdílných pozic.

9.4 Jak byly obnovitelné zdroje v článcích rámcovány

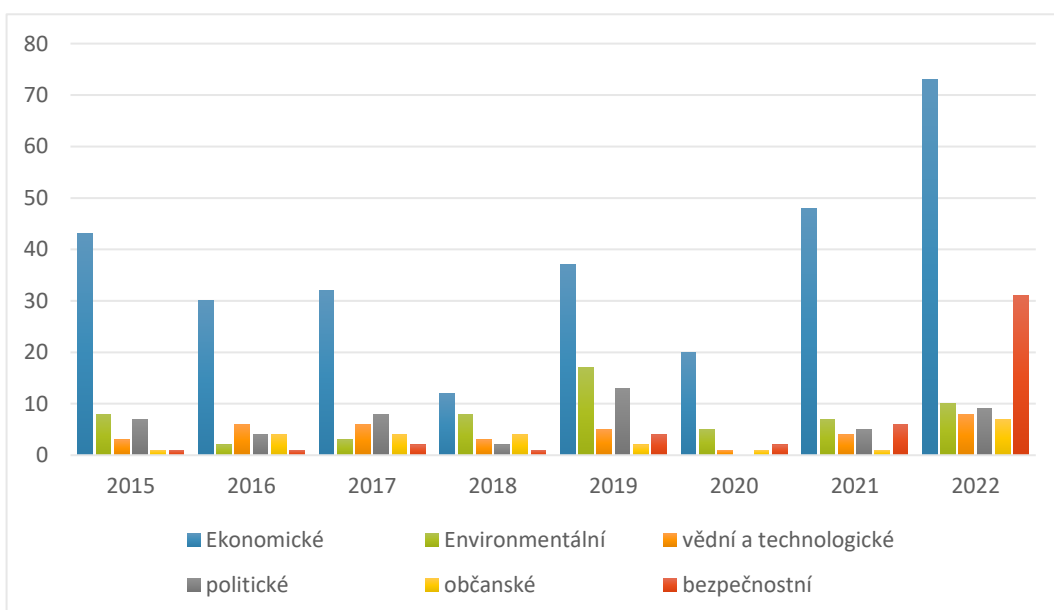
Prostřednictvím poslední výzkumné otázky jsem zkoumala, jak česká tištěná média v období od roku 2015 do roku 2022 rámcovala obnovitelné zdroje energie. V článcích jsem hledala celkem 26 rámců rozdělených do šesti kategorií. Každý článek obsahoval buď jeden rámeček, více rámců, nebo naopak neobsahoval ani jeden z hledaných rámců.

Nejpočetnější kategorií byly jednoznačně rámce ekonomické. Ty tvořily 58 % všech nalezených rámců a v analyzovaných článcích jich bylo nalezeno celkem 295. Druhou nejpočetnější kategorií byly rámce environmentální, které se v textech objevily 60krát. Další byly kategorie bezpečnostní a politické, rámce z obou těchto kategorií se v článcích vyskytly 48krát. V textech jsem dále našla 36 rámců vědních a technologických a 30 rámců občanských. Na následujícím grafu je možné vidět procentuální zastoupení jednotlivých kategorií ze všech nalezených rámců. Celkem jsem jich v analyzovaných textech našla 511.

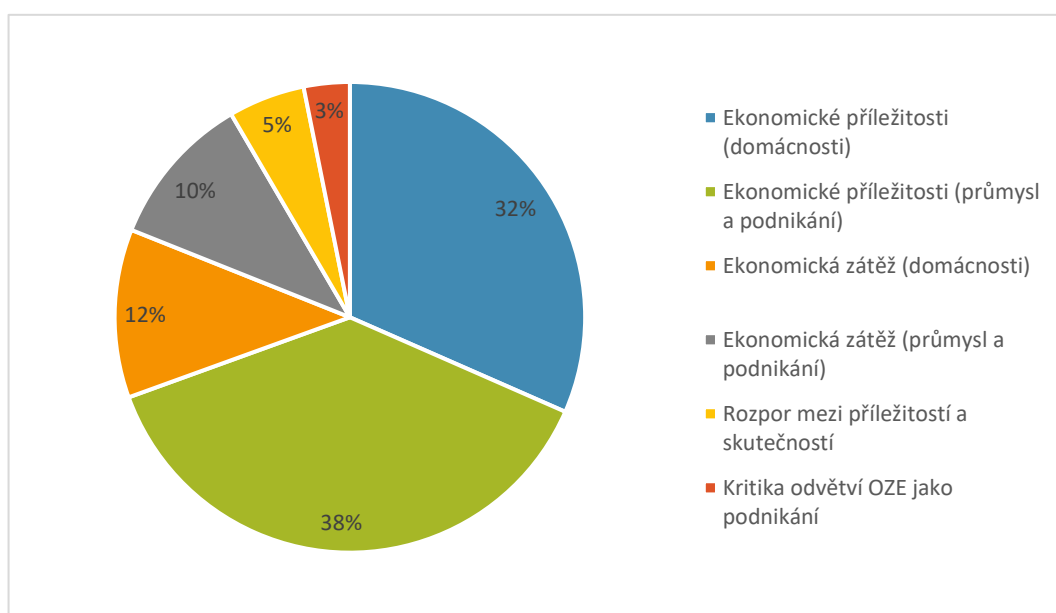
Graf č. 10: Zastoupení tematických kategorií rámců (N=511)

Následující graf ukazuje rozložení jednotlivých kategorií rámců během analyzovaných let. Je zde možné pozorovat dominanci ekonomických rámců během celého sledovaného období. Taktéž lze vidět zvyšující se počet environmentálních rámců v roce 2019 a bezpečnostních rámců v roce 2022. V roce 2018 se vzhledem k celkově nízkému počtu článků vyskytovalo rovněž nejméně rámců, avšak také můžeme v tomto roce pozorovat nejnižší podíl ekonomických rámců, a naopak nejvyšší podíl rámců environmentálních.

Graf č. 11: Výskyt tematických kategorií rámců během sledovaných let (N=511)

Následující odstavce se budou podrobněji věnovat jednotlivým kategoriím a konkrétním rámcům, které do nich spadají. Největší zastoupení měla kategorie ekonomická, pod kterou spadalo šest konkrétních rámců. Nejčastěji média rámcově obnovitelné zdroje energie jako ekonomickou příležitost pro průmysl a obchod. Tento rámec se vyskytoval v celkem 112 článcích. Druhým nejčastěji se vyskytujícím rámcem byly ekonomické příležitosti pro domácnosti, které jsem zaznamenala v celkem 93 článcích. Oba pak dohromady tvořily 70 % všech ekonomických rámců. Tyto rámce se objevovaly zejména v souvislosti s tématem dotací a jiných finančních podpor obnovitelných zdrojů a tématem snížení spotřeby energie, a tedy i výdajů, díky instalaci obnovitelných zdrojů energie do firmy, domácnosti nebo průmyslového podniku. Následovala kategorie „Ekonomická zátěž pro domácnosti“, která se vyskytovala v celkem 34 článcích, a kategorie „Ekonomická zátěž pro průmysl a podnikání“, která byla identifikována v celkem 32 textech. Tyto rámce byly zmíněny například v souvislosti s výší investice potřebné pro instalaci obnovitelných zdrojů. V menší míře se v textech vyskytoval rámec rozporu mezi příležitostmi a skutečností, ten jsem identifikovala ve výběrovém souboru celkem 16krát a vyskytoval se například v textech o nedostatku infrastruktury či materiálu vzhledem k poptávce domácností po solárních panelech. Nejméně, osmkrát, se v článcích vyskytl rámec kritiky OZE jako podnikání. Graf níže zobrazuje podíl jednotlivých rámců z ekonomické kategorie.

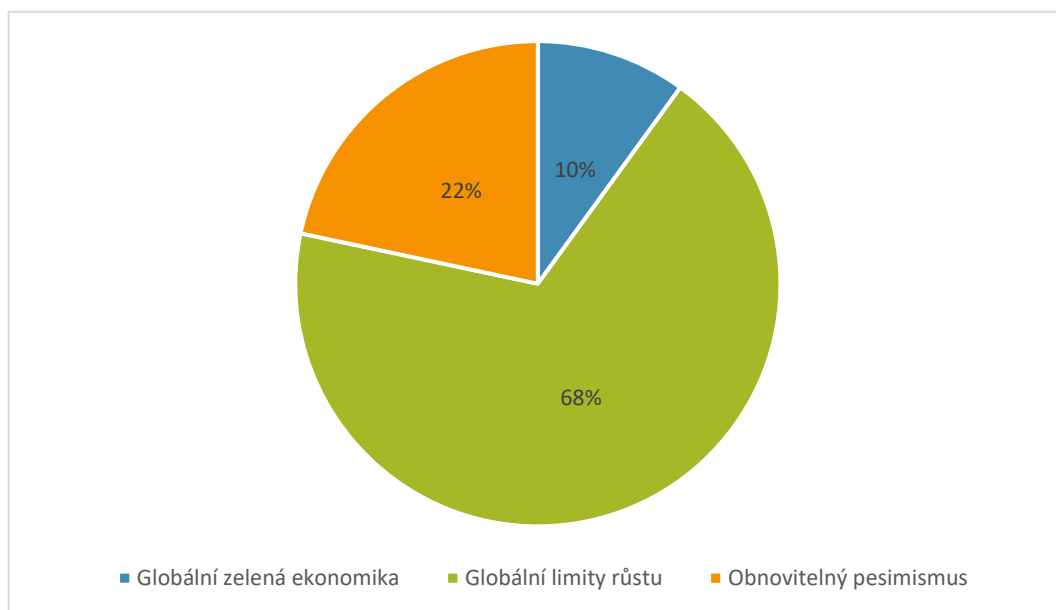

Graf č. 12: Podíl rámců v ekonomické kategorii (N=295)

V článcích komerčního charakteru se vyskytovaly rámce ekonomických příležitostí v ještě

větší míře a tvořily celkem 88 % všech ekonomických rámců v komerčních textech. Ostatní rámce se v těchto článcích vyskytly pouze šestkrát.

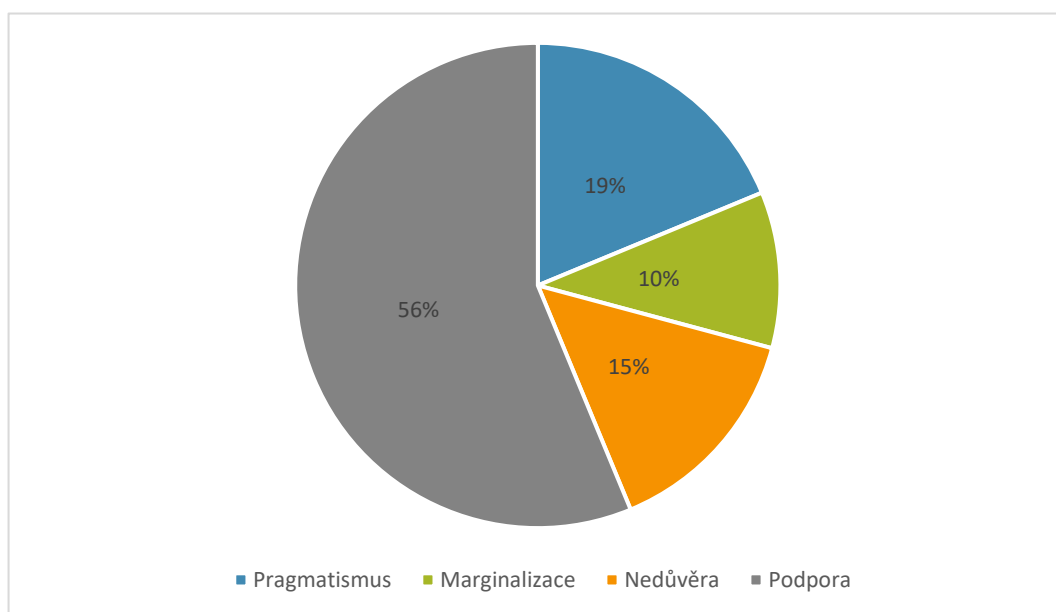
Druhou nejpočetnější skupinou rámců jsou rámce environmentální. Do environmentální kategorie spadaly celkem tři konkrétní rámce. Analyzovaná média nejčastěji přechod na obnovitelné zdroje energie rámcově jako nezbytný krok pro budoucnost energetiky, z důvodu potřeby odstoupit od fosilních zdrojů energie, které působí škody na životním prostředí. Tento rámeček se vyskytoval v celkem 68 % ze všech environmentálních rámců a v analyzovaném souboru se vyskytoval ve 41 článcích. Druhý rámeček, který se v textech objevil celkem 13krát, pohlížel na obnovitelné zdroje energie jako na něco nespolehlivého a nevyhovujícího, co ekologické problémy spíše způsobuje, než řeší. Nejméně často se v článcích vyskytoval rámeček možnosti zachování hospodářského růstu při přechodu na obnovitelné zdroje energie. Tento rámeček se vyskytoval v šesti článcích. Na grafu níže je zobrazeno procentuální zastoupení těchto rámců v environmentální kategorii.

Graf č. 13: Podíl rámců v environmentální kategorii (N=60)

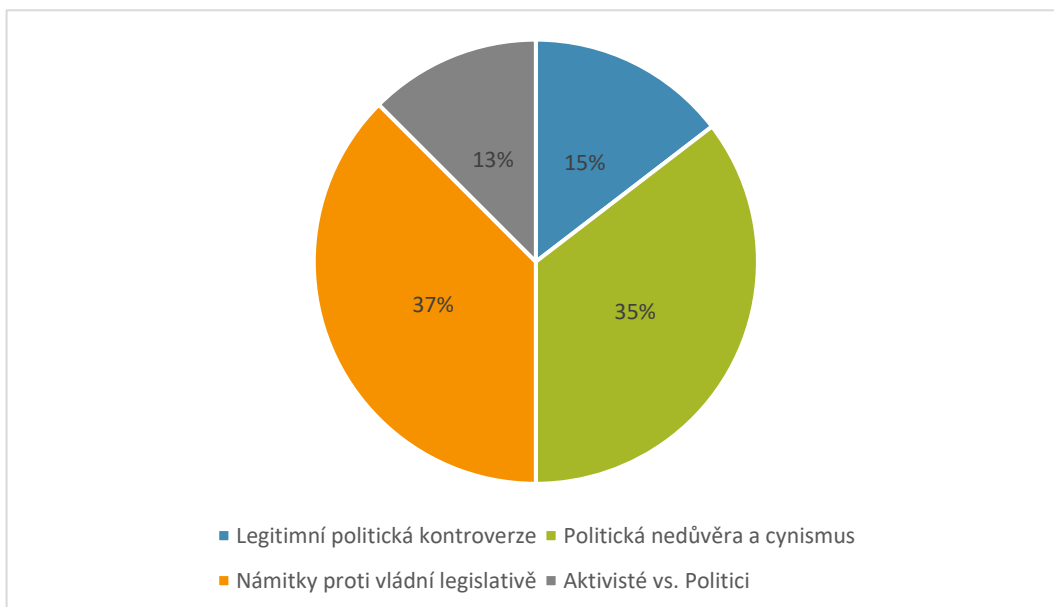
Další kategorií jsou rámce bezpečnostní. Nejčastěji se tyto rámce objevovaly v roce 2022, kdy se v článcích vyskytlo 70 % těchto rámců. V této kategorii jsem v článcích hledala celkem čtyři různé rámce. Nejčastěji média obnovitelné zdroje energie rámcově jako prostředek pro podporu energetické bezpečnosti. Tento rámeček tvořil 57 % všech bezpečnostních rámců a v textech se objevil celkem 27krát. Druhým nejčastěji se vyskytujícím rámcem byl „Pragmatismus“, kdy autoři či aktéři v článcích mluvili

o obnovitelných zdrojích jako o teoretickém nositeli energetické bezpečnosti, ke kterému se však musí přistupovat obezřetně. Tento rámec se vyskytl v celkem devíti analyzovaných textech. Třetím způsobem, jakým média rámcovala obnovitelné zdroje energie, byla nedůvěra v OZE jako prostředek pro zvyšování energetické bezpečnosti. Tento rámec se vyskytl v celkem sedmi článcích. Nejméně často byl v médiích použit rámec „Marginalizace“, který zdůrazňuje a zveličuje negativní vlastnosti OZE a bagatelizuje jejich vliv na energetickou bezpečnost, který se v článcích vyskytl celkem pětkrát.

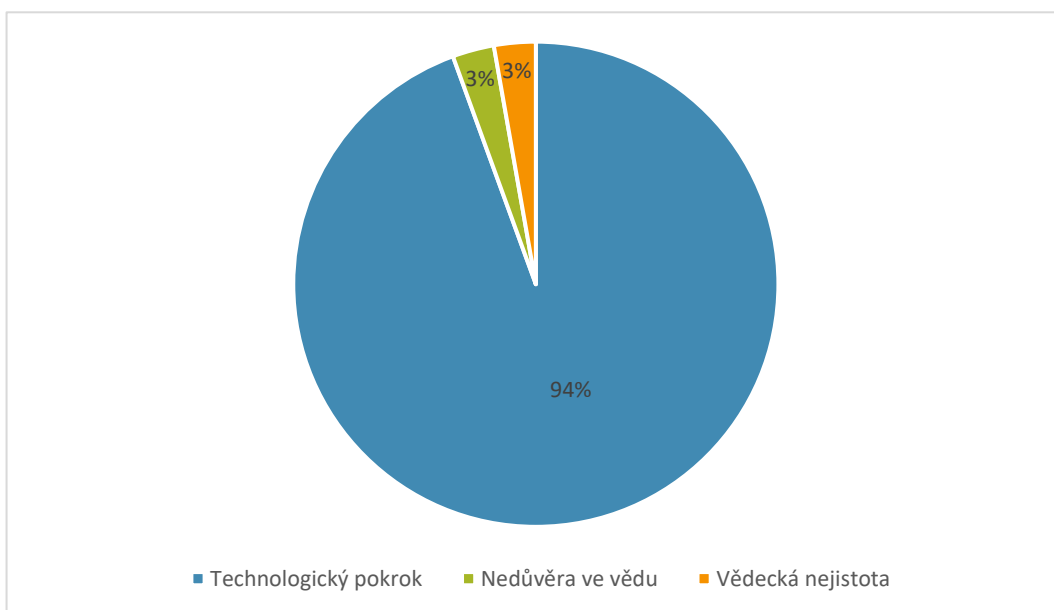
Graf č. 14: Podíl rámců v bezpečnostní kategorii (N=48)

Stejně často jako rámce bezpečnostní se v textech vyskytovaly také ty politické. V této kategorii jsem hledala celkem čtyři konkrétní rámce. Největší zastoupení měly v analyzovaných textech námitky proti vládní legislativě, které se objevily v celkem 18 článcích. Druhou nejpočetněji zastoupenou kategorií byla politická nedůvěra a cynismus. Tu jsem objevila v celkem 17 textech. Méně početná byla kategorie „Legitimní politická debata“, která se v analyzovaném souboru vyskytla sedmkrát. Nejméně často média používala aktivistický rámec boje proti chamtivým politikům, ten se vyskytoval v šesti analyzovaných článcích.

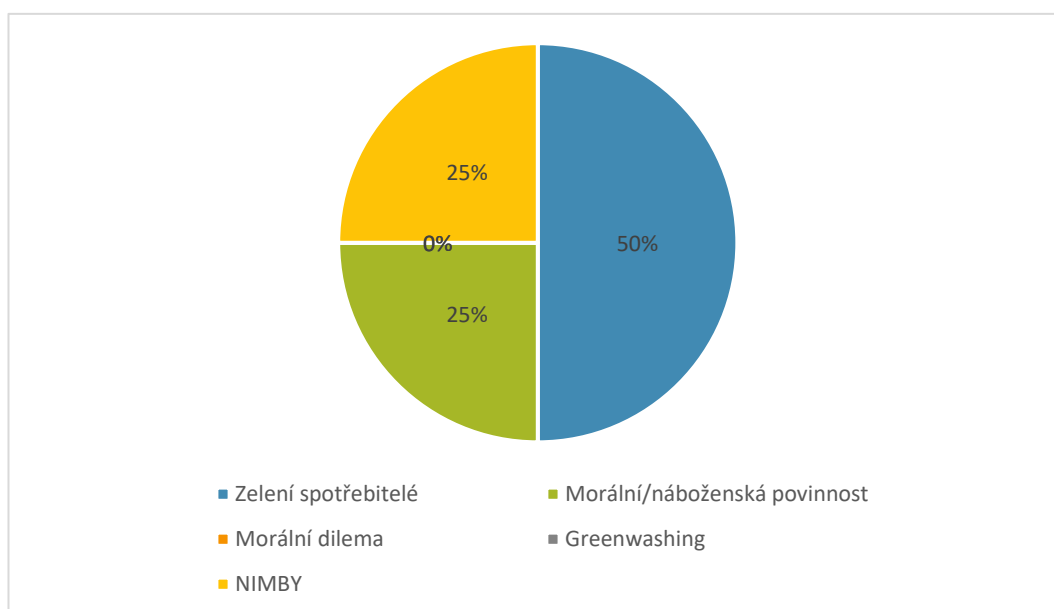
Graf č. 15: Podíl rámců v politické kategorii (N=48)

Předposlední kategorií jsou rámce technologické a vědní. V této kategorii jsem hledala tři konkrétní rámce. Celkově se v textech tyto rámce objevily 36krát, z toho 34krát se jednalo o rámce technologického pokroku, které vykreslovaly technologické inovace jako řešení pro zajištění výroby čisté energie. Rámce nedůvěry ve vědu a vědecké nejistoty se objevily v analyzovaných textech každý pouze jednou.

Graf č. 16: Podíl rámců v technologické kategorii (N=36)

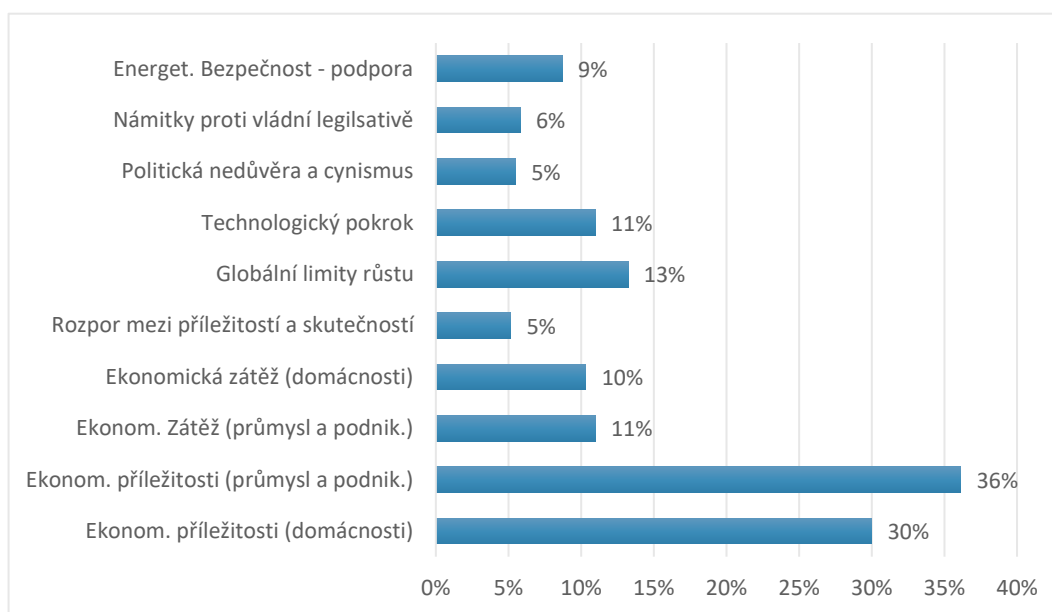
Nejméně početnou kategorií jsou občanské rámce. V této kategorii jsem v analyzovaných článcích hledala celkem šest konkrétních rámců. Nejčastěji média užívala rámec občanské společnosti, který vyobrazoval občany jako spotřebitele, kterým záleží na životním prostředí a mají zájem o „čistou energii“. Občané byli takto rámcováni v celkem 12 článcích. Šestkrát se v článcích objevil rámec NIMBY, který zahrnoval zejména námitky proti výstavbě obnovitelných zdrojů v blízkosti lidských obydlí. Se stejnou četností média rámcovala výstavbu obnovitelných zdrojů energie jako morální povinnost. Rámce „Greenwashing“ a „Morální dilema“ se v článcích neobjevovaly vůbec.

Graf č. 17: Podíl rámců v občanské kategorii (N=24)

Následující graf zobrazuje podíl článků z celkového analyzovaného souboru 310 textů, které obsahovaly jednotlivé rámce. Přičemž v jednom článku mohlo být kódováno více rámců souběžně. V grafu jsou zahrnuty pouze rámce, které se vyskytly ve více než 5 % textů. Z grafu je zřejmé, že více než polovina nejdominantnějších rámců byly rámce ekonomické. Navíc je možné pozorovat, že rámce ekonomických příležitostí se vyskytovaly minimálně cca třikrát častěji než ty ostatní. Z environmentálních rámců se ve více než 5 % článků vyskytl rámec globálních limitů růstu. Z technologických a vědních rámců pak rámec „Technologický pokrok“. Z politických rámců je možné na grafu vidět dva rámce, a to „Námitky proti vládní legislativě“ a „Politická nedůvěra a cynismus“. Z rámců energetické bezpečnosti se ve více než 5 % článků vyskytl rámec podporující tezi,

že obnovitelné zdroje energie zvyšují energetickou bezpečnost země. Zbýlých 16 rámců se vyskytlo v méně než 5 % článků, a jejich použití bylo tedy minimální.

Graf č. 18: Podíl článků, ve kterých se objevují jednotlivé rámce (N=310)

10 Diskuze

Tato diplomová práce je prvním pokusem o popsání mediálního pokrytí tématu obnovitelných zdrojů energie v České republice. Výzkum byl zaměřen konkrétně na české celostátní tištěné deníky během osmiletého období od roku 2015 do roku 2022. Podobný výzkum doposud na vzorku českých médií proveden nebyl. K dispozici je ale několik zahraničních studií.¹⁸ V této kapitole uvedu výsledky výzkumu uvedeny do kontextu, a to jak výsledků těchto zahraničních studií, tak legislativních, politických a dalších událostí sledovaných let.

Zahraniční studie poukázaly na zvyšující se zájem médií o obnovitelné zdroje energie během analyzovaných let (např. Ehlers, Sutherland, 2016; Stephens, Rand, Melnick, 2009). Z výsledků této diplomové práce není takový trend jasně zřetelný a pozornost, jakou média jednotlivým druhům energie věnovala, během sledovaných let kolísá. To mohlo být zapříčiněno dalším jevem, který je popsán v přechozích zahraničních

¹⁸ Výsledky těchto studií jsou shrnuty výše v kapitole 4.1 Zahraniční výzkum.

studiích, a tím je reakce na konkrétní politickou, energetickou a ekonomickou situaci (např. Teräväinen, 2014; Holmes, Garas, Richardson, 2022). Tato situace se během sledovaných let měnila a podle toho se mohl měnit i zájem novinářů o téma obnovitelných zdrojů.

Absolutně nejmenší množství článků bylo vydáno v roce 2020. V tomto roce vypukla celosvětová pandemie onemocnění covid-19 a toto téma se stalo dominantním na úkor témat jiných. K podobným závěrům došel ve své bakalářské práci také Ivan Hlinka, který zkoumal obsah deníku MF DNES, přičemž zjistil, že se během koronavirové krize snížil počet článků věnujících se klimatickým změnám (2021).

Absolutně nejvíce článků vydala média v roce 2022, kdy bylo možné pozorovat výrazný nárůst zájmu médií o obnovitelné zdroje energie. Analyzovaná média vydala v tomto roce přibližně dvakrát více článků než v předchozích letech. Důvodem byly pravděpodobně ruská invaze na Ukrajinu a následná válka, která zapříčinila růst cen energií a vyvolala debaty ohledně energetické bezpečnosti fosilních paliv a jejich potenciálních náhradách, kam se řadí taktéž obnovitelné zdroje energie. Cíl rychlého přechodu na čistou energii a odklonu od nespolehlivých dodavatelů fosilních paliv si stanovila také Evropská komise v návrhu s názvem REPowerEU. V roce 2022 se také v analyzovaných člancích vyskytlo absolutně nejvíc rámců energetické bezpečnosti z celého analyzovaného období. V témže roce byla vydána také třetí hodnotící zpráva mezivládního panelu IPCC, která se zabývala možnostmi, jak zmírnit změnu klimatu, mezi kterými zmiňovala také potenciál obnovitelných zdrojů energie na snížení emisí.

Větší počet článků vydala média také v letech 2015, 2019 a 2021. V roce 2015 by mohl větší počet článků souviset s klimatickou konferencí v Paříži, na které si státy OSN stanovily cíl udržet růst průměrné globální teploty výrazně pod 2 °C, s čímž souvisí také energetická transformace. V roce 2019, kdy také média věnovala obnovitelným zdrojům poměrně hodně pozornosti, vydala v návaznosti na Pařížskou dohodu Evropská komise dokument s názvem Zelená dohoda pro Evropu, který stanovuje konkrétní cíle v oblasti klimatu pro státy Evropské unie. V roce 2021, s podobně vysokým počtem článků věnujících se obnovitelným zdrojům energie, se projednávalo několik návrhů ze Zelené dohody (např. navýšení cíle snížení emisí skleníkových plynů v odvětvích mimo systém obchodování s emisemi). Dále byl v tomto roce přijat klimatický zákon, díky kterému se

cíle Zelené dohody staly právně závaznými a legislativní balíček Fit for 55, stanovující konkrétní cíle pro rok 2030. V roce 2021 bylo také spuštěno či prodlouženo několik dotačních programů (konkrétně druhá etapa programu Nová zelená úsporám, Modernizační fond a Operační program Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost). V tomto roce se v článcích vyskytlo absolutně nejvíce environmentálních a politických rámců ze všech analyzovaných let.

Všechny významné události let 2015 až 2022 jsou podrobněji popsány v kapitole 3.4 Období let 2015–2022. Nicméně předmětem výzkumu nebylo zkoumání korelace těchto událostí a mediálního pokrytí, a proto nelze říci s jistotou, že zrovna tyto události pozornost médií ovlivnily. I tak je z přehledu událostí možné vysledovat, že většina z nich se stala v letech, kdy média projevovala o tematiku OZE zvýšený zájem, a předchozí výzkumy dokazují, že legislativní změny, mezinárodní konference a jiné události podobného charakteru pozornost médií věnovanou obnovitelným zdrojům ovlivňují (Ehlers, Sutherland, 2016; Holmes, Garas, Richardson, 2022; Dehler-Holland, Schumacher, Fichtner 2021).

Nemožnost pozorovat ve výsledcích výzkumu lineární nárůst pozornosti věnované obnovitelným zdrojům energie mohla být taktéž zapříčiněna příliš krátkým časovým obdobím. Zkoumané osmileté období bylo kratší než ve studiích, které dospěly k tomuto závěru. Například Stephens, Rand a Melnick (2009) se zaměřili na období 17 let nebo Ehlers a Sutherland (2016) zkoumali období 33 let. Nicméně přesto je možné v datech vidět náznaky zvyšování pozornosti tématu obnovitelných zdrojů. Během sledovaných let se zvyšovala délka článků, což poukazuje na to, že byl tomuto tématu dáván stále větší prostor na stránkách deníků. Během let také přibývalo publicistických článků, což může svědčit o zvýšení osobního zájmu novinářů o toto téma. Nárůst počtu komerčních článků může zase poukazovat na zvýšení zájmu firem o obnovitelné zdroje jako podnikání a jejich propagaci v médiích.

V článcích jsem sledovala také zastoupení jednotlivých druhů obnovitelné energie. Zahraniční výzkumy ukazují, že to, kolik média věnují pozornosti jednotlivým zdrojům energie, souvisí s mírou rozšíření jednotlivých technologií. Média zejména informují o zdrojích, které se v dané zemi již využívají k velkokapacitní výrobě, ale je u nich stále potenciál pro navýšení kapacit (viz Pelkonen, Tapaniainen, 2011). Z výzkumu českých

deníků vyšla jako absolutně nejčastěji zmiňovaný zdroj obnovitelné energie fotovoltaika. Vědci upozorňují na to, že Česká republika nedostatečně využívá potenciál solární energetiky a že jí vláda věnuje nedostatek pozornosti při plánování energetického mixu země (Rečka et al., 2021; Rossolwe, 2020; Hanzlík et al., 2020). Skutečnost, že média informovala o sluneční energii absolutně nejčastěji a sluneční energie se objevovala v obsahu 47 % ze všech článků, by mohla znamenat, že se jejího potenciálu začne v budoucnu lépe využívat. Obdobný názor jako na potenciál solární energie mají autoři výše zmíněných studií také na energii větru. Tu však média zmiňovala v mnohem menší míře. O větrné energii se psalo v celkem 15 % článků. Navíc 62 % z nich se věnovalo zahraničnímu dění. U sluneční energie se naopak 72 % článků věnovalo dění v České republice. To by mohlo poukazovat na méně optimistické vyhlídky na naplnění vědci stanoveného potenciálu větrné energie.

Vůbec nejvíce využívanou energií je v České republice biomasa. Zatímco ostatní druhy obnovitelných zdrojů tvoří v energetickém mixu České republiky jednotky procent, využití biomasy má podíl 65 % na celkové energii z obnovitelných zdrojů. Jedná se tedy o nejvíce velkokapacitně využívaný zdroj obnovitelné energie (pozn.: data pocházejí z roku 2021). (Bufka et al., 2022) Biomasa měla v analyzovaných člancích zastoupení 17 % a byla třetím nejčastěji zmiňovaným druhem obnovitelné energie. Její potenciál pro využití byl zmiňován zejména v souvislosti s dotačními programy na výměnu starých neekologických kotlů. V souvislosti s těmito programy byl uváděn také další zdroj vytápění, a to tepelné čerpadlo. Tento zdroj, ač doposud ne tolik využívaný jako biomasa (5 % v energetickém mixu), byl zmiňován dokonce častěji než biomasa. Celkem 20 % ze všech analyzovaných článků pojednávalo o tepelných čerpadlech.

Vodní energetika byla zmíněna v celkem 11 % článků. Vodní energetika je sice využívaným zdrojem prostřednictvím vodních elektráren, nicméně potenciál zvýšení kapacity vodních zdrojů je již z velké části naplněn a nepředstavuje takovou šanci, jako je tomu u větrných nebo solárních elektráren (Rečka et al., 2021; Hanzlík et al., 2020). Proto není příliš překvapivé, že o vodních elektrárnách média tolik neinformují. Malé zastoupení měla vodní energetika také v obou denících ze studie autorů Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel (2 a 3 %). Autoři studie rozdílné zastoupení jednotlivých druhů OZE spojují se situací v jednotlivých zemích. Malé zastoupení vodní energetiky vysvětlují jejím nízkým potenciálem v Austrálii, a naopak velkým, nicméně už naplněným potenciálem ve

Švédsku. (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016)

Ačkoli bioplyn je hned po biomase druhým nejvyužívanějším obnovitelným zdrojem (tvoří 11 % energetického mixu), média o něm informovala spíše v menší míře. Také o biopalivech bylo vydáno spíše méně článků. Nepřekvapivě média věnovala málo pozornosti také geotermální energii a energii oceánů, které mají v současné době v České republice minimální nebo nulové využití.

V analyzovaných článcích jsem se zaměřila také na aktéry, které autoři článků citují. Výsledky získané prostřednictvím této výzkumné otázky mi pomohly zjistit, kdo dostává v médiích nejvíce prostoru, a tím pádem má moc ovlivňovat a rámcovat podobu mediálních textů. Ze zahraničních výzkumů vyplývá, že se v článcích nejčastěji vyskytují aktéři z oblasti průmyslu, nejméně jsou naopak citováni občané a neziskové organizace. Obdobně vychází také výsledky této diplomové práce, kdy nejpočetnější skupinou byli aktéři z oblasti průmyslu a byznysu, kteří tvořili 35 % ze všech citovaných aktérů. Naopak občanům (2 %), environmentálním organizacím a aktivistům (5 %) bylo poskytováno spíše méně prostoru.

Djerf-Pierre, Cokley a Kuchel (2016) poukazují na převahu elitních aktérů ve švédském i australském deníku. Za elitní aktéry považují politiky a členy vlády a aktéry z řad průmyslu a podnikatelů. Tyto dvě skupiny byly dominantní také v českých médiích. Jak už jsem zmínila výše, aktéři z řad představitelů průmyslu a byznysu tvořili více než třetinu všech aktérů. Ve švédském deníku Dagens Nyheter tato skupina tvořila 39 % a v australském deníku The Australian 34 %. Tento ukazatel tedy vychází ve všech třech zemích podobně. Co se týká politiků a vlády, aktéři z této oblasti tvořili 31 % ze všech citovaných aktérů. Ve švédském deníku to bylo 25 % a v australském 37 %. Autoři studie výsledky odůvodňují větší politizací debaty o energiích a změně klimatu v Austrálii a projednáváním související legislativy v době sledovaného období. Přestože během sledovaných let výzkumu českých médií bylo také projednáváno několik legislativních změn, zastoupení politických aktérů bylo menší než v australském deníku, ovšem na druhé straně vyšší než ve švédském Dagens Nyheter. Většina politických aktérů citovaných v českých denících byla z řad zastupitelů krajů, měst a obcí. Toto zjištění naznačuje, že politická debata o obnovitelných zdrojích energie probíhala spíše na regionální než celostátní úrovni. To může souviset s nedostatečnou strategií na využití obnovitelných

zdrojů v rámci celostátních koncepcí a plánů, na kterou upozorňují někteří experti (Rečka et al., 2021; Rossolwe, 2020; Hanzlík et al., 2020).

Ostatní kategorie se ve srovnání s prvními dvěma zmíněnými vyskytovaly ve všech třech zemích mnohem méně často. Ve švédském i australském deníku byli třetími nejčastěji citovanými aktéry zaměstnanci veřejné a státní správy. Tato skupina tvořila 13 % všech aktérů v Dagens Nyheter a 10 % v The Australian. Čtvrtou nejpočetnější skupinou tvořili vědci a experti, kteří se objevovali v 8 % v deníku Dagens Nyheter a 9 % v deníku The Australian (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel., 2016). Z výzkumu českých deníků vyplývají podobné výsledky, nicméně výskyt vědců a expertů (10 %) byl častější než citace zaměstnanců veřejné a státní správy (7 %). Rozdíl však čítal pouze jednotky procent. Výsledky také ukázaly, že autoři článků o zahraničním dění citovali vědce a experty častěji než autoři článků o domácím či regionálním dění. To by mohlo naznačovat, že debata o zahraničním dění je v českých médiích vedena na odbornější úrovni než domácí zpravodajství o obnovitelných zdrojích.

Čtvrtou nejpočetnější skupinou aktérů byli ve švédském (7 %) i australském (4 %) deníku občané (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016). Oproti tomu v českých denících se na čtvrtém místě umístili environmentální organizace a aktivisté společně s ostatními neenvironmentálními organizacemi (5 %). Naopak občané dostávali v českých médiích minimální prostor a jejich vyjádření měla zastoupení pouze 2 %. To by mohlo indikovat větší prostor dávaný organizacím a menší prostor poskytnutý občanům v českých médiích, nicméně opět se jedná pouze o rozdíly v jednotkách procent. Obdobně všechny ostatní kategorie aktérů pak v českých, švédských i australských médiích zastávaly pouze jednotky procent, a jejich výskyt byl tak minimální. Prostor, jaký české deníky poskytovaly občanům, byl velmi malý, což by mohlo zapříčinit zdrženlivější postoj veřejnosti k obnovitelným zdrojům a pomalejší energetickou transformaci. Jsou to totiž právě konkrétní příběhy obyčejných lidí, co má na názor veřejnosti zásadní vliv (Vischers, Siegrist, 2014).

Poslední sledovanou kategorií bylo rámcování analyzovaných článků. Ze zahraničních výzkumů vyplývá, že nejčastěji se v médiích vyskytují rámce ekonomické, naopak opomíjeny pak bývají rámce environmentální. Výzkum českých médií také potvrzuje největší výskyt ekonomických rámců. Rámce environmentální se sice umístily hned na

druhém místě co do četnosti jejich výskytu, nicméně jejich zastoupení bylo mnohonásobně nižší a procentuálně se pohybovalo na podobné úrovni jako zbylé kategorie rámců. Takže i v českých médiích jsou environmentální rámce poměrně opomíjené, a to zejména na úkor rámců ekonomických.

Ekonomické rámce měly v českých médiích i v australských a švédských denících velké zastoupení. Obdobně jako ve švédských i australských denících, i v těch českých se nejčastěji vyskytovaly rámce ekonomických příležitostí pro průmysl a podnikání. V českých denících se tyto rámce vyskytovaly v 36 % článků. V australském deníku byly obnovitelné zdroje takto rámcovány ve 25 % článků a ve švédském deníku ve 24 % článků (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016). Oproti oběma zahraničním deníkům se však v českých periodikách mnohem častěji vyskytovaly také rámce ekonomických příležitostí pro domácnosti. Média takto rámcovala obnovitelné zdroje energie v celkem 30 % všech článků. Oproti tomu v *The Australian* to bylo pouze 6 % článků a v *Dagens Nyheter* 10 % článků. Rámce ekonomické zátěže jak průmyslu a podnikání, tak domácností se vyskytovaly častěji v australském deníku (10 a 16 %) než ve švédském deníku (2 a 3 %) (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016). V českých denících se tyto rámce vyskytovaly v 10 a 11 % všech článků, a jejich výskyt je tedy blíže médiu z Austrálie, země spíše zdrženlivější vůči stanovování a plnění klimatických závazků (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016). Na rozdíl od českých deníků poukazoval *The Australian* častěji na nevyužití příležitosti. Tento rámeček se v českých denících vyskytl pouze v 5 % článků, na rozdíl od 16 % v *The Australian*. Poslední ekonomický rámeček kritiky OZE jako podnikání se v denících ze všech tří zemí vyskytoval pouze minimálně.

Environmentální rámce byly v českých denících druhou nejčastěji se vyskytující skupinou rámců. Nicméně oproti ekonomickým rámcům se v člancích objevovaly podstatně méně často. České deníky nejčastěji rámcovaly přechod na obnovitelné zdroje jako něco nevyhnutelného z důvodu potřeby odklonu od fosilních paliv. Tento rámeček se vyskytoval v 13 % všech analyzovaných textů. Oproti tomu v *The Australian* se tento rámeček vyskytoval pouze v 1 % článků. V deníku *Dagens Nyheter* se sice vyskytoval v 15 % procentech všech článků, ale nejednalo se o nejčastěji se vyskytující environmentální rámeček. Tím byl v tomto deníku rámeček, jehož prostřednictvím bylo na obnovitelné zdroje a jejich použití nahlíženo pesimisticky. Ve švédském deníku ho obsahovalo celkem 26 % článků. V deníku *The Australian* pak 17 % článků (Djerf-Pierre,

Cokley, Kuchel, 2016). V českých denících se tento pesimistický rámec vyskytoval pouze ve 4 % článků. Rámec „Globální zelená ekonomika“ se v člancích z deníků všech tří zemí objevoval v pouze jednotkách procent. Z tohoto srovnání je možné usuzovat, že v českých médiích se celkově environmentální rámce objevovaly méně často než ve švédském i australském deníku. Na druhé straně byly v menší míře používány pesimistické rámce, a z environmentálního hlediska tak bylo na obnovitelné zdroje energie pohlíženo více optimisticky. Nízký výskyt environmentálních rámců může však také znamenat menší důraz na téma životního prostředí a změny klimatu při informování o obnovitelných zdrojích energie. Nedostatek environmentálních rámců může limitovat novináře při psaní o tomto tématu a ztěžovat popis nových přístupů a návrhů na řešení problematiky energetické transformace (Lakoff, 2010).

Většina bezpečnostních rámců se v textech objevovala v roce 2022. Otázka energetické bezpečnosti se stala velmi aktuální zejména v návaznosti na ruskou invazi na Ukrajinu a následné omezení dodávek plynu a růst cen energií. Více než polovina (57 %) těchto rámců nahlížela na obnovitelné zdroje energie jako na prostředek pro zvyšování energetické bezpečnosti. Zbylých 43 % procent rámců však naopak na obnovitelné zdroje pohlíželo s obezřetností či nedůvěrou.

Další kategorií byly rámce politické, které se celkově však v českých médiích objevovaly méně často než ve švédských a australských médiích. V českých médiích se nejčastěji vyskytovaly námitky proti vládní legislativě (6 % textů). Často se tento rámec vyskytoval také ve švédském (14 % textů) a australském (10 % textů) deníku (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel., 2016). Další častý rámec, a to „Politická nedůvěra a cynismus“, se vyskytoval také v 6 % textů. Tento rámec zaujímal ve švédském deníku 5 % všech článků a v australském deníku 3 % všech článků (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016.). Ačkoliv jeho procentuální zastoupení je podobné českým médiím, oproti ostatním politickým rámcům se v těchto denících objevoval podstatně méně. Naopak rámec legitimní politické kontroverze se ve švédských (16 % ze všech článků) i australských (12 % ze všech článků) denících objevoval úplně nejčastěji (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel, 2016). Autoři článků v českých denících ho však nepoužívali téměř vůbec a objevoval se pouze ve 2 % všech článků. Rámec aktivistického boje proti chamtivým politikům se ve všech třech zemích vyskytoval minimálně. Výsledky by mohly poukazovat na větší nedůvěru v politiky a jejich jednání ohledně obnovitelných zdrojů energie v českých denících než v těch

australských a švédských.

Z technologických rámců autoři či aktéři poukazovali nejčastěji (11 % všech článků) na technologie jako řešení pro zajištění čisté energetické budoucnosti. Vědecké rámce zpochybňující vědecké závěry se v člancích téměř nevyskytovaly. Podobně na tom byly i australské a švédské deníky. Rámec technologického pokroku se vyskytoval v 16 % článků v deníku Dagens Nyheter a 4 % článků v The Australian. Rámce nedůvěry a zpochybňování vědy se objevovaly taktéž pouze minimálně. (Djerf-Pierre, Cokley, Kuchel., 2016)

Občanské rámce se, obdobně jako citace aktérů z řad občanů, vyskytovaly v českých, švédských i australských denících pouze minimálně. Nejpočetnější kategorií ve studii autorů Djerf-Pierre, Cokleyho a Kuchela (2016) byly rámce NIMBY v australských denících, ty se objevovaly v 11 % všech článků. Tyto rámce se v českých denících objevovaly sice také, nicméně nejčastěji byli občané ve vztahu k obnovitelným zdrojům rámcováni jako spotřebitelé se zájmem o čistou energetiku (4 % všech článků). Často tento zájem však souvisel spíše se zlepšením ovzduší v místě bydliště díky přechodu na jinou formu vytápění, než že by si občané pořizovali obnovitelné zdroje za účelem přispění ke zmírnění klimatické změny. Ostatní občanské rámce se vyskytovaly buď minimálně, nebo se nevyskytovaly vůbec.

11 Limity výzkumu

Obdobně jako každý výzkum, i tento má své limity. Některé z nich vyplývají už ze samotné volby kvantitativní obsahové analýzy jako metody výzkumu. Jak už jsem popsala v kapitole 4.3 Metoda výzkumu, jednou z jejích předností, ale zároveň nedostatků je redukce zkoumaných skutečností na počitatelné jevy. V člancích jsem analyzovala podle předem daných kategorií, což mi na jedné straně poskytlo větší možnosti pro mezinárodní srovnání a odhalení také kategorií, které v člancích chyběly. Na druhé straně ale mohly být opomenuty některé unikátní vlastnosti zkoumaných jednotek, které nezapadaly do předem stanovených kategorií. Snažila jsem se při tvorbě jednotlivých kategorií pokrýt co nejvíce možných proměnných, ale samozřejmě nebylo možné zahrnout všechny možnosti. Pomocí kvantitativní metody jsem ale i tak dospěla k cíli této práce, kterým bylo popsání způsobu, jakým české tištěné deníky během vybraného osmiletého období informovaly

o obnovitelných zdrojích energie. Pro získání specifitějších a unikátnějších dat by bylo nicméně vhodné provést další výzkum, který by se mohl pomocí kvalitativní metody zaměřit například pouze na analýzu rámců.

Další častou kritikou kvantitativní metody výzkumu je subjektivita při výběru jednotlivých kategorií. To, které kategorie jsem na základě předchozích studií k tématu zvolila, mělo na výsledky výzkumu zásadní vliv. Jednalo se především o kategorie jednotlivých rámců, u ostatních výzkumných otázek se myslím povedlo zvolit dostatečně obsáhlý seznam proměnných. Kategorie rámců jsem utvořila zejména na základě studie Djerf-Pierre, Cokleyho a Kuchela (2016), kteří ve své práci zkoumali celkem 22 různých rámců, což byl ze všech dostupných studií jeden z největších souborů proměnných. Tyto rámce jsem pak ještě doplnila o rámce bezpečnostní z diplomové práce Jana Mišáka (2015). Ani tak ale seznam rozhodně nebyl vyčerpávající. Navíc mohlo dojít k subjektivnímu zkreslení při hledání jednotlivých rámců v analyzovaných textech, kdy jsem si mohla význam analyzovaných sdělení špatně vyložit, případně zařadit do špatného kontextu. Bylo by vhodné výzkum provést s pomocí jednoho nebo více kódovačů, což by umožnilo vzájemnou kontrolu při identifikování rámců. To však v rámci diplomové práce nebylo možné.

S tím souvisí také možné zkreslení při překladu jednotlivých kategorií a pochopení jejich významu, kdy se moje chápání jednotlivých rámců mohlo mírně lišit od chápání těchto rámců autory studií, se kterými jsem poté výsledky mého šetření porovnávala. Co se týká překladu, měla jsem problém například s anglickým slovem „industry“, které má několik významů. Buď se jedná o ekvivalent českého slova *průmysl*, který v sobě zahrnuje proces výroby zboží, zejména pak v továrnách. Slovo „industry“ má ale i druhý, širší význam, který v sobě zahrnuje všechny lidi a aktivity spojené s jedním typem podnikání. V širším slova smyslu se tedy nemusí jednat pouze o průmyslové výroby a továrny, ale o jakékoliv podnikatelské odvětví (Cambridge University Press, 2023b). Tento širší výklad slova „industry“ jsem pak také použila při překladu a následné identifikaci rámců ekonomických příležitostí i zátěže pro průmysl a podnikání.

Co se týká kategorií rámcování, vidím ještě limit ve volbě kategorií bezpečnostních rámců, které byly zvoleny na základě studie, jež se zaměřovala na vyjádření pouze vládních aktérů, nikoliv na mediální texty. V danou chvíli to byl však nejlepší dostupný soubor

rámců, který jsem byla schopna najít. Pro jeho použití jsem měla také několik dalších důvodů, jako provázanost mediální a politické agendy nebo podobnost bezpečnostní situace v době obou výzkumů. To jsem popsala již v kapitole 4.2 Výzkumné otázky a konstrukce kategorií, ale je třeba to zmínit i zde mezi limity výzkumu.

Posledním limitem, který ovlivnil zejména první výzkumnou otázku, bylo, že některé analyzované dny připadly na soboty, kdy ne všechna média vycházela. Tuto skutečnost jsem se snažila maximálně zohlednit při interpretaci výsledků výzkumu, ale i tak tam mohlo dojít ke zkreslení.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývala mediálním pokrytím tématu obnovitelných zdrojů energie v českých tištěných denících během osmiletého období od roku 2015 do roku 2022. Pomocí kvantitativní obsahové analýzy byl zkoumán vývoj pokrytí tohoto tématu během sledovaných let. Výzkum se zaměřil na to, o jakých druzích obnovitelné energie články nejčastěji pojednávají. V článcích byli také hledáni citovaní aktéři, kteří byli následně zařazeni do kategorií podle jejich působnosti. V neposlední řadě se výzkum zaměřil na rámce z celkem šesti tematických skupin. V článcích byly hledány rámce ekonomické, environmentální, politické, bezpečnostní, vědní a technologické a rámce občanské.

Tato práce je prvním výzkumem zaměřeným na problematiku obnovitelných zdrojů energie v kontextu českých médií. Její teoretická část je tedy založena převážně na poznatcích ze zahraničních studií. Kromě výsledků těchto studií byly v první části popsány důležité teoretické koncepty studia médií, jako jsou nastolování agendy nebo teorie rámcování. Kromě toho byla také shrnuta situace ohledně obnovitelných zdrojů energie v České republice a popsány klíčové události sledovaných let, které se týkaly právě obnovitelných zdrojů nebo měly na jejich situaci dopad. Těmito událostmi byly například legislativní změny, mezinárodní konference, pandemie covid-19 nebo ruská invaze na Ukrajinu.

Hlavními závěry této studie jsou fluktuace celkového počtu článků vydaných v jednotlivých letech a výrazné zvýšení počtu článků v roce 2022. Média nejčastěji pojednávala o solární energetice a zaměřovala se na elitní aktéry z řad politiků, průmyslníků a podnikatelů. Naopak občané a veřejnost dostávali v článcích prostor jen minimálně. Výrazně méně prostoru dostávaly také neziskové a environmentální organizace. V článcích byly jednoznačně dominantní ekonomické rámce tvořící více než polovinu ze všech nalezených rámců.

Jelikož se jednalo o vůbec první studii mediálního pokrytí obnovitelných zdrojů v České republice, nabízí se zde několik dalších způsobů potenciálního zkoumání. Další výzkum v této oblasti by se mohl zaměřit na kvalitativní analýzu rámců nebo jedné z tematických skupin rámců, které byly v této práci zkoumány. Výzkum by bylo možné také doplnit

o zkoumání korelace některých významných událostí a pozornosti médií tématu obnovitelných zdrojů. Je zde také prostor pro rozsáhlejší mezinárodní srovnání, pokud by stejná metodologie byla použita při výzkumu médií z dalších zemí. Taktéž by bylo zajímavé srovnání s výzkumem veřejné či politické agendy ohledně obnovitelných zdrojů energie.

Diplomová práce nabízí popis toho, jakým způsobem česká tištěná média o problematice obnovitelných zdrojů energie informují. To může být přínosné nejen pro výzkumníky, kteří se věnují podobným tématům. Diplomová práce může sloužit také novinářům a pomoci jim reflektovat jejich vlastní práci. Informace by z ní ale mohli čerpat také například environmentální organizace nebo politici. Práce totiž nabízí taktéž vhled do toho, jaké informace a v jaké formě se ke čtenářům českých deníků dostávají. V příštích několika letech bude muset česká energetika projít transformací, která bude vyžadovat zapojení lidí z oblasti politiky, vědy, podnikatelů, neziskových organizací, ale také veřejnosti a v neposlední řadě médií. Pochopení, jak média tematiku obnovitelných zdrojů energie veřejnosti podávají, by tak mohlo přispět k úspěšné energetické transformaci.

SUMMARY

This thesis examined the media coverage of renewable energy in Czech print daily newspapers over an eight-year period from 2015 to 2022. A quantitative content analysis was used to inspect the evolution of coverage of this topic over the years. The research focused on which types of renewable energy are most frequently covered in the articles. The articles were also searched for cited actors, which were then categorised according to their area of activity. Finally, the research focused on frames from a total of six thematic groups. Economic, environmental, political, security, science and technology, and civic frames were looked for in the articles.

This paper is the first research focusing on renewable energy issues in the context of Czech media. Thus, its theoretical part is mainly based on findings from foreign studies. In addition to the results of these studies, important theoretical concepts of media studies such as agenda setting or framing theory were described. Moreover, the situation regarding renewable energy sources in the Czech Republic was also summarized and key events of the observed years that were related to or had an impact on the situation of renewable energy sources were described. These events included legislative changes, international conferences, the covid-19 pandemic and the Russian invasion of Ukraine.

The main findings of this study are the fluctuation in the total number of articles published in each year and the significant increase in the number of articles in 2022. The media most frequently covered solar energy and focused on elite actors among politicians, industrialists and entrepreneurs. In contrast, citizens and the public received only minimal coverage in the articles. Non-profit and environmental organisations also received significantly less space. Economic frames were clearly dominant in the articles, making up more than half of all frames found.

As this was the first ever study of media coverage of renewables in the Czech Republic, there are several other ways of potential exploration. Further research in this area could focus on a qualitative analysis of the frames or one of the thematic groups of frames that were examined in this thesis. The research could also be complemented by examining the correlation between certain major events and media attention on the topic of renewables. There is also room for wider international comparisons if the same methodology were

applied to media research from other countries. Comparisons with research on the public or political agenda on renewable energy would also be interesting.

This thesis offers a description of how the Czech print media report on renewable energy issues. This may be beneficial not only for researchers working on similar topics. The thesis can also serve journalists and help them reflect on their own work. However, environmental organisations or politicians, for example, could also draw information from it, because the thesis also offers insight into what information reaches the readers of Czech newspapers and in what form. In the next few years, the Czech energy sector will have to undergo a transformation that will require the involvement of people from politics, science, business, NGOs, but also the public and, last but not least, the media. Understanding how the media present the topic of renewable energy to the public could thus contribute to a successful energy transformation.

POUŽITÁ LITERATURA

BERGER, B. K., 2009. Private Issues and Public Policy: Locating the Corporate Agenda in Agenda-Setting Theory. *Journal of Public Relations Research* [online]. 13(2), 91–126 [cit. 2023-03-07]. ISSN 1062-726X. Dostupné z: doi:10.1207/S1532754XJPRR1302_1

BOJEK, P., 2022. Renewable Electricity. In: *Iea.org* [online]. 9. 2022 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.iea.org/reports/renewable-electricity>

BRÜGGEMANN, M. a S. ENGESSER, 2017. Beyond false balance: How interpretive journalism shapes media coverage of climate change. *Global Environmental Change* [online]. 42, 58–67 [cit. 2023-01-30]. ISSN 09593780. Dostupné z: doi:10.1016/j.gloenvcha.2016.11.004

BUFKA, A. a J. VEVERKOVÁ, 2021. Podíl obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie 2010–2020. [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 30. 11. 2021 [cit. 2022-06-21] Dostupné z: https://www.mpo.cz/cz/energetika/statistika/obnovitelne-zdroje-energie/podil-obnovitelných-zdroju-energie-na-hrube-konecne-spotrebe-energie-2010_2020--264682/

BUFKA, A. et al., 2022. Obnovitelné zdroje energie v roce 2021 [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu [cit. 2023-03-17] Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/statistika/obnovitelne-zdroje-energie/2022/11/Obnovitelne-zdroje-energie-2021.pdf>

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2023a. Meaning of greenwashing in English. In: *Dictionary.cambridge.org* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/greenwashing>

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2023b. Meaning of industry in English. In: *Dictionary.cambridge.org* [online]. © 2023 [cit. 2023-07-12]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/industry>

CURRY, J., 2011. Media, print. In: BADIE, B., D. BERG-SCHLOSSER a L. MORLINO (eds.). *International encyclopedia of political science* [online]. Thousand Oaks: Sage, s. 1542–1546 [cit. 2023-05-24]. ISBN 9781412994163. Dostupné z: <https://doi.org/10.4135/9781412994163>

ČÁBELKOVÁ, I. et al., 2020. Public Acceptance of Renewable Energy Sources: a Case Study from the Czech Republic. *Energies* [online]. 13(7) [cit. 2023-01-30]. ISSN 1996-1073. Dostupné z: doi:10.3390/en13071742

ČESKO, 1992. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [cit. 2022-06-02]. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>

ČESKO, 2012. Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [cit. 2022-06-02] ISSN 1211-1244. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-165>

DEARING, J. W. a E. M. ROGERS, 1996. *Agenda-Setting*. Thousand Oaks: Sage, 138. ISBN 0-7619-0563-4.

- DEHLER-HOLLAND, J., K. SCHUMACHER a W. FICHTNER, 2021. Topic Modeling Uncovers Shifts in Media Framing of the German Renewable Energy Act. *Patterns* [online]. 2(1) [cit. 2023-03-06]. ISSN 26663899. Dostupné z: doi:10.1016/j.patter.2020.100169
- DJERF-PIERRE, M., J. COKLEY a L. J. KUCHEL, 2016. Framing Renewable Energy: A Comparative Study of Newspapers in Australia and Sweden. *Environmental Communication* [online]. 10(5), 634–655 [cit. 2023-02-14]. ISSN 1752-4032. Dostupné z: doi:10.1080/17524032.2015.1056542
- EHLERS, M. H. a L. A. SUTHERLAND, 2016. Patterns of attention to renewable energy in the British farming press from 1980 to 2013. *Renewable and Sustainable Energy Reviews* [online]. 54, 959–973 [cit. 2023-03-13]. ISSN 13640321. Dostupné z: doi:10.1016/j.rser.2015.10.082
- EI, IISD, ODI, CLIMATE ANALYTICS, CICERO, UNEP. 2021. The Production Gap: The discrepancy between countries' planned fossil fuel production and global production levels consistent with limiting warming to 1.5°C or 2°C. Stockholm Environment Institute. [online]. [cit. 2023-02-01] Dostupné z: https://productiongap.org/wp-content/uploads/2021/11/PGR2021_web_rev.pdf
- ENERGETICKÝ REGULAČNÍ ÚŘAD, 2022. Roční zpráva o provozu elektrizační soustavy ČR pro rok 2021. In: *Eru.cz* [online]. 21. 6. 2022 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.eru.cz/rocn-zprava-o-provozu-elektrizacni-soustavy-cr-pro-rok-2021>
- ENTMAN, R. M., 1993. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*. 43(4), 51–58. Dostupné z: doi:10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x
- ERBACH, G., 2023. Revision of CO2 emission performance standards for cars and vans, as part of the European Green Deal. In: *Europarl.europa.eu* [online]. 20. 3. 2023 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-co2-emission-standards-for-cars-and-vans-post-euro6vi-emission-standards>
- EUROPEAN COMMISSION, 2023a. European Climate Law. *Climate.ec.europa.eu* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_en
- EUROPEAN COMMISSION, 2023b. Implementing and delegated acts - Taxonomy Regulation. *Finance.ec.europa.eu* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/financial-services-legislation/implementing-and-delegated-acts/taxonomy-regulation_en
- EUROSTAT, 2023a. Renewable energy statistics. In: *Ec.europa.eu* [online]. 13. 4. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics
- EUROSTAT, 2023b. Share of energy from renewables, 2021. In: *Ec.europa.eu* [online]. 19. 1. 2023 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Share_of_energy_from_renewable_sources,_2021_\(%25_of_gross_final_energy_consumption\).png#filelinks](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Share_of_energy_from_renewable_sources,_2021_(%25_of_gross_final_energy_consumption).png#filelinks)
- EVORPSKÁ KOMISE, 2019. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: Zelená dohoda*

pro Evropu [online]. Brusel: Evropská komise [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM:2019:640:FIN>

EVROPSKÁ KOMISE, 2023. Plán REPowerEU: cenově dostupná, bezpečná a udržitelná energie pro Evropu. *Commission.europa.eu* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_cs#dokumenty

EVROPSKÁ UNIE: EVROPSKÝ PARLAMENT, 2023a. Evropský systém pro obchodování s emisemi (ETS) a jeho reforma. In: *Europarl.europa.eu* [online]. 18. 4. 2023 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20170213STO62208/evropsky-system-pro-obchodovani-s-emisemi-ets-a-jeho-reforma>

EVROPSKÁ UNIE: EVROPSKÝ PARLAMENT, 2023b. Snížení emisí skleníkových plynů: národní cíle do roku 2030. In: *Europarl.europa.eu* [online]. 15. 3. 2023 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20180208STO97442/snizeni-emisi-sklenikovy-ch-plynu-narodni-cile-do-roku-2030>

GOVINDARJU, M. G., K. J. SAHADEVAN a T. P. LING, 2019. Framing analysis of news coverage on renewable energy in the star online news portal. *Journal of Engineering Science and Technology* [online]. (1), 33–43 [cit. 2023-02-01] Dostupné z: https://jestec.taylors.edu.my/Special%20Issue%20on%20SU18/SU18_04.pdf

HAIGH, M. M., 2010. Newspapers Use Three Frames to Cover Alternative Energy. *Newspaper Research Journal* [online]. 31(2), 47–62 [cit. 2023-03-06]. ISSN 0739-5329. Dostupné z: doi:10.1177/073953291003100205

HANNIGAN, J. A., 2023. *Environmental sociology*. 4th ed. Abingdon, Oxon, England. ISBN 1-003-19377-3.

HANZLÍK, V. et al., 2020. Klimaticky neutrální Česko: Cesty k dekarbonizaci ekonomiky [online]. Praha: McKinsey & Company [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: https://www.mckinsey.com/cz/~/_/media/mckinsey/locations/europe%20and%20middle%20east/czech%20republic/our%20work/decarbonization_report_cz_vf.pdf

HERAS-SAIZARBITORIA, I., E. CILLERUELO a I. ZAMANILLO, 2011. Public acceptance of renewables and the media: an analysis of the Spanish PV solar experience. *Renewable and Sustainable Energy Reviews* [online]. 15(9), 4685–4696 [cit. 2023-03-06]. ISSN 13640321. Dostupné z: doi:10.1016/j.rser.2011.07.083

HLINKA, I., 2021. Vliv koronavirové krize na mediální pokrytí tématu klimatických změn v deníku Mladá fronta Dnes. Praha [online]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií [cit. 2023-03-08]. Vedoucí práce Barbora Osvaldová. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/126924>

HOLMES, D., B. GARAS a L. M. RICHARDSON, 2022. Australian Newspaper Framing of Renewables: The Case of Snowy Hydro 2.0. *Environmental Communication* [online]. 16(1), 23–42 [cit. 2023-03-06]. ISSN 1752-4032. Dostupné z: doi:10.1080/17524032.2021.1958891

HOLSTEAD, K. L., C. GALÁN-DÍAZ a L. A. SUTHERLAND, 2016. Discourses of on-

farm wind energy generation in the UK farming press. *Journal of Environmental Policy & Planning* [online]. 19(4), 391–407 [cit. 2023-03-06]. ISSN 1523-908X. Dostupné z: doi:10.1080/1523908X.2016.1224157

IEA, 2021a, Greenhouse Gas Emissions from Energy Data Explorer. In: *Iea.org* [online]. 10. 11. 2021 [cit. 2023-07-18]. Dostupné z: <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/greenhouse-gas-emissions-from-energy-data-explorer>

IEA, 2021b. Czech Republic 2021. In: *Iea.org* [online]. 1. 9. 2021 [cit. 2023-07-18]. Dostupné z: <https://www.iea.org/reports/czech-republic-2021>

IPCC, 2023a. Reports. *Ipccc.ch* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/reports/>

IPCC, 2023b. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Core Writing Team, H. Lee and J. Romero (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, s. 1-34, doi: 10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.001F

IPCC, 2022. Summary for Policymakers. Policymakers [P.R. Shukla, J. Skea, A. Reisinger, R. Slade, R. Fradera, M. Pathak, A. Al Khourdajie, M. Belkacemi, R. van Diemen, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz, J. Malley, D. McCollum, S. Some, P. Vyas, (eds.)]. In: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [P.R. Shukla, J. Skea, R. Slade, A. Al Khourdajie, R. van Diemen, D. McCollum, M. Pathak, S. Some, P. Vyas, R. Fradera, M. Belkacemi, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz, J. Malley, (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA. doi: 10.1017/9781009157926.001

KRATOCHVÍL, P. a M. MIŠÍK, 2020. Bad external actors and good nuclear energy: Media discourse on energy supplies in the Czech Republic and Slovakia. *Energy Policy* [online]. 136 [cit. 2023-03-07]. ISSN 03014215. Dostupné z: doi:10.1016/j.enpol.2019.111058

LAKOFF, G., 2010. Why it Matters How We Frame the Environment. *Environmental Communication* [online]. 4(1), 70–81 [cit. 2023-07-17]. ISSN 1752-4032. Dostupné z: doi:10.1080/17524030903529749

LEHOTSKÝ, L. et al., 2019. When climate change is missing: Media discourse on coal mining in the Czech Republic. *Energy Policy* [online]. 129, 774–786 [cit. 2023-03-08]. ISSN 03014215. Dostupné z: doi:10.1016/j.enpol.2019.02.065

LYYTIMÄKI, J. et al., 2018. Energy transition looming behind the headlines? Newspaper coverage of biogas production in Finland. *Energy, Sustainability and Society* [online]. 8(1) [cit. 2023-02-22]. ISSN 2192-0567. Dostupné z: doi:10.1186/s13705-018-0158-z

MAVROMATIS, D., 2017. *Framing renewable energy*. Swedish University of Agricultural Sciences. Environmental communication and management. Master's thesis. [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-9140>

- MBAMALU, M., 2020. Newspaper Coverage of Renewable Energy in Nigeria: Frames, Themes, and Actors. *SAGE Open* [online]. 10(2) [cit. 2023-02-20]. ISSN 2158-2440. Dostupné z: doi:10.1177/2158244020926192
- MCCOMBS, M. E. a D. L. SHAW, 1972. The agenda-setting function of mass media. *Public opinion quarterly* [online]. 36(2), 176–187 [cit. 2023-03-11]. ISSN 0033-362X. Dostupné z: doi:10.1086/267990
- MCCOMBS, M. E., 2004. *Setting the agenda: the mass media and public opinion*. Cambridge: Polity. ISBN 0-7456-2313-1.
- MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR, 2019. Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu. Praha. Dostupné také z: <https://www.mpo.cz/cz/energetika/strategicke-a-koncepcni-dokumenty/vnitrostatni-plan-ceske-republiky-v-oblasti-energetiky-a-klimatu--252016/>
- MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR, 2023. Přehled dotačních programů na podporu energetické účinnosti. In: *Mpo.cz* [online]. 5. 1. 2023 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/energetika/dotace-na-uspory-energie/prehled-dotacnich-programu-na-podporu-energeticke-ucinnosti--271831/>
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2023a. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu. *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2023b. Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC). *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/mezivladni_panel_pro_zmenu_klimatu
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2023c. Modernizační fond. *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/modernizacni_fond
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2023d. Nová zelená úsporám. *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/nova_zelena_usporam
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2023e. Pařížská dohoda. *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2023f. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu, Rio de Janeiro, 1992. *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu
- MIŠÁK, J., 2016. Analýza rámcování obnovitelných zdrojů energie v České republice a na Slovensku s ohledem na energetickou bezpečnost. Brno [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií [cit. 2023-03-08]. Vedoucí práce Filip Černochoch. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/cbejf>
- NEČAS, V., 2008. Tradice výzkumů agenda-setting. In: ŠKODOVÁ, Markéta et al. *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 15–28. ISBN 978-80-7330-151-4.
- NISBET, M. C., 2010. Knowledge into action: Framing the debates over climate change

and poverty. In: D'ANGELO P. a J. A. KUYPERS (eds.). *Doing news framing analysis. Empirical and theoretical perspectives*. New York: Routledge, s. 43–83. ISBN 978-0-415-99236-7

OLIVE, A., 2021. Prairie Wind: A Comparison of News Media Coverage in Saskatchewan and North Dakota. *American Review of Canadian Studies* [online]. 51(2), 289–311 [cit. 2023-03-05]. ISSN 0272-2011. Dostupné z: doi:10.1080/02722011.2021.1931380

OSIČKA, J. et al., 2020. What's next for the European coal heartland? Exploring the future of coal as presented in German, Polish and Czech press. *Energy Research & Social Science* [online]. 61 [cit. 2023-03-07]. ISSN 22146296. Dostupné z: doi:10.1016/j.erss.2019.101316

PELKONEN, T. a A. TAPANINEN, 2012. Trends in renewable energy production and media coverage: A comparative study. *Proceedings of PICMET '12: Technology Management for Emerging Technologies* [online]. Vancouver, 2925–2931 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://ieeexplore.ieee.org/document/6304310>

PROTIVÍNSKÝ, T., 2021. Jak fungují evropské emisní povolenky? In: *Faktaoklimatu.cz* [online]. 13. 6. 2021 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/explainery/emisni-povolenky-ets#jak%C3%BDm-zp%C5%AFsobem-povolenky-sni%C5%BEuj%C3%AD-emise>

RADA EU A EVROPSKÁ RADA, 2023a. Balíček „Fit for 55“. In: *Consilium.europa.eu* [online]. 2. 6. 2023 [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

RADA EU A EVROPSKÁ RADA, 2023b. Časová osa – Zelená dohoda pro Evropu a balíček „Fit for 55“. In: *Consilium.europa.eu* [online]. 12. 7. 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/green-deal/timeline-european-green-deal-and-fit-for-55/>

RADA EU, 2022. Balíček „Fit for 55“: Rada se dohodla na vyšších cílech v oblasti obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti. In: *Consilium.europa.eu* [online]. 30. 9. 2022 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/06/27/fit-for-55-council-agrees-on-higher-targets-for-renewables-and-energy-efficiency/>

REČKA, L. et al., 2021. *Rozvoj obnovitelných zdrojů v ČR do roku 2030* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Centrum pro otázky životního prostředí [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: https://www.czp.cuni.cz/czp/images/2021/COZP_2021_Rozvoj_OZE_2030.pdf

REESE, S. D., O. H. GANDY a A. E. GRANT, 2003. Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World. *Public opinion quarterly* [online]. 67(2), 298–302 [cit. 2023-03-09]. ISSN 0033-362X. Dostupné z: doi:10.1086/374577

REN21, 2022. Renewables 2022 Global Status Report [online]. Paříž: REN21 Secretariat [cit. 2023-03-22]. ISBN 978-3-948393-04-5. Dostupné z: https://www.ren21.net/wp-content/uploads/2019/05/GSR2022_Full_Report.pdf

REPORTERS WITHOUT BORDERS, 2021. Czech Republic. *Rsf.org* [online]. © 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/country/czech-republic>

- ROCHYADI-REETZ, M. et al., 2019. Explaining the Media's Framing of Renewable Energies: An International Comparison. *Frontiers in Environmental Science* [online]. 7 [cit. 2023-03-06]. ISSN 2296-665X. Dostupné z: doi:10.3389/fenvs.2019.00119
- ROMANACH, L., S. CARR-CORNISH a G. MURIUKI, 2015. Societal acceptance of an emerging energy technology: How is geothermal energy portrayed in Australian media? *Renewable and Sustainable Energy Reviews* [online]. 42, 1143–1150 [cit. 2023-03-06]. ISSN 13640321. Dostupné z: doi:10.1016/j.rser.2014.10.088
- ROSSOLWE, C., 2020. Coal-free Czechia 2030. In: *Ember-climate.org* [online]. 20. 11. 2020 [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://ember-climate.org/insights/research/coal-free-czechia-2030/#supporting-material-downloads>
- SEDLÁKOVÁ, P., 2021. *Proměny mediální reprezentace globálního oteplování v České republice a ve Francii*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Tomáš Trampota.
- SEDLÁKOVÁ, R., 2014. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3568-9.
- SKJØLSVOLD, T. M., 2012. Curb Your Enthusiasm: On Media Communication of Bioenergy and the Role of the News Media in Technology Diffusion. *Environmental Communication* [online]. 6(4), 512–531 [cit. 2023-03-06]. ISSN 1752-4032. Dostupné z: doi:10.1080/17524032.2012.705309
- STAUFFACHER, M. et al., 2015. Framing deep geothermal energy in mass media: the case of Switzerland. *Technological Forecasting and Social Change* [online]. 98, 60–70 [cit. 2023-03-05]. ISSN 00401625. Dostupné z: doi:10.1016/j.techfore.2015.05.01
- STEPHENS, J. C., G. M. RAND a L. L. MELNICK, 2009. Wind Energy in US Media: A Comparative State-Level Analysis of a Critical Climate Change Mitigation Technology. *Environmental Communication* [online]. 3(2), 168–190 [cit. 2023-03-02]. ISSN 1752-4032. Dostupné z: doi:10.1080/17524030902916640
- SÜTTERLIN, B. a M. SIEGRIST, 2016. Public perception of solar radiation management: the impact of information and evoked affect. *Journal of Risk Research* [online]. 20(10), 1292–1307 [cit. 2023-01-30]. ISSN 1366-9877. Dostupné z: doi:10.1080/13669877.2016.1153501
- SÜTTERLIN, B. a M. SIEGRIST, 2017. Public acceptance of renewable energy technologies from an abstract versus concrete perspective and the positive imagery of solar power. *Energy Policy* [online]. 106, 356–366 [cit. 2023-01-30]. ISSN 03014215. Dostupné z: doi:10.1016/j.enpol.2017.03.061
- ŠKODOVÁ, M., 2008a. Zasazení konceptu agenda-setting do uvažování o médiích. In: ŠKODOVÁ, M. et al. *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 11–14. ISBN 978-80-7330-151-4.
- ŠKODOVÁ, M., 2008b. Závěr. In: ŠKODOVÁ, M. et al. *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 74–78. ISBN 978-80-7330-151-4.
- TERÄVÄINEN, T., 2014. Representations of energy policy and technology in British and Finnish newspaper media: A comparative perspective. *Public Understanding of Science*

[online]. 23(3), 299–315 [cit. 2023-03-06]. ISSN 0963-6625. Dostupné z: doi:10.1177/0963662511409122

THOMPSON, R., 2005. Reporting Offshore Wind Power: Are Newspapers Facilitating Informed Debate? *Coastal Management* [online]. 33(3), 247–262 [cit. 2023-03-06]. ISSN 0892-0753. Dostupné z: doi:10.1080/08920750590951947

TIMMERMANS, F., 2022. Speech by Executive Vice-President Timmermans at the Green Deal Summit in Prague. In: *Ec.europa.eu* [online]. 26. 9. 2022 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_22_5794

TRAMPOTA, T. a M. VOJTĚCHOVSKÁ, 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-683-4.

TRAMPOTA, T., 2006. *Zpravodajství*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-096-8.

UNITED NATIONS, 2023. Conference of the Parties (COP). *Unfccc.int* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://unfccc.int/process/bodies/supreme-bodies/conference-of-the-parties-cop>

VÁVRA, J. et al., 2014. Obraz změn klimatu v českých denících v letech 1997–2010. *Auc Philosophica Et Historica* [online]. 2013(2), 9–33 [cit. 2023-03-07]. ISSN 2464-7055. Dostupné z: doi:10.14712/24647055.2014.1

VISSCHERS, V. H. M. a M. SIEGRIST, 2014. Find the differences and the similarities: Relating perceived benefits, perceived costs and protected values to acceptance of five energy technologies. *Journal of Environmental Psychology* [online]. 40, 117–130 [cit. 2023-01-30]. ISSN 02724944. Dostupné z: doi:10.1016/j.jenvp.2014.05.007

VOJTĚCHOVSKÁ, M., 2022. Pro E15 jsou stěžejní čtenáři ve firmách a online projekty. In: *Mediaguru.cz* [online]. 22. 6. 2022 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/06/pro-e15-jsou-stezejni-ctenari-ve-firmach-a-online-projekty/>

VREESE, C. H., 2005. News framing. *Information Design Journal* [online]. 13(1), 51–62 [cit. 2023-05-25]. ISSN 0142-5471. Dostupné z: doi:10.1075/idjdd.13.1.06vre

WEAVER, D., M. MCCOMBS a D. L. SHAW, 1998. International Trends in Agenda-Setting Research. In: HOLTZ-BACHA, C., H. SCHERER a N. WALDMANN. *Wie die Medien die Welt erschaffen und wie die Menschen darin leben* [online]. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 189–203 [cit. 2023-03-09]. ISBN 978-3-531-13103-0. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-322-90440-9_12

WIMMER, R. D. a J. R. DOMINICK, 2006. *Mass media research: an introduction*. Belmont: Thomson, Wadsworth. ISBN 0-534-64718-9.

ZANNAKIS, M., 2009. Climate policy as a window of opportunity. Sweden and global climate change. Gothenburg. Gothenburg Studies in Politics. PhD dissertation. Department of Political Science, University of Gothenburg. ISBN 978-91-89246-45-4.

ZUKAS, K. J., 2015. New Media, New Structures: How Digital Journalists Frame Renewable Energy Stories. *GSTF Journal on Media & Communications* [online]. 2(12) [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: doi: 10.7603/s40874-014-0012-7

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Kateřina Sivoková	Razítko podatelny: <table border="1"><tr><td colspan="2">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td></tr><tr><td>Došlo dne:</td><td>13 -09- 2021 -1-</td></tr><tr><td>Čj:</td><td>Příloh:</td></tr><tr><td>Přiděleno:</td><td></td></tr></table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	13 -09- 2021 -1-	Čj:	Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		13 -09- 2021 -1-							
Čj:		Příloh:							
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2020									
E-mail diplomantky/diplomanta: 92611916@fsv.cuni.cz									
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční									
Název práce v češtině: Obnovitelné zdroje energie v českém tisku: Mediální reprezentace obnovitelných zdrojů energie v českých tištěných denících v letech 2016–2020									
Název práce v angličtině: Renewable Energy in Czech Newspapers: Media Representation of Renewable Energy Sources in Czech Daily Press between years 2016 and 2020									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2021/2022									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Na konci roku 2015 byla smluvními stranami rámcové úmluvy OSN o změně klimatu přijata Pařížská klimatická dohoda, v rámci níž se jednotlivé státy zavázaly k udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranici 2°C v porovnání s obdobím před průmyslovou revolucí. Česká republika se spolu s ostatními členskými státy EU zavázala ke společnému snížení emisí skleníkových plynů o nejméně 40 % ve srovnání s rokem 1990 (Ministerstvo životního prostředí, 2008–2020). Energetika má na produkci emisí největší podíl, a je tedy klíčovým sektorem, který je potřeba transformovat (Otevřená data o klimatu, z. ú., 2021). Z mezinárodní komparativní studie provedené v roce 2019 v 11 zemích světa vyplývá, že způsob, jakým média o této problematice informují, souvisí s podílem obnovitelných zdrojů energie v energetickém mixu konkrétní země (Mira Roxyadi-Reetz a kol., 2019). Média tedy můžeme považovat za obraz a spolutvůrce veřejné debaty na toto téma. K tématu bylo, kromě výše zmíněné studie, dosud zpracováno několik zahraničních studií. Inspirací pro tuto práci je studie zabývající se mediálním pokrytím obnovitelných zdrojů energie v Nigérii (Marcela Mbamalu, 2020) a komparativní studie srovnávající mediální pokrytí obnovitelných zdrojů v Austrálii a Dánsku (Monika Djerf-Pierre a kol., 2016).									
Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2020 [online]. <i>Pařížská dohoda</i> [cit. 2021-07-10] dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda Otevřená data o klimatu, z. ú., © 2021 [online]. <i>Emise skleníkových plynů v ČR</i> [cit. 2021-07-10] dostupné z: https://faktaoklimatu.cz/infografiky/emise-cr-detail									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem výzkumu je popsat, jak české deníky v posledních letech informovaly o obnovitelných zdrojích energie a jaké bylo vyznění analyzovaných článků. VO1: Jaké bylo zpravodajské pokrytí obnovitelných zdrojů energie u jednotlivých deníků ve									

<p><u>sledovaném období?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Indikátory: Sledována bude četnost článků zabývajících se obnovitelnými zdroji energie, jejich rozsah a žánr. <p><u>VO2: O jakých obnovitelných zdrojích články nejčastěji pojednávají?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Indikátory: Sledováno bude zaměření článků na jednotlivé druhy obnovitelných zdrojů. Kromě těchto kategorií bude také přidána kategorie zahrnující články zabývající se obnovitelnými zdroji obecně. <p><u>VO3: Jací aktéři byli citováni?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Indikátory: Sledováno bude zastoupení jednotlivých aktérů v analyzovaných článcích. Aktéři jsou rozděleni do skupin (vláda/politici, mezinárodní organizace, investoři, neziskové organizace, aktivisté, spotřebitelé a odborníci). Jednotlivé kategorie byly vytvořeny na základě studií Moniky Djerf-Pierre a kol. (2016) a Marcela Mbamala (2020). <p><u>VO4: Jaké bylo vyznění analyzovaných článků týkajících se obnovitelných zdrojů energie?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Indikátory: Sledováno bude vyznění a zarámování článků. Jednotlivé kategorie budou vytvořeny na základě výsledků předchozích zahraničních studií.
<p>Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):</p> <ol style="list-style-type: none"> Úvod Teoretická část <ol style="list-style-type: none"> Stručná charakteristika obnovitelných zdrojů energie Teoretické koncepty studia médií (analýza rámců, nastolování agendy, teorie diskurzu...) shrnutí dosavadních zahraničních výzkumů k tématu metodická část <ol style="list-style-type: none"> cíl práce, design výzkumu Prezentace výsledků výzkumu Závěr
<p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):</p> <p>Podkladovým materiálem jsou české tištěné deníky. V České republice bylo v analyzovaném období vydáváno celkem osm celostátních tištěných deníků (Blesk, MF Dnes, Právo, Sport, Aha!, Lidové noviny, E15 a Hospodářské noviny). Pro analýzu byly vybrány všechny tyto deníky kromě deníku Sport, který svým zaměřením neodpovídá zkoumanému tématu. K analýze bylo vybráno období v letech 2016–2020, tedy v době od přijetí Pařížské klimatické dohody na konci roku 2015. Výběrový soubor bude tvořen relevantními články zabývajících se tematikou obnovitelných zdrojů energie. Konstrukce výběrového souboru proběhne pomocí prostého náhodného výběru. Pomocí lexikálního filtru bylo v archivu Newton Media nalezeno celkem 5.825 článků s tematikou obnovitelných zdrojů energie. Za pětileté sledované období vychází denní průměrný počet článků na 3. V každém roce bude pomocí aplikace Microsoft Excel a funkce RANDBETWEEN náhodně vybráno 15 dní, ve kterých budou média analyzována. Celkový počet analyzovaných článků by se měl pohybovat okolo 225 textů.</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu: Kvantitativní obsahová analýza</p>
<p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů <u>k tématu a metodě</u> jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):</p> <p>BOYKOFF, Maxwell T. <i>Who speaks for the climate?: making sense of media reporting on climate</i></p>

change. Cambridge: Cambridge University Press, 2011

Publikace se zabývá mediální reprezentací problematiky změn klimatu. Rozebírá mix vlivů, od vnitřního fungování sdělovacích prostředků, jako jsou novinářské normy, až po vnější politické, ekonomické, kulturní a sociální faktory, které formují způsob, jakým média o problematice informují. Zkoumá „kdo mluví za klima“ a jaké účinky to může mít na spektrum možných reakcí na současné výzvy v oblasti klimatu.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. 4., nezměněné vydání. Praha: Karolinum, 2011. 372 stran. ISBN 978-80-246-1966-8.*

Publikace interpretuje poznatky o logice sociologického výzkumu a smyslu statistických výzkumných metod. Zmiňuje taktéž limity, které sociologický výzkum není schopen překročit. Kniha se zabývá zejména kvantitativním výzkumem, ale představuje také teorii a jednotlivé techniky výzkumu kvalitativního.

DJERF-PIERRE, Monika COKLEY, John KUCHEL, Louise J. (2016) *Framing Renewable Energy: A Comparative Study of Newspapers in Australia and Sweden, Environmental Communication, 10:5, 634-655, doi: 10.1080/17524032.2015.1056542*

Komparativní studie se zabývá rámováním obnovitelných zdrojů energie ve dvou celostátních denících v Austrálii a Švédsku v letech 2010 a 2011. Zjištění naznačují, že pozornost věnovaná různým druhům obnovitelné energie a způsob, jakým byly problémy formulovány, byla podmíněna veřejnou debatou o obnovitelné energii v obou zemích.

JELLEY, N. A. *Renewable energy: a very short introduction. First edition. Oxford: Oxford University Press, 2020. xix, 141 stran. Very short introductions; 631. ISBN 978-0-19-882540-1.*

Publikace popisuje hlavní dostupné obnovitelné zdroje energie. Vysvětluje, jakým způsobem mohou obnovitelné zdroje produkovat energii se stejně malými náklady jako uhelné elektrárny, a nabízí popis jednotlivých používaných technologií včetně nedávných inovací.

MBAMALU, Marcel. 2020. *Newspaper Coverage of Renewable Energy in Nigeria: Frames, Themes, and Actors. SAGE Open. doi: 10.1177/2158244020926192.*

Studie zkoumá pokrytí tématu obnovitelných zdrojů energie ve 24 tištěných novinách vydávaných v Nigérii. Zkoumá témata, rámce a aktéry vyskytující se v článkách. Ze studie vyplývá několik závěrů, těmi jsou například, že rámování aktérů a témat je spíše pesimistické nebo že nejvýznamnějším aktérem v nigerském tisku je vláda.

ROCHYADI-REETZ M., ARLT D., WOLLING J. and BRÄUER M. (2019) *Explaining the Media's Framing of Renewable Energies: An International Comparison. Front. Environ. Sci. 7:119. doi: 10.3389/fenvs.2019.00119*

Studie analyzuje rámování obnovitelných zdrojů energie v 11 zemích mezi roky 2010 a 2012. Výsledkem studie jsou tři hlavní rámce: ekonomické a technologické problémy, environmentální a sociální problémy a pozitivní aspekty technologií. Ze studie také vyplývá, že havárie ve Fukušimě nezpůsobila změny v rámování obnovitelných zdrojů energie.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 539 s., [4] s. obr. příl. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.*

Publikace je úvodem do metodologie a empirického výzkumu sociálních věd. Představuje nejčastěji užívané postupy ve výzkumech médií a kultury realizovaných v České republice.

TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 293 s. ISBN 978-80-7367-683-4.*

Publikace popisuje metody užívané při výzkumu médií a jednotlivé metodické postupy ukazuje na praktických příkladech z českých médií. Zaměřuje se na akademický i komerční výzkum.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

BEČÁKOVÁ, Klára. *Mediální reprezentace environmentálních rizik ve vybraných českých internetových periodikách* Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Jaromír Volek.

HANUŠOVÁ, Anna. *Problémy životního prostředí v českém denním tisku: Zpravodajské pokrytí vodních zdrojů*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Vlastimil Nečas

MIŠÁK, Jan. *Analýza rámování obnovitelných zdrojů energie v České republice a na Slovensku s ohledem na energetickou bezpečnost* Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Filip Černoch.

SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Vývoj mediálního obrazu sucha v České republice v deníku MF DNES mezi lety 1996-2015* Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Vojtěch Pelikán.

SEDLÁKOVÁ, Petra. *Proměny mediální reprezentace globálního oteplování v České republice a ve Francii*. Olomouc, 2021. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Tomáš Trampota

ŠTASTNÁ, Eliška. *Zobrazení environmentálních témat v týdenících Respekt a Echo*. Olomouc, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Petra Chvojková

Datum / Podpis studenta/ky

8.9.21

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám. Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Vlastimil Nečas
Příjmení a jméno pedagoga

7.9.2021
Datum / Podpis pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.
TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

ODCHÝLENÍ OD TEZÍ

Oproti schváleným tezím jsem během zpracování práce provedla několik drobných změn. Upravila jsem začátek sledovaného období tak, aby zahrnoval i rok 2015, ve kterém byla přijata Pařížská dohoda. Konec sledovaného období jsem posunula na rok 2022 z důvodu zachování aktuálnosti práce. Její dokončení a odevzdání bylo posunuto kvůli mému výjezdu na studijní pobyt v zahraničí. Upravena byla také první výzkumná otázka, pomocí které jsem sledovala, jak se během let vyvíjela pozornost, kterou deníky obnovitelným zdrojům věnovaly. V rámci této výzkumné otázky jsem, kromě proměnných stanovaných v tezích, sledovala také, zda byly obnovitelné zdroje v jednotlivých člancích hlavním či vedlejším tématem a kde v rámci deníku byly analyzované články umístěny. V teoretické části práce jsem místo kapitoly popisující jednotlivé zdroje energie zařadila kapitolu zabývající se významnými událostmi, které se odehrály během analyzovaných let.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Analyzované dny vybrané pomocí stratifikovaného náhodného výběru	38
--	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Podíl energie z obnovitelných zdrojů v roce 2021, % z hrubé konečné spotřeby energie (Eurostat, 2023b).....	14
Graf č. 2: Vývoj počtu článků během sledovaných let. (N=310)	39
Graf č. 3: Vývoj počtu všech článků základního souboru během sledovaných let (N= 16052)	40
Graf č. 4: Vývoj počtu článků pojednávajících o OZE jako o hlavním nebo vedlejším tématu (N=310)	41
Graf č. 5: Vývoj délky článků během sledovaných let (N=310)	42
Graf č. 6: Vývoj délky článků, ve kterých se objevovaly OZE jako hlavní téma. (N=170)	43
Graf č. 7: Vývoj žánrů během sledované období. (N=310)	43
Graf č. 8: Podíl článků pojednávajících o jednotlivých druzích energie (N=310).....	45
Graf č. 9: Podíl citací sledovaných aktérů (N=449)	46
Graf č. 10: Zastoupení tematických kategorií rámců (N=511)	48
Graf č. 11: Výskyt tematických kategorií rámců během sledovaných let (N=511)	48
Graf č. 12: Podíl rámců v ekonomické kategorii (N=295)	49
Graf č. 13: Podíl rámců v environmentální kategorii (N=60).....	50
Graf č. 14: Podíl rámců v bezpečnostní kategorii (N=48).....	51
Graf č. 15: Podíl rámců v politické kategorii (N=48).....	52
Graf č. 16: Podíl rámců v technologické kategorii (N=36)	52
Graf č. 17: Podíl rámců v občanské kategorii (N=24).....	53
Graf č. 18: Podíl článků, ve kterých se objevují jednotlivé rámce (N=310).....	54

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Kódovací kniha (tabulka)

Příloha č. 2: Záznam kódování (tabulka)

Příloha č. 3: Seznam aktérů (tabulka)